

Editorial

Μια κυβέρνηση που καταρρέει αλλά δεν
βρίσκεται κανείς να την αποτελειώσει

Μια χωρίς προηγούμενο επίθεση στα
δικαιώματα των μεταναστών και μεταναστριών

Ρήξεις: Το νέο Μανιφέστο
της 4ης Διεθνούς

Μετά την κατάπαυση του πυρός τα καθήκοντά
μας για την απελευθέρωση της Παλαιστίνης

Η στρατηγική του HTC για την εδραίωση
της εξουσίας του στη Συρία

Ισπανία - Μετά τη μεγάλη βλάβη στο δίκτυο
ηλεκτροδότησης: ποιο ενεργειακό
μοντέλο για την οικολογική μετάβαση;

Αγροτικές εξεγέρσεις του 1525

Ο πόλεμος των χωρικών στη Γερμανία

Τόμας Μύντζερ 1525 - 2025

Το μίσος για τον αποικιοκρατη

Οι δικοί μας: Αντρέας Κλόκε
(1953-2025)

ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟ ΜΑΡΞΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ 4Η ΔΙΕΘΝΗ

Μια κυβέρνηση που καταρρέει αλλά δεν βρίσκεται κανείς να την αποτελειώσει



Το περιοδικό «4» έχει για κύρια λειτουργία να εκδίδει στα ελληνικά το λόγο και τις βασικές επεξεργασίες της 4ης Διεθνούς, μέσα από τα ντοκουμέντα της, όπως και τμημάτων και βασικών στελεχών της. Εκδίδεται από το ελληνικό τμήμα της 4ης Διεθνούς, που έχει τον ιδιόμορφο τίτλο ΤΠΤ (“Τεταρτοδιεθνιστική Προγραμματική Τάση”), καθώς δημιουργήθηκε το 2017 ως προγραμματική τάση μέσα στο τότε ενιαίο τμήμα της 4ης Διεθνούς, δηλαδή την ΟΚΔΕ-Σπάρτακος, πριν αυτή διασπαστεί οριστικά το 2021. Η ΤΠΤ κράτησε το όνομα αυτό και συνεχίζει την εκδοτική της δραστηριότητα ως τέτοια και διαδικτυακά, όμως αποφάσισε να ενταχθεί και στις συγκεκριμένες διεργασίες ανασύνθεσης της ελληνικής αντικαπιταλιστικής και ριζοσπαστικής αριστεράς, εντασσόμενη στη σημερινή “Αναμέτρηση”, από όπου και δίνει τη μάχη της πολιτικής συγκρότησης για τη σοσιαλιστική χειραφέτηση, προσφέροντας ιδιαίτερα τις διεθνείς μας επεξεργασίες. Για περισσότερα, βλ.: <https://tpt4.org/quid/>

Περιοδικό «4» | No 15 | ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2025 | Υπεύθυνος έκδοσης: Γιάννης Φελέκνης
 Διαδικτυακές διευθύνσεις:
 site: <https://tpt4.org> | email: info@tpt4.org | Facebook: /TPTtetarti
 Instagram: [tpt4gr](https://www.instagram.com/tpt4gr) | Blue Sky: [@tpt4.bsky.social](https://bsky.social/@tpt4) | Telegram channel: t.me/tpt4_gr
 Mastodon: [@tpt4@mastodon.world](https://mstdn.world/@tpt4)
 ISSN 3057-5591

Ηδη από τα μέσα του 2024 έχει γίνει φανερό ότι η κυβέρνηση Μητσοτάκη έχει μπει σε μια τροχιά φθοράς που, παρά τις αγωνιώδεις προσπάθειες της, όχι μόνο δεν καταφέρνει να ανακόψει αλλά αντίθετα αυτή επιδεινώνεται διαρκώς. Η ακρίβεια καλπάζει, το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού δυσκολεύεται να καλύψει τις βασικές του ανάγκες, το κόστος και τα ενοίκια των κατοικιών έχουν φτάσει σε δυσθεώρητα ύψη. Από την άλλη τα οικονομικά και πολιτικά σκάνδαλα σκάνε το ένα πίσω από το άλλο : παρακολουθήσεις τηλεφώνων, έγκλημα των Τεμπών, σκάνδαλο ΟΠΕΚΕΠΕ. Αλλά εκείνο που εξοργίζει ακόμη περισσότερο από τα σκάνδαλα που διαρκώς αποκαλύπτονται είναι η προκλητική συγκάλυψη τους : στο σκάνδαλο SIEMENS όλοι αθώοι, στο σκάνδαλο NOVARTIS καταδικάζονται μόνο εκείνοι που το αποκάλυψαν, στις τηλεφωνικές υποκλοπές, στα Τέμπη και στον ΟΠΕΚΕΠΕ τα πολιτικά πρόσωπα μένουν στο απυρόβλητο. Η αγανάκτηση ευρύτερων μαζών φαίνεται τόσο από τις δημοσκοπήσεις, όπου τα ποσοστά της Ν.Δ. μειώνονται συνέχεια, όσο και από τις μεγαλειώδεις συγκεντρώσεις της 28/2/2025 σε πανελλήνια κλίμακα όπου εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι αποδοκίμασαν την κυβερνητική πολιτική. Τελευταία εκδήλωση της αγανάκτησης που κυριαρχεί στην κοινωνία ήταν η ευρύτατη στήριξη της απεργίας του Πάνου Ρούτσι που ανάγκασε την κυβέρνηση να υποχωρήσει άτακτα στα αιτήματά του.

Απέναντι σε αυτή την κατάσταση η κυβέρνηση καταφεύγει στο τελευταίο αλλά πιο αγαπημένο της μέσο, την άγρια και χωρίς όρια καταστολή. Η εντατικοποίηση της καταστολής, ο περιορισμός των δημοκρατικών δικαιωμάτων και το βίαιο χτύπημα κάθε κινητοποίησης είχε ξεκινήσει από την πρώτη μέρα που η Ν.Δ. έγινε κυβέρνηση αλλά τώρα πια έχει ξεπεραστεί κάθε όριο. Σε οποιαδήποτε κινητοποίηση στο δρόμο το χτύπημα είναι δεδομένο με τελευταίο κρούσμα τα δακρυγόνα σε γονείς και μαθητές του Δημοτικού που διαμαρτύρονταν για τις συγχωνεύσεις τμημάτων στα δημοτικά σχολεία. Στα Πανεπιστήμια μπεινοβγαίνει καθημερινά η αστυνομία χτυπώντας στη γένεση της κάθε κινητοποίησης, όπως έγινε με την πρόσφατη σύλληψη και παραπομπή των 15 φοιτητών/τριών του Πολυτεχνείου. Εκπαιδευτικοί και γενικότερα δημόσιοι υπάλληλοι παραπέμπονται στα Πειθαρχικά με απειλή απόλυσης για οποιαδήποτε συνδικαλιστική διεκδίκηση, για διαμαρτυρία για υπηρεσιακά ζητήματα ή ακόμη και για έκφραση γνώμης για γενικότερα θέματα (π.χ. καταγγελία της γενοκτονίας στη Γάζα). Εντείνεται η ρατσιστική πολιτική απέναντι στους μετανάστες με τις επαναπροωθήσεις στο Αιγαίο και το νέο νόμο Πλεύρη κατάργησης του δικαιώματος ασύλου και ποινικοποίησης κάθε εισόδου μετανάστη ή πρόσφυγα στην Ελλάδα.

Ταυτόχρονα η κυβέρνηση βλέποντας το χρόνο της να τελειώνει έχει αποδυθεί σε έναν αγώνα δρόμου να τελειώσει τη «βρώμικη δουλειά». Προωθεί την ιδιωτικοποίηση όσων δημόσιων αγαθών έχουν απομείνει (π.χ. νερό). Ολοκληρώνει τη διάλυση των νοσοκομείων και των λοιπών φορέων δημόσιας υγείας ώστε να υποχρεώσει τους πολίτες να καταφεύγουν όλο και περισσότερο στους ιδιωτικούς φορείς υγείας. Κλείνει δημόσιες υπηρεσίες, όπως τα παραρτήματα των ΕΛΤΑ που εξυπηρετούν κυρίως ευάλωτες ομάδες. Υποβαθμίζει και κλείνει συνέχεια, μέσω των συμπτύξεων, τμήματα των δημοσίων σχολείων και Α.Ε.Ι. ωθώντας τον κόσμο προς την ιδιωτική εκπαίδευση όλων των βαθμίδων, ενώ ταυτόχρονα δίνει άδειες λειτουργίας ιδιωτικών πανεπιστημίων σε διάφορους απίθανους, παραβιάζοντας ανοιχτά το σύνταγμα. Προωθεί την χωρίς όρια εκμετάλλευση των εργαζομένων με αποκορύφωμα την πρόσφατη νομιμοποίηση της 13ωρης εργασίας. Περιορίζει συνέχεια τους πόρους και τις αρμοδιότητες των Δήμων με τελευταίο μέτρο την αφαίρεση από αυτούς τις εισπράξεις από τις τροχαίες παραβάσεις και την απόδοση τους στο ταμείο σύνταξης των ενστόλων.

Απέναντι σε αυτή την κατάσταση τα κόμματα της Αντιπολίτευσης, και ιδιαίτερα αυτά που δηλώνουν ότι ανήκουν στην Αριστερά, δείχνουν μια πλήρη αδυναμία να εκμεταλλευθούν τη φθορά της κυβέρνησης και να προβάλουν σαν εναλλακτική λύση γιατί έχουν περιπέσει σε απόλυτη αναξιοπιστία. Η μεγάλη πλειοψηφία εκείνων που κινητοποιούνται ενάντια στην κυβέρνηση δεν τα εμπιστεύεται. Οι λόγοι της αναξιοπιστίας τους είναι τόσο η συμπεριφορά της κυβέρνησης του ΣΥΡΙΖΑ την περίοδο 2015-19 που πρόδωσε τις ελπίδες εκείνων που την είχαν στηρίξει, όσο και η υποτονική, μέχρι ανυπαρξίας, αντιπολίτευση που κάνουν. Απέναντι σε μια κυβέρνηση που επιτίθεται καθημερινά στο σύνολο της κοινωνίας τα κόμματα αυτά αρκούνται σε λεκτικές καταγγελίες, ακόμη και σε μια ντροπαλή στήριξη μέρους της κυβερνητικής πολιτικής (π.χ. ψήφιση του αμυντικού προϋπολογισμού και των αγορών οπλικών συστημάτων), χωρίς να συγκρούονται μετωπικά με αυτήν και χωρίς να αναλαμβάνουν τη δέσμευση ότι αν εκλεγούν θα ακυρώσουν άμεσα το σύνολο των αντιλαϊκών και αντικοινωνικών μέτρων που έχει επιβάλει η κυβέρνηση της Ν.Δ.. Γιαυτό και δημοσκοπικά ενώ η κυβέρνηση καταρρέει η αντιπολίτευση παραμένει σε εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα.

Μπροστά στην κατάσταση αυτή και επιθυμώντας την συνέχιση ενός δικομματικού συστήματος επιχειρηματικοί κύκλοι προωθούν την ανάδειξη νέων κομμάτων. Επενδύουν κυρίως σε ένα κόμμα που θα καλύψει το χώρο της κοινοβουλευτικής αριστεράς, αλλά που δεν θα έχει εξαρτήσεις από κινήματα και μαζικούς χώρους και θα είναι σε θέση αφενός να συσπειρώσει ευρύτερες μάζες με ένα αριστερό προσωπείο και από την άλλη να ασκήσει χωρίς κλυδωνισμούς μια πολιτική σύμφωνα με τα συμφέροντα της αστικής τάξης. Ένα τέτοιο κόμμα δείχνει ότι θα είναι το «κόμμα Τσίπρα» όπου το Α και το Ω θα είναι ο αρχηγός, απαλλαγμένος από κομματικούς μηχανισμούς, ρεφορμιστικού έστω τύπου, που θα μπορεί ανεξέλεγκτα να περνάει από τη μια θέση στην άλλη. Θα μπορέσει να αποκτήσει την εκλογική υποστήριξη ευρύτερων μαζών στη βάση του «ή εμείς ή ο Μητσοτάκης» χωρίς ουσιαστικές δεσμεύσεις απέναντι τους και χωρίς να αναλαμβάνει την υποχρέωση ότι θα ακυρώσει τα μέτρα της τωρινής κυβέρνησης. Υπάρχουν και σκέψεις για ένα κόμμα κοινοβουλευτικό στα δεξιά της Ν.Δ. που θα συγκεντρώσει τους απογοητευμένους δεξιούς και τμήμα της ακροδεξιάς αλλά αυτό δεν φαίνεται να προχωράει για την ώρα.

Όλη αυτή η κατάσταση κάνει περισσότερο από ποτέ αναγκαία την παρουσία μιας αντικαπιταλιστικής αριστεράς που θα έχει μια στοιχειώδη αριθμητική και πολιτική αξιοπιστία και θα μπορέσει να συνδεθεί με τους μαζικούς αγώνες προβάλλοντας συνθήματα που θα μπορούν να γίνουν δεκτά και να προωθήσουν αυτούς τους αγώνες σε ανώτερο επίπεδο. Κάτι τέτοιο είναι αδύνατο να γίνει από καθεμιά από τις πολιτικές οργανώσεις του χώρου αυτού, ενώ θα ήταν δυνατόν αν ένα αξιόλογο μέρος του δυναμικού του, οργανωμένου και ανοργάνωτου, στρατευθεί σε μια κοινή προσπάθεια για ενιαία παρέμβαση στο κίνημα.

Μια προσπάθεια στην κατεύθυνση αυτή είναι η πορεία για τη δημιουργία της Πολιτικής Κίνησης των οργανώσεων Αναμέτρηση, ΑΠΟ, ΔΕΑ, ΚΕΜΑ, Μετάβαση και Ξεκίνημα που εκφράστηκε δημόσια με την εκδήλωση της 11/10/2025 στην Πάντειο. Ο δρόμος στην κατεύθυνση αυτή είναι ακόμη μακρύς αλλά αν η διαδικασία αυτή προχωρήσει και μπορέσει να διευρυνθεί και με άλλες δυνάμεις του χώρου μοιάζει να είναι ο μόνος που μπορεί να οδηγήσει σε μια στοιχειωδώς μαζική και αξιόπιστη παρέμβαση απέναντι σε μια δεξιά που καταρρέει αλλά συνεχίζει να επιτίθεται στην κοινωνία και σε μια ρεφορμιστική αριστερά που απλά δημιουργεί τις προϋποθέσεις για νέους οδυνηρούς συμβιβασμούς. Είναι επιτακτική η ανάγκη μιας ενιαίας δράσης στο κίνημα για τα πολιτικά, συνδικαλιστικά και κοινωνικά δικαιώματα,.

Νοέμβριος 2025



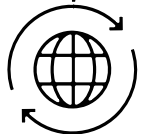
Μια χωρίς προηγούμενο επίθεση στα δικαιώματα των μεταναστών και μεταναστριών

του Γιώργου Μανιάτη

Το καλοκαίρι του 2025, η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας, με τη στήριξη της Ακροδεξιάς και με αποχή του ΠΑΣΟΚ, κήρυξε μια ψευδεπίγραφη κατάσταση “έκτακτης ανάγκης” και “εθνικής απειλής” εξαιτίας μιας μικρής αύξησης των προσφυγικών αφίξεων στη Νότια Κρήτη – παρότι αυτές συμβαίνουν σταθερά την τελευταία τριετία. Η προσφυγική αυτή διαδρομή της ανατολικής Μεσογείου, με αφετηρία συνήθως την Ανατολική Λιβύη, είναι αυτή που ακολουθούν οι πρόσφυγες-ισσες που δραπετεύουν από το σπαρασσόμενο Σουδάν, την Ερυθραία και την Υεμένη, καθώς και πρόσφυγες της φτώχειας από χώρες της

Ασίας και της Αφρικής. Ένας σημαντικός λόγος για την ανάπτυξη αυτής της διαδρομής είναι ότι παρακάμπτει τα στενά περάσματα του ανατολικού Αιγαίου και του Έβρου όπου, συστηματικά και με την κάλυψη Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής Φρόντεξ, οι ελληνικές αρχές πραγματοποιούν βίαιες επαναπροωθήσεις στην Τουρκία, με μεγάλο φόρο αίματος.

Με το τέχνασμα της κήρυξης κατάστασης έκτακτης ανάγκης στα σύνορα η κυβέρνηση Μητσοτάκη ανέστειλε για δεύτερη φορά μέσα σε 5 χρόνια το δικαίωμα στο άσυλο για τρεις μήνες. Στο διάστημα αυτό οι νεοεισερχόμενοι-ες πρό-



σφυγες συλλαμβάνονταν και κρατούνταν προς απέλαση σε κέντρα κράτησης, ενώ όπως κατήγγειλαν οι αστυνομικοί φρουροί και συνοδοί τους, υποβλήθηκαν σε μεγάλη ταλαιπωρία και καψώνια.

Ενάμιση μήνα αργότερα η κυβέρνηση της ΝΔ επέκτεινε την εξαίρεση δικαιωμάτων των μεταναστών-ριών οριζόντια. Ο νόμος Βορίδη-Πλεύρη “για τις διαδικασίες επιστροφών” που ψηφίστηκε στις 8 Σεπτεμβρίου προβλέπει την επέκταση της διοικητικής κράτησης από τους 18 στους 24 μήνες και την ποινικοποίηση της παραμονής στη χώρα χωρίς χαρτιά, εισάγοντας ποινές φυλάκισης 2-5 χρόνων χωρίς δικαίωμα αναστολής της ποινής και με βαριά πρόστιμα. Για να λειτουργήσει ο εκβιασμός “φυλακή ή επιστροφή”, που αποτελεί το σλόγκαν του Υπουργείου Μετανάστευσης, ο νόμος καταργεί κάθε άλλο τρόπο νομιμοποίησης της παραμονής (εκτός από την αγορά “χρυσής βίζας”) και περιορίζει τις δυνατότητες αποφυλάκισης. Το καθεστώς εξαίρεσης δικαιωμάτων ολοκληρώνεται με την γενίκευση της προσχηματικής και αυθαίρετης χρήσης του “κινδύνου για τη δημόσια ασφάλεια” αλλά και τη δυνατότητα αντικατάστασης των διερμηνέων από μεταφραστήρια τεχνητής νοημοσύνης.

Το ακροδεξιό φάρμακο των “αποτελεσματικών απελάσεων”

Η αύξηση των απελάσεων παρουσιάζεται στον νόμο Βορίδη-Πλεύρη ως στόχος καθεαυτός, αλλά και μέτρο μείωσης της “παράνομης” μετανάστευσης συνολικά: Η επιβολή πολυετούς στέρσης ελευθερίας και οι απάνθρωπες συνθήκες στα ελληνικά κέντρα κράτησης και τις φυλακές υποτίθεται ότι θα κάμψει όχι μόνο όσους την υφίστανται, αλλά και θα “στείλει το μήνυμα” στους “άλλους” να μην επιχειρήσουν να μεταναστεύσουν στην Ε.Ε. μέσω της Ελλάδας. Η εφαρμογή του νόμου ξεκίνησε με τη διανομή φυλλαδίων στα προσφυγικά στρατόπεδα που αναφέρουν ότι η απόρριψη της αίτησης ασύλου σημαίνει 5-7 χρόνια φυλάκισης και πρόστιμα χιλιάδων ευρώ, αποκρύπτοντας τα νομικά μέσα και τις εγγυήσεις που προβλέπονται από το το Ευρωπαϊκό και το Διεθνές Δίκαιο όσο και από το ελληνικό Σύνταγμα, ενώ προκαταλαμβάνεται η σύμπραξη του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης στην παραβίασή τους, μέσω του προγράμματος των “οικειοθελών επιστροφών”.

Πεδίο εφαρμογής του νόμου ωστόσο είναι ολόκληρος ο μεταναστευτικός πληθυσμός. Πρώτα από όλα οι χιλιάδες μετανάστες και μετανάστριες χωρίς χαρτιά που ζουν και εργάζονται σε όλη την Ελλάδα και δεν είχαν ποτέ, είτε δεν μπόρεσαν να ανανεώσουν τις άδειες παραμονής τους. Ο φόβος εγκαθίσταται έτσι στις μεταναστευτικές κοινότητες, σε μια χώρα που διατηρεί τους μετανάστες της σε ένα διαρκές καθεστώς επισφάλειας, με εύκολη την απώλεια ή ανάκληση της άδειας παραμονής και με εξαιρετικά περιοριστική πολιτογράφηση. Έτσι η ποινικοποίηση των μεταναστών-ριών χωρίς χαρτιά επιδρά πάνω σε όλους-ες-α, καθιστώντας τους δυνάμει απελάσιμους και εκτεθειμένους στη διαρκή απειλή της κρατικής και εργοδοτικής αυθαιρεσίας και εκμετάλλευσης.

Ένα σήμα κινδύνου που πρέπει να πάρουμε σοβαρά

Η στροφή που σηματοδότησε η ανάθεση στην ακροδεξιά τάση της Νέας Δημοκρατίας της διαχείρισης της μετανάστευσης τον Μάρτιο του 2025 δεν είναι πρωτόγνωρη. Η περίοδος των μνημονιακών κυβερνήσεων του 2010-15 είχε επίσης χαρακτηριστεί από την ανάδειξη του μεταναστευτικού σε βασικό πυλώνα των πολιτικών του νόμου και της τάξης και της κατασκευής τους ως “εσωτερικού εχθρού” (αστυνομικό πογκρόμ με την ονομασία Ξένιος Δίας το 2012, υπόθαλψη της δράσης της Χρυσής Αυγής, κλπ.). Ακόμη παλιότερα, την περίοδο από το 1990 έως την πρώτη διαδικασία νομιμοποίησης το 1997, οι Αλβανοί και άλλοι Βαλκάνιοι μετανάστες και μετανάστριες βίωσαν τη γενικευμένη εξαίρεση δικαιωμάτων. Αλλά και σήμερα η πολιτική μηδενικής ανοχής βρίσκεται μέσα σε μια θεμελιώδη αντίφαση σε σχέση με τις μεγάλες ελλείψεις εργαζομένων ιδιαίτερα σε κλάδους έντασης εργασίας και φροντίδας, πράγμα που προεξοφλεί ότι η εφαρμογή του νόμου θα είναι μερική και επιλεκτική, προσαρμοζόμενη στις ανάγκες των εργοδοτών.

Υπάρχουν ωστόσο σημαντικοί λόγοι που η στοχοποίηση των μεταναστών-ριών σήμερα πρέπει να σημάνει συναγερμό και να κλονίσει τις ρουτίνες και ιεραρχίες της Αριστεράς και του αναρχικού/αντιεξουσιαστικού χώρου. Αντιμέτωπη με μια χωρίς επιστροφή κρίση νομιμοποίησης, αλλά χωρίς να απειλείται ουσιαστικά, η κυβέρνηση Μητσοτάκη φαίνεται ότι έχει το χρόνο και τα μέσα για να εφαρμόσει με συστηματικό τρόπο πολιτικές ηθικού πανικού, επιλεκτικής καταστολής και ποινικοποίησης των κινήματων και της λαϊκής αμφισβήτησης. Ιδιαίτερα όσον αφορά την επίθεση στους μετανάστες και τις μετανάστριες, αυτή αναδεικνύεται σε κεντρικό ιδεολογικό πεδίο ανάκτησης της κοινωνικής συναίνεσης και εδώ η κυβέρνηση φαίνεται να παίζει χωρίς αντίπαλο, με το αντιρατσιστικό κίνημα σε κρίση και την επίσημη Αριστερά σε αφωνία –σε αντίθεση τόσο με την περίοδο 2009-15 κατά την οποία πραγματοποιήθηκαν σημαντικοί αντιρατσιστικοί και μεταναστευτικοί αγώνες (όπως η απεργία πείνας των 300 μεταναστών εργατών το 2011, οι διάφορες κινήσεις ενάντια στα κέντρα κράτησης, η κινητοποίηση μετά την δολοφονική επαναπροώθηση στο Φαρμακονήσι, ο διεθνικός συντονισμός στα NoBorder camp (ιδιαίτερα της Λέσβου το 2009), η καμπάνια για την ιθαγένεια της λεγόμενης 2ης Γενιάς μεταναστών, πολλές αντιφασιστικές πρωτοβουλίες κ.α.), όσο και με τα μέσα της δεκαετίας του ‘90, όταν το αντιρατσιστικό κίνημα συγκροτήθηκε για πρώτη φορά στη βάση της διεκδίκησης της νομιμοποίησης όλων των μεταναστών-ριών και δημιουργήσε το συντονιστικό μεταναστευτικών και αντιρατσιστικών οργανώσεων, τα στέκια μεταναστών και τα αντιρατσιστικά φεστιβάλ σε πολλές πόλεις.

Σήμερα, ο επίσημος ρατσισμός αποτελεί κεντρική πτυχή της Ακροδεξιάς Διεθνούς και του παραδείγματος Τραμπ (και Πούτιν για άλλους) από την οποία αντλεί ο Μητσοτάκης και χαρακτηρίζεται από την ανεξέλεγκτη νομοθέτηση στη βάση του Δικαίου της εξαίρεσης με περιφρόνηση των αστικοδημοκρατικών θεσμών και με μια πρωτοφανή επίθεση στη δημόσια σφαίρα, ιδιαίτερα την ψηφιακή, από το οργανωμέ-

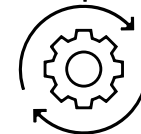
νο ψεύδος της μεταφασιστικής προπαγάνδας. Αλλά και το ευρωπαϊκό παράδειγμα που μορφοποιείται στην εφαρμογή τους επόμενους μήνες του Συμφώνου για τη Μετανάστευση και το Άσυλο και του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου έχει ενσωματώσει στον πυρήνα του τις πολιτικές εξαίρεσης με τον Κανονισμό για τις λεγόμενες συνοριακές κρίσεις και με την αδιαφανή και ανεξέλεγκτη δράση της Φρόντεξ. Η κοινή ευρωπαϊκή πολιτική των Χοτ Σποτ, της γενίκευσης της κράτησης στις διαδικασίες ασύλου, των διακρατικών συμφωνιών επιστροφών και της ανάδειξης των “αποτελεσματικών απελάσεων” σε βασικό μέτρο επιτυχίας της μεταναστευτικής πολιτικής –με διάθεση τεράστιων ευρωπαϊκών κονδυλίων και πόρων– είναι αυτή που παρέχει το πραγματικό νομιμοποιητικό πλαίσιο για τις πολιτικές εξαίρεσης δικαιωμάτων της κυβέρνησης Μητσοτάκη.

Ωστόσο, οι απελάσεις και η μαζική φυλάκιση επιλέγονται από τις κυρίαρχες δυνάμεις όχι λόγω της –μακροπρόθεσμα αμφίβολης– αποτελεσματικότητάς τους στη διαχείριση της μετανάστευσης. Τα στατιστικά διαγράμματα της αύξησης των απελάσεων συνιστούν περισσότερο μια προβολή κάθαρσης του εθνικού σώματος από τους “εσωτερικούς εχθρούς” στο επίπεδο του εθνικού φαντασιακού που παίρνει τη μορφή της πολύ υλικής άσκησης παραδειγματικής βίας στα σώματα των μεταναστών και μεταναστριών. Σήμερα πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι ποτέ στα μεταπο-

λιτευτικά χρόνια η εκδικητικότητα και η αδιαφορία για την ανθρώπινη ζωή και ελευθερία δεν αποτυπωνόταν με τόσο ρητό τρόπο στους νόμους, τη ρητορική και τις κρατικές πολιτικές.

Δέκα χρόνια πριν, στο μακρύ καλοκαίρι του 2015, η Ελλάδα συμπύκνωσε την πολύμορφη κρίση της ΕΕ: Από τη μια το Όχι του Δημοψηφίσματος του Ιουλίου, κορύφωση και άδοξο τέλος του εγχειρήματος της “αριστερής κυβέρνησης” του ΣΥΡΙΖΑ, έκλεινε με μια βαριά ήττα για την εργατική τάξη τον κύκλο των κοινωνικών αγώνων που ξεκίνησε με το ξέσπασμα της κρίσης του 2008. Από την άλλη, το Καλοκαίρι της Μετανάστευσης: Η αποφασιστική διεκδίκηση της ελευθερίας μετακίνησης από χιλιάδες μετανάστριες και μετανάστες άνοιγε τα σύνορα και ταυτόχρονα ενέπνεε και παρακινούσε ένα μεγάλο διεθνιστικό κίνημα αλληλεγγύης και κοινωνικής διαθεσιμότητας. Στον αντίποδα του συμβιβασμού, ένα πλήθος εγχειρημάτων, κινηματικών υποδομών και τοπικών και διεθνικών αγώνων αναπτύχθηκαν σε όλη τη μεταναστευτική διαδρομή από τα Βαλκάνια μέχρι τη δυτική και βόρεια Ευρώπη. Σήμερα, σε μια κατάσταση που παρουσιάζεται σαν την αντεστραμμένη εικόνα του 2015, πρέπει να ξαναπιάσουμε από κάπου το νήμα.

Γιώργος Μανιάτης
7/11/2025



Ρήξεις: Το νέο Μανιφέστο της 4ης Διεθνούς

Του Michael Lowy

Το νέο Μανιφέστο της IVης Διεθνούς είναι πλέον διαθέσιμο [στην Ελλάδα έχει εκδοθεί από την ΤΠΤ- “4” και μπορεί να βρεθεί στο <https://tpt4.org/?p=10285>]. Αυτό το Μανιφέστο για μια οικοσοσιαλιστική επανάσταση, ρήξη με την καπιταλιστική ανάπτυξη είναι ένα κείμενο που σηματοδοτεί ένα νέο στάδιο στην ιστορία του κινήματος που ιδρύθηκε το 1938 από τον Λέον Τρότσκι και τους συντρόφους του.



Κατά τη διάρκεια της ιστορίας του εργατικού κινήματος, μετά το Μανιφέστο των Ίσων (1796) του Babeuf και το Κομμουνιστικό Μανιφέστο (1848), έχουν εμφανιστεί πολλά κείμενα του είδους αυτού. Ορισμένα, όπως εκείνο των Μαρξ και Ένγκελς το 1848, έχουν σηματοδοτήσει γενιές αναγνωστών. Άλλα ξεχάστηκαν γρήγορα... Παρά τις διαφορές τους, μοιράζονται ορισμένα χαρακτηριστικά:

- την επιθυμία να γνωστοποιήσουν σε όλους/ες μια νέα πρόταση,
- μια περίληψη των κύριων αναλύσεων, καθώς και του προγράμματος και της στρατηγικής ενός πολιτικού κινήματος,
- μια γλώσσα προσβάσιμη στο ευρύτερο κοινό,
- την αλληλεπίδραση μεταξύ των αναλύσεων της συγκυρίας και της διατύπωσης ορισμένων θεμελιωδών αρχών.

Μπορούμε να θεωρήσουμε το ιδρυτικό κείμενο της Τέταρτης Διεθνούς, Η αγωνία του καπιταλισμού και τα καθήκοντα της IVης Διεθνούς, γνωστό ως Μεταβατικό Πρόγραμμα (1938), ως μανιφέστο, ακόμη και αν ο όρος αυτός δεν εμφανίζεται στον τίτλο του. Η Τέταρτη Διεθνής έχει ορίσει πολλά άλλα κείμενα ως μανιφέστα. Για παράδειγμα, το 1948 δημοσιεύθηκε το Μανιφέστο του Δεύτερου Συνεδρίου της Τέταρτης Διεθνούς: Εναντία στη Wall Street και το Κρεμλίνο. Για το πρόγραμμα του Κομμουνιστικού Μανιφέστου. Για την Παγκόσμια Σοσιαλιστική Επανάσταση, που σηματοδοτεί αναμφίβολα μια στροφή σε σχέση με αυτό που είχε οραματιστεί ο Λέων Τρότσκι το 1938 (1). Το ίδιο ισχύει και για το Σοσιαλισμός ή Βαρβαρότητα. Στο κατώφλι του 21ου αιώνα. Μανιφέστο της Τέταρτης Διεθνούς, του 1993, που αναγνωρίζει την εξαφάνιση του υποτιθέμενου «υπαρκτού σοσιαλισμού».

Ένα μανιφέστο της εποχής μας

Το νέο Μανιφέστο για την οικοσοσιαλιστική επανάσταση επιδιώκει να σκιαγραφήσει τρόπους για να κατανοήσουμε και να δράσουμε απέναντι στις προκλήσεις της εποχής μας. Φυσικά, έχει πολλά κοινά με εκείνα του 1938, 1948 και 1993, όπως και αυτά, προτείνει μια μαρξιστική ανάλυση της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής συγκυρίας, ένα «μεταβατικό πρόγραμμα» (σύμφωνα με τη μέθοδο που καθόρισε ο Τρότσκι), μια επαναστατική στρατηγική και έναν σοσιαλιστικό ορίζοντα. Ωστόσο, παρουσιάζει και ιδιαίτερες που το διακρίνουν από τα προηγούμενα κείμενα.

Ενώ το Πρόγραμμα Μετάβασης του 1938 συντάχθηκε από τον Λέον Τρότσκι και το Μανιφέστο του 1993, σε μεγάλο βαθμό, από τον Ερνέστ Μάντελ, το νέο Μανιφέστο της Διεθνούς είναι το αποτέλεσμα μιας συλλογικής εργασίας, που διήρκεσε περισσότερο από ένα χρόνο, στην οποία συμμετείχαν σύντροφοι από τον Βορρά και τον Νότο, υπό τον συντονισμό του Ντανιέλ Τανούρο.

Το Μανιφέστο του 1938 υποστήριζε ότι «οι παραγωγικές δυνάμεις της ανθρωπότητας έχουν σταματήσει να αυξάνονται. Οι νέες εφευρέσεις και οι νέες τεχνολογικές προόδους δεν οδηγούν πια σε αύξηση του υλικού πλούτου». Αυτό αποτελούσε, σύμφωνα με το έγγραφο, μια «οικονομική προϋπόθεση» της προλεταριακής επανάστασης (2). Ότι και αν πιστεύει κανείς για την ισχύ αυτής της άποψης του 1938, στη μεταπολεμική περίοδο δεν μπορούσε πλέον να αμφισβητηθεί ότι οι παραγωγικές δυνάμεις συνέχιζαν να αναπτύσσονται και ότι, στο πλαίσιο του καπιταλισμού, παρατηρούσαμε μια «αύξηση του υλικού πλούτου» – που βέβαια την σφετεριζόταν μια μειοψηφία εκμεταλλευτών (3).

Ωστόσο, το 2025, για το νέο Μανιφέστο, αυτή η «αύξηση του υλικού πλούτου», αυτή η απεριόριστη και χωρίς όρια καπιταλιστική ανάπτυξη, είναι ακριβώς αυτό που πρέπει να καταπολεμηθεί: «ρήξη με την καπιταλιστική ανάπτυξη»! Είναι επίσης μια ρήξη με μια συγκεκριμένη αντίληψη για την πρόοδο, τον υλικό πλούτο και την «ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων». Αυτή η αλλαγή είναι η έκφραση ενός προφανούς γεγονότος: το 2025 η οικολογική κρίση αποτελεί μια υπαρκτή απειλή για την ανθρωπότητα, κάτι που δεν ίσχυε καθόλου το 1938.

Η θέση της οικολογίας

Η IVη Διεθνής συνειδητοποίησε σταδιακά την οικολογική πρόκληση. Το ζήτημα αυτό απουσιάζει από τα μανιφέστα του 1938 και του 1946, ενώ είναι παρόν στο μανιφέστο του 1993, αλλά με περιορισμένο τρόπο, αποτελεί ένα από τα 22 κεφάλαια του κειμένου και ανησυχεί κυρίως για τη ρύπανση και την εξάντληση των φυσικών πόρων. Η στροφή έγινε το 2003, στο 15ο Συνέδριο με το ψήφισμα «Οικολογία και σοσιαλισμός», το πρώτο στην ιστορία της Διεθνούς που είχε ως κεντρικό θέμα την οικολογική κρίση. Ο όρος «οικοσοσιαλισμός» εμφανίζεται εδώ επίσης για πρώτη φορά, για να περιγράψει ένα από τα ρεύματα της οικολογικής αριστεράς, με το οποίο ταυτιζόμαστε:

«Σε ρήξη με την παραγωγιστική ιδεολογία της προόδου

– στην καπιταλιστική και/ή την γραφειοκρατική της μορφή (γνωστή ως «υπαρκτός σοσιαλισμός») – και σε αντίθεση με την ατέρμονη επέκταση ενός τρόπου παραγωγής και κατανάλωσης που καταστρέφει το περιβάλλον, ο οικοσοσιαλισμός αντιπροσωπεύει στο εργατικό κίνημα και στην οικολογία την τάση που είναι πιο ευαίσθητη στα συμφέροντα των εργαζομένων και των λαών του Νότου, εκείνη που έχει κατανοήσει την αδυναμία μιας «βιώσιμης ανάπτυξης» στο πλαίσιο της καπιταλιστικής οικονομίας της αγοράς.» (4)

Το κείμενο του 2003 σκιαγραφεί επίσης μια κριτική αποτίμηση της καθυστέρησης της IVης Διεθνούς στην κατανόηση και την αντιμετώπιση του οικολογικού ζητήματος. Μια ενόχληση με τίτλο «Η IVη Διεθνής και η οικολογική κρίση» είναι αφιερωμένη σε αυτή την «αυτοκριτική» αποτίμηση:

«Όπως συνέβη με τα περισσότερα κόμματα του εργατικού κινήματος, το ζήτημα αυτό δεν αντιμετωπίστηκε στα πρώτα χρόνια της ύπαρξης της Διεθνούς μας. Θα ήταν μάταιο να το αναζητήσουμε, για παράδειγμα, στο Μεταβατικό Πρόγραμμα, που είναι το βασικό προγραμματικό έγγραφο του ιδρυτικού συνεδρίου του 1938. Στην περίοδο που ακολούθησε τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, οι επαναστάτες μαρξιστές δεν αγνόησαν καθόλου την καταστροφή του περιβάλλοντος και τη ρύπανση του αέρα και του νερού. Ωστόσο, αυτά τα φαινόμενα θεωρούνταν απλώς ως μία από τις αρνητικές συνέπειες ενός εκμεταλλευτικού και απάνθρωπου συστήματος και δεν γινόταν αντιληπτά σαν ένα παγκόσμιο φαινόμενο που απειλεί να καταστρέψει τις ίδιες τις βάσεις κάθε ζωής. [...]»

Τα περισσότερα τμήματα άρχισαν να ασχολούνται με τα οικολογικά προβλήματα μόνο όταν αυτά έγιναν πρωτοεπίθετο στις εφημερίδες μετά από ενέργειες άλλων δυνάμεων. Ως αποτέλεσμα, η συζήτηση στο εσωτερικό της Διεθνούς ήταν σχετικά αργή. Ενώ άλλα ρεύματα και άτομα συζητούν το ζήτημα της οικολογίας και του σοσιαλισμού εδώ και δεκαετίες, οι επαναστάτες μαρξιστές παρέμειναν μάλλον σιωπηλοί.

Ένα άλλο σημαντικό βήμα προς τα εμπρός έγινε στο 16ο Συνέδριο, το 2018, όταν ο οικοσοσιαλισμός υιοθετήθηκε ως κατεύθυνση της Διεθνούς – αναφέρεται στον τίτλο της απόφασης: «Η καπιταλιστική καταστροφή του περιβάλλοντος και η οικοσοσιαλιστική εναλλακτική λύση». Το έγγραφο ήταν αφιερωμένο «στη μνήμη της Berta Caceres, ιθαγενής ακτιβίστρια, οικολόγος και φεμινίστρια από την Ονδούρα, που δολοφονήθηκε στις 3 Μαρτίου 2016 από τους μαρδύρους των πολυεθνικών εταιρειών, καθώς και σε όλους τους μάρτυρες των αγώνων για περιβαλλοντική δικαιοσύνη» (5).

Το ζήτημα της αποανάπτυξης

Η απόφαση αυτή έθετε ήδη την επιτακτική ανάγκη της αποανάπτυξης – σε ένα τμήμα με τον προσεκτικό τίτλο «Τρέχουσες συζητήσεις, διευκρινίσεις, ανοιχτά ζητήματα» – επισημαίνοντας παράλληλα ότι δεν επρόκειτο για πρόγραμμα ή σχέδιο κοινωνίας, καθώς δεν αναφερόταν καθόλου στις σχέσεις παραγωγής και ιδιοκτησίας (6).

Στο Μανιφέστο του 2025, η αποανάπτυξη δεν είναι πλέον ένα «ανοιχτό ζήτημα», αλλά μια αναπόφευκτη αναγκαιότητα. Αυτό επιβεβαιώνεται ήδη από τον τίτλο του κειμένου, ο οποίος υπενθυμίζει την επιτακτική ανάγκη «ρήξης με την καπιταλιστική ανάπτυξη». Η δίκαιη, οικοσοσιαλιστική αποανάπτυξη λαμβάνει ωστόσο υπόψη την ανισότητα και συνδυασμένη οικονομική ανάπτυξη: «Η τελική παγκόσμια κατανάλωση ενέργειας πρέπει να μειωθεί δραστικά – πράγμα που σημαίνει λιγότερη παραγωγή και λιγότερες μεταφορές σε παγκόσμια κλίμακα – με ταυτόχρονη αύξηση της κατανάλωσης ενέργειας στις φτωχότερες χώρες, προκειμένου να ικανοποιηθούν

οι κοινωνικές ανάγκες» (7).

Ωστόσο, οι φτωχές χώρες μπορούν επίσης να συμβάλουν στην παγκόσμια οικοσοσιαλιστική αποανάπτυξη, καταργώντας την επιδεικτική κατανάλωση της παρασιτικής ελίτ, καταπολεμώντας τα οικοκτόνα megaprojects και την καταστροφή των βιοτόπων από την αγροβιομηχανία και τη μεταλλευτική βιομηχανία (8).

Το Μανιφέστο του 2025 βασίζεται στα κεκτημένα των οικολογικών αποφάσεων των δύο προηγούμενων δεκαετιών, αλλά διαφοροποιείται σε διάφορα σημεία:

- την οξυμένη συνειδητοποίηση του κινδύνου: ο οικοσοσιαλισμός είναι απαραίτητος αν θέλουμε να «σώσουμε την ανθρωπότητα από μια οικολογική καταστροφή χωρίς προηγούμενο στην ιστορία της ανθρωπότητας».
- την ανάγκη «να επικαιροποιήσουμε τις αναλύσεις του επαναστατικού μαρξισμού».
- την αναγνώριση της ανάγκης για μια «ευρεία ανασυγκρότηση» του προγράμματός μας και της στρατηγικής μας, μια πραγματική «αναδιατύπωση του σοσιαλιστικού σχεδίου».
- από εδώ και στο εξής, η υπέρβαση του «μεταβολικού χάσματος» (Μαρξ) ανάμεσα στις ανθρώπινες κοινωνίες και τη φύση, ο σεβασμός των οικολογικών ισορροπιών, «δεν είναι μόνο κεφάλαια του προγράμματός μας και της στρατηγικής μας, αλλά ο κεντρικός άξονας τους».
- ένας πιο εντατικός προβληματισμός για το σχέδιό μας για έναν εναλλακτικό πολιτισμό, «ο κόσμος για τον οποίο αγωνιζόμαστε».

Το Μανιφέστο για την οικοσοσιαλιστική επανάσταση είναι το πιο συστηματικό και εμπειριστικό έγγραφο της IVης Διεθνούς στον 21ο αιώνα. Ωστόσο, δεν παρουσιάζεται ως «ο τελευταίος λόγος». Θέλει να είναι μια συμβολή στη συζήτηση, ανοιχτή σε αντιπαραθέσεις και κριτικές.

26 Σεπτεμβρίου 2025

- 1) Για παράδειγμα, η διάγνωση μιας «αποδιοργάνωσης» και ενός «αδιεξόδου» της διεθνούς αστικής τάξης και μιας «αγωνίας» του καπιταλισμού.
- 2) Μεταβατικό Πρόγραμμα (1938), Παρίσι, Éditions de la taup rouge, σ. 20.
- 3) Μόνο από μια οικονομίστικη, αστική και ιμπεριαλιστική σκοπιά μπορεί κανείς να θεωρήσει τα έτη 1945-1975 ως τα «Τριάντα ένδοξα». Ένδοξα για ποιον; Σίγουρα όχι για την πλειοψηφία της ανθρωπότητας, που υπέστη βίαιους αποικιακούς πολέμους στην Ασία (Ινδοκίνα) και την Αφρική (Αλγερία, πορτογαλικές αποικίες), αιματηρές στρατιωτικές δικτατορίες στη Λατινική Αμερική και φασιστικά καθεστώτα σε πολλές χώρες της Ευρώπης (Πορτογαλία, Ισπανία, Ελλάδα).
- 4) «Οικολογία και σοσιαλισμός», ενότητα «Το εργατικό κίνημα και η οικολογία».
- 5) Inprecor αρ. 664, Μάρτιος 2018, σ. 3.
- 6) Ibid, σ. 34.
- 7) Μανιφέστο για μια οικοσοσιαλιστική επανάσταση, ρήξη με την καπιταλιστική ανάπτυξη, Παρίσι, La Bèche, 2025, σ. 18.
- 8) Ibid, σ. 54-55.

Michael Löwy

ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ

Μετά την κατάπαυση του πυρός τα καθήκοντά μας για την απελευθέρωση της Παλαιστίνης

Της 4ης Διεθνούς

Μετά την συμφωνία για κατάπαυση του πυρός στη Γάζα το εκτελεστικό γραφείο της 4ης Διεθνούς, κατά τη συνεδρίαση του της 25 - 27 Οκτωβρίου, υιοθέτησε αυτό το ψήφισμα ..



Η υπογραφή του σχεδίου Τραμπ και η έναρξη της εφαρμογής του θέτουν μια σειρά από νέα ζητήματα. Το σχέδιο αυτό αποτελεί τη συνέχιση, με πολύ διαφορετικές μορφές, των αποικιακών πολιτικών και της εθνοκάθαρσης, και απαιτείται η συνέχιση του παγκόσμιου κινήματος για την απελευθέρωση της Παλαιστίνης.

Όσον αφορά την ανάλυση του σχεδίου, είναι αναγκαίο να αποφευχθούν δύο καρικατουριστικές παγίδες. Το πρώτο θα ήταν να διατυπώσουμε μια ακραία κριτική της κατάστασης: οι Παλαιστίνιοι που το υπόγραψαν είναι προδότες, ενώ το σχέδιο αυτό είναι η πλήρης συνέχιση της γενοκτονίας. Το δεύτερο θα ήταν το αντίθετο: η κατάπαυση του πυρός απο-

τελεί τη νίκη μιας ασυγκράτητης αντίστασης και ανοίγει μια νέα περίοδο αντεπίθεσης.

Η πραγματικότητα βρίσκεται κάπου στη μέση, τουλάχιστον προς το παρόν. Το σχέδιο του Τραμπ διακατέχεται από μια αποικιακή οπτική, επιβεβαιώνει μια αρνητική ισορροπία δυνάμεων από την πλευρά του παλαιστινιακού λαού και στοχεύει στην αποδιάρθρωση της ικανότητας του για αντίσταση. Ωστόσο, η κατάπαυση του πυρός, ακόμη και αν συνεχίζει την αποικιοκρατία και την πολιτική εθνοκάθαρσης, επιτρέπει την αναπροσανατολισμό του αγώνα, ενός αγώνα που μπορεί να νικήσει μόνο αν απορρίψει τη συνενοχή με τη γενοκτονική σιωνιστική οντότητα και επανασυνδεθεί με τις μαζικές κινητοποιήσεις.

Το σχέδιο Τραμπ

Τα 20 βασικά σημεία του Τραμπ είναι τα εξής: 1) αποστρατιωτικοποίηση (μία «αποριζοσπαστικοποιημένη και απαλλαγμένη από την τρομοκρατία» ζώνη), 2) ανασυγκρότηση υπό ιμπεριαλιστική κυριαρχία (η Γάζα θα «αναδιαμορφωθεί»), 3) η παύση των εκθροπραξιών και η θέσπιση μιας γραμμής κατάπαυσης του πυρός, 4) και 5) ανταλλαγές κρατουμένων (οι 48 «όμηροι», ζωντανοί ή νεκροί, έναντι 250 Παλαιστινίων κρατουμένων που έχουν καταδικαστεί σε ισόβια κάθειρξη και 1.700 κρατουμένων από τις 7 Οκτωβρίου 2023). 6) Αμνηστία για τα μέλη της Χαμάς που εγκαταλείπουν τον ένοπλο αγώνα. 7) και 8) Άφιξη ανθρωπιστικής βοήθειας, αποκατάσταση των υποδομών έκτακτης ανάγκης, άνοιγμα του περάσματος της Ράφα και στις δύο κατευθύνσεις και 12) ελευθερία για τους Παλαιστίνιους να παραμείνουν, να φύγουν ή να επιστρέψουν. 9) Η σύσταση μιας προσωρινής μεταβατικής αρχής, μιας «παλαιστινιακής τεχνοκρατικής και απολιτικής επιτροπής», με επικεφαλής ένα ξένο συμβούλιο, στην ηγεσία του οποίου προβλεπόταν να τοποθετηθεί ο Τόνι Μπλερ. Θα οργανώσει τη χρηματοδότηση και την ανοικοδόμηση. 10) και 11) Μια ειδική οικονομική ζώνη με «προνομιακούς» δασμούς. 13) Η Χαμάς και οι «άλλες φατρίες δεσμεύονται να μην διαδραματίσουν κανένα ρόλο στη διακυβέρνηση της Γάζας», οι στρατιωτικές υποδομές (ιδίως οι σήραγγες) πρέπει να καταστραφούν και 15) πρέπει να αναπτυχθεί μια «προσωρινή διεθνής δύναμη σταθεροποίησης, στην οποία θα συμμετέχουν οι ΗΠΑ και αραβικές χώρες».

Ο Τραμπ επιδιώκει να δημιουργήσει μια ευνοϊκή ισορροπία δυνάμεων, με στόχο να ενισχύσει ακόμη περισσότερο τον πολιτικό και οικονομικό έλεγχο της Γάζας. Όλα αυτά στο πλαίσιο της ενίσχυσης του εποικισμού στη Δυτική Όχθη, των διαβόπων σχεδίων του Τραμπ να μετατρέψει τη Γάζα σε Ριβιέρα και των επιθέσεων του Ισραήλ εναντίον των γειτονικών χωρών (Ιράν, Κατάρ, επέκταση της κατοχής στο Λίβανο και τη Συρία, Υεμένη...).

Το σχέδιο εντάσσεται πλήρως στην επίθεση των Ηνωμένων Πολιτειών για την περαιτέρω εδραίωση της κυριαρχίας τους στη Μέση Ανατολή. Πρόκειται συγκεκριμένα για την ενίσχυση της διαδικασίας «ομαλοποίησης», δηλαδή της ευθυγράμμισης των αραβικών χωρών με τις Ηνωμένες Πολιτείες, ιδίως των μοναρχιών του Κόλπου, της Αιγύπτου, της Ιορδανίας και της νέας εξουσίας στη Συρία.

Προβλέπει τη συνέχιση της εθνοκάθαρσης, ελπίζοντας ότι οι άθλιες συνθήκες διαβίωσης, λόγω της καταστροφής και του αποκλεισμού, θα ωθήσουν εκατοντάδες χιλιάδες κατοίκους της Γάζας να εγκαταλείψουν την Παλαιστίνη, ενώ όσοι παραμείνουν θα βυθιστούν σε ημι-δουλεία λόγω των αναγκών ανασυγκρότησης της Γάζας.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες και το Ισραήλ ελπίζουν να τελειώσουν με τις αντιστάσεις, καταστρέφοντας τις στρατιωτικές δυνατότητες της αντίστασης και με την έκκληση του Τραμπ για αμνηστία στον Νετανιάχου στο πλαίσιο των υποθέσεων διαφθοράς για τις οποίες κατηγορείται.

Η εφαρμογή της εκκευρίας

Είναι μακριά από το να είναι προφανής: 2.000 κρατούμενοι έχουν αφεθεί ελεύθεροι, εκ των οποίων 250 ήταν μακροχρόνια κρατούμενοι (157 της Φατάχ, 65 της Χάμας, 16 της Τζιχάντ, 11 της FPLP, 1 της FDLP). Ακόμα 9.000 κρατούμενοι παραμένουν στη φυλακή, δηλαδή διπλάσιοι από ό,τι στην αρχή του πολέμου. Εκατοντάδες χιλιάδες κάτοικοι της Γάζας επέστρεψαν στα σπίτια τους (τα περισσότερα από τα οποία έχουν καταστραφεί ολοσχερώς).

Την Τετάρτη 15 Οκτωβρίου, μόνο 173 φορτηγά είχαν λάβει άδεια από το Ισραήλ να εισέλθουν στη Γάζα, από τα 1.800 που είχαν προγραμματιστεί, παρά τις ρητές εκκλήσεις του ΟΗΕ να επιταχυνθεί αυτή η ζωτικής σημασίας βοήθεια για τον πληθυσμό. Η FPLP κατέγραψε επίσης 36 παραβιάσεις της εκκευρίας από το Ισραήλ, που προκάλεσαν δεκάδες θύματα. Αυτά χωρίς να αναφερθούμε στις βιαιότητες και τα βασανιστήρια που διαπράχθηκαν εναντίον των κρατουμένων. Στις 24 Οκτωβρίου, 41 ΜΚΟ κατήγγειλαν τους περιορισμούς στην ανθρωπιστική βοήθεια, ιδιαίτερα με το μπλοκάρισμα των φορτηγών. Σύμφωνα με αυτές, το Ισραήλ μπλοκάρει αγαθά πρώτης ανάγκης αξίας 50 εκατομμυρίων δολαρίων.

Η Χαμάς διεξάγει μια ένοπλη επίθεση, με την υποστήριξη του FPLP και του Ισλαμικού Τζιχάντ, εναντίον των πολιτοφυλακών που εμπλέκονται στη λεηλασία της ανθρωπιστικής βοήθειας, οι οποίες είναι μαφιόζικες οργανώσεις ή ομάδες που οργανώνονται ή υποστηρίζονται από το Ισραήλ. Μέρος αυτών έχει υποχωρήσει μαζί με τον ισραηλινό στρατό κατοχής πίσω από την «κίτρινη γραμμή», το μισό της Γάζας που παραμένει κατειλημμένο από το Ισραήλ. Ωστόσο, είναι πιθανό ότι αυτές οι επιχειρήσεις της Χαμάς της επιτρέπουν να διευθετήσει εσωτερικούς πολιτικούς λογαριασμούς, αλλά οι αξιόπιστες πληροφορίες είναι περιορισμένες.

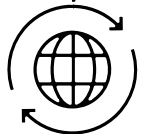
Το Ισραήλ διατηρεί τον έλεγχό του σε αυτό που αποκαλεί «ζώνη ασφαλείας» στα ανατολικά.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες και το Ισραήλ απαιτούν τον πλήρη αφοπλισμό της Χαμάς και των άλλων παλαιστινιακών δυνάμεων, κάτι που φαίνεται εντελώς αδύνατο, για δύο βασικούς λόγους: πρώτον, ο αφοπλισμός αυτός είναι πολιτικά απαράδεκτος, καθώς οι Παλαιστίνιοι δεν έχουν εγγυήσεις για την τήρηση της εκκευρίας από το Ισραήλ, το οποίο είναι γνωστό ότι παραβιάζει τις συμφωνίες που έχει συνάψει – για να μην αναφέρουμε την ανάγκη, αργά ή γρήγορα, να ξαναρχίσει ο αγώνας για την απελευθέρωση της Παλαιστίνης, ο οποίος αναπόφευκτα θα έχει και ένοπλη διάσταση. δεύτερον, είναι αδύνατο να εγγυηθεί κανείς την ασφάλεια των κατοίκων της Γάζας, σε μια κατεστραμμένη περιοχή, χωρίς να υπάρχουν όπλα διαθέσιμα για την προστασία των ανθρωπιστικών και επισιτιστικών διανομών, ιδίως έναντι των μαφιόζικων και/ή φιλοισραηλινών πολιτοφυλακών.

Γιατί ο Τραμπ πρότεινε κατάπαυση του πυρός

Μερικές φορές είναι δύσκολο να καταλάβει κανείς τι καθορίζει την πολιτική του Τραμπ. Αυτή η επιλογή είναι αποτέλεσμα ενός συνδυασμού πολλών παραγόντων:

1) Αναμφίβολα, γινόταν δύσκολο να αντιμετωπιστεί



το αυξανόμενο στρατιωτικό, οικονομικό και πολιτικό κόστος της γενοκτονίας.

- 2) Η παγκόσμια κινητοποίηση πήρε μια νέα διάσταση με τη γενική απεργία στην Ιταλία – η οποία αποτελεί πρότυπο για πολλούς συνδικαλιστικούς προβληματισμούς – και με τις νηοπομπές – οι οποίες έθεσαν το Ισραήλ σε πολιτική δυσχέρεια, για να μην αναφέρουμε την πάντα πιθανή έμπνευση για κινητοποιήσεις του τύπου της Πορείας για τη Γάζα, οι οποίες αποτελούν τεράστιο κίνδυνο για τα συνένοχα αραβικά καθεστώτα.
- 3) Το κίνημα διαμαρτυρίας στο Ισραήλ, παρά τις ασάφειες και τα όρια του, αποτελεί επίσης έναν παράγοντα αποδυνάμωσης του Νετανιάχου.
- 4) Επιπλέον, οι Ηνωμένες Πολιτείες και το Ισραήλ εξετάζουν την επέμβασή τους στον ευρύτερο κύκλο της Μέσης Ανατολής. Πρόκειται για επέμβαση σε διάφορα μέτωπα: στο νότιο Λίβανο, όπου το Ισραήλ συνεχίζει να επεμβαίνει στρατιωτικά και να καταλαμβάνει νέα εδάφη, στη Συρία, όπου τα δύο κράτη επιδιώκουν να αποσπάσουν περαιτέρω πολιτικές παραχωρήσεις από τη νέα εξουσία του HTC, που προσπαθεί με κάθε μέσο να εδραιώσει την εξουσία του, ακόμη και με την ομαλοποίηση των σχέσεων του με το Ισραήλ, στο Ιράν, όπου ο Τραμπ άρχισε (πέρα από τη στρατιωτική επέμβαση του Ιουνίου 2025) να παίζει το αγαπημένο του παιχνίδι της εναλλαγής μεταξύ απειλών και γοητείας με σκοπό την επίτευξη συμφωνίας.

Η στρατηγική των Ηνωμένων Πολιτειών είναι να μετατοπίσουν τις παγκόσμιες ισορροπίες δυνάμεων, τις σφαίρες επιρροής, στο πλαίσιο του ανταγωνισμού με τις άλλες μεγάλες δυνάμεις, ιδίως με την Ευρώπη και τη Ρωσία.

Τι αλλάζει για το κίνημα αλληλεγγύης

Το πρώτο πράγμα είναι να χαρούμε για τον πληθυσμό, ο οποίος δεν θα υποστεί τόσο έντονα, έστω και προσωρινά, τη βία του σιωνιστικού κράτους. Από αυτή την άποψη, μπορούμε να υπογραμμίσουμε την αντοχή του λαού, ο οποίος υπέστη μια συστηματική σφαγή, η πραγματικότητα της οποίας εξακολουθεί να υποτιμάται, και ο οποίος αμέσως κινητοποιήθηκε για να ανακτήσει την ιδιοκτησία της γης του, αρνούμενος μια νέα Νακμπά. Πρέπει να εκφράσουμε τη μεγαλύτερη αλληλεγγύη προς τον λαό που εξακολουθεί να υποφέρει από τις κακοποιήσεις του σιωνιστικού στρατού, του καθεστώτος μαζικής φυλακής και των εποίκων. Αυτό χωρίς να υπερεκτιμάμε το συσχετισμό των δυνάμεων και χωρίς να καταλήγουμε στην εξύμνηση των θυσιών που υπέστη.

Το δεύτερο, και ίσως το πιο σημαντικό, είναι να καταγγείλουμε το σχέδιο του Τραμπ. Δεν πρόκειται για μια ηθική καταγγελία: θεωρούμε ότι οι παλαιστινιακές οργανώσεις κάνουν ό,τι μπορούν σε μια τρομερή κατάσταση και ότι προφανώς δεν έχουν άλλη επιλογή από το να αποδεχθούν αυτούς τους όρους εκχειρίδας. Αλλά πρέπει να υποστηρίξουμε όλες τις παλαιστινιακές προσπάθειες να αμφισβητήσουν το σχέδιο του Τραμπ, σημείο προς σημείο, και να καταγγείλου-

με τον αποικιοκρατικό και ιμπεριαλιστικό χαρακτήρα αυτής της συμφωνίας που βασίζεται στα ερείπια και τον θάνατο.

Και, συγκεκριμένα, έχουμε την ευθύνη να αγωνιστούμε για να δυσκολέψουμε τους ιμπεριαλιστές στην επίτευξη των στόχων τους τις επόμενες εβδομάδες. Ένα βασικό σημείο είναι η απόλυτη άρνηση ξένης παρέμβασης στη Γάζα, δηλαδή η πλήρης άρνηση ιμπεριαλιστικής (δυτικής και/ή αραβικής) παρουσίας τόσο σε στρατιωτικό όσο και σε οικονομικό και διοικητικό επίπεδο. Το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση δεν είναι διαπραγματεύσιμο, οι Παλαιστίνιοι πρέπει να οργανώσουν την κοινωνία τους όπως επιθυμούν, και τα στρατεύματα καθώς και οι έποικοι πρέπει να φύγουν.

Η παύση της πιο οξείας μορφής γενοκτονίας θα προκαλέσει, παράλληλα με την ανακούφιση, μια υποχώρηση της παγκόσμιας κινητοποίησης. Ωστόσο, δεν πρέπει να ξεχνάμε την ανάγκη να οικοδομήσουμε ένα μαζικό κίνημα για να επιβάλουμε την ελεύθερη και άμεση διέλευση της ανθρωπιστικής βοήθειας, να επιτύχουμε μια αποκατάσταση των ζημιών που υπέστη ο πληθυσμός, να αρνηθούμε τη συνέχιση του εποικισμού και της εθνοκάθαρσης, καθώς και την προσπάθεια των ιμπεριαλιστών να αποκτήσουν τον οικονομικό και στρατιωτικό έλεγχο της Γάζας.

Πρέπει λοιπόν να οικοδομήσουμε νέες, ενιαίες κινητοποιήσεις, για να αλλάξουμε το συσχετισμό των δυνάμεων.

Παράλληλα με αυτό το ευρύ, ενιαίο κίνημα, με άμεσα αιτήματα, θέλουμε να συμβάλουμε στην οικοδόμηση ενός πιο αποφασιστικού οργανωμένου κινήματος, σε άμεση σύνδεση με τους Παλαιστίνιους, γύρω από συνθήματα που πηγάζουν πιο μακριά:

- Αντίθεση στην παρουσία ξένων στρατευμάτων κατοχής (ιδίως από τις δικές μας χώρες) και σε ένα προτεκτοράτο των ιμπεριαλιστών, πλήρης υποστήριξη του δικαιώματος του παλαιστινιακού λαού στην αυτοδιάθεση.
- Απελευθέρωση όλων των Παλαιστινίων κρατουμένων, υποστηρίζοντας ιδιαίτερα την εκστρατεία για την απελευθέρωση του Μαρουάν Μπαργκούτι, η οποία προωθείται στο πλαίσιο του διεθνούς κινήματος αλληλεγγύης.
- Αποξήλωση των εποικισμών, ειδικότερα στη Δυτική Όχθη, την Ιερουσαλήμ και τα κατεχόμενα Υψώματα του Γκολάν.
- Καταγγελία του αποκλεισμού, ελευθερία κυκλοφορίας.
- Εγγύηση του δικαιώματος επιστροφής.
- Απόρριψη του κράτους του apartheid. Αποφιλισμός του γενοκτονικού καθεστώτος. Επεξήγηση σχετικά με την απελευθέρωση ολόκληρης της Παλαιστίνης, για μια ελεύθερη, δημοκρατική, ισότιμη, κοσμική Παλαιστίνη κ.λπ.
- Συνέχιση των δράσεων BDS εναντίον όλων όσων συνεργάζονται, ιδιαίτερα με τον αγώνα μας για τη διακοπή όλων των σχέσεων με το Ισραήλ από τα κράτη, τις επιχειρήσεις – ιδίως εκείνες που συμβάλλουν στον εξοπλισμό του Ισραήλ –, τη FIFA, τα πανεπιστήμια...



Έχουμε επίσης πιο συγκεκριμένα καθήκοντα δράσεων αλληλεγγύης. Ιδιαίτερα υπάρχει η συμμετοχή στην ανθρωπιστική βοήθεια, η οποία είναι απαραίτητη και ταυτόχρονα σχετικά εύκολη για όσους, στις λαϊκές γειτονιές, θέλουν να εκφράσουν την αλληλεγγύη τους. Υπάρχει επίσης η υποστήριξη της ανασυγκρότησης των παλαιστινιακών οργανώσεων, με στόχο κυρίως την οργάνωση μαζικών αγώνων, με διαδηλώσεις, αλλά και με τη συμμετοχή των συνδικάτων, των οργανώσεων πολιτών και των διαφόρων κομμάτων που απαρτίζουν το παλαιστινιακό εθνικό κίνημα. Η οργάνωση πολιτικών αποστολών στο Λίβανο, ή ακόμα και στη Δυτική Όχθη, μπορεί να ξαναγίνει ένα μέσο για την υποστήριξή τους.

Συνέχιση του αγώνα

Ο αποικιοκρατικός πόλεμος και η εθνοκάθαρση δεν ξεκίνησαν στις 7 Οκτωβρίου, ούτε και η διεθνής αντίστασή μας. Είναι ζωτικής σημασίας να μην χαλαρώσουμε την επαγρύπνησή μας και να ενισχύσουμε τις θέσεις μας. Η φάση που μόλις ζήσαμε συνιστά μια σκληρή νίκη του κόσμου. Αυτό προκαλεί αντιδράσεις, σε διεθνές επίπεδο, απέναντι

στη βαρβαρότητα, στην πορεία προς την ακροδεξιά και στη συνεργασία των δικτατορικών καθεστώτων στις αραβικές χώρες.

Αντιμέτωποι με αυτό, εκατοντάδες εκατομμύρια άνθρωποι ξεσηκώθηκαν. Δηλώνουμε την άνευ όρων υποστήριξή μας στον αγώνα του παλαιστινιακού λαού, ο οποίος συνδυάζεται με τη δική μας οπτική για τον αγώνα. Συμμετέχουμε στην καταγγελία των πιο κραυγαλέων πτυχών της αποικιοκρατίας – το θάνατο, τη φτώχεια, το apartheid, τις αυθαίρετες φυλακίσεις... – για να οικοδομήσουμε ένα μαζικό κίνημα, ενώ παράλληλα εργαζόμαστε για τον συντονισμό των πιο ριζοσπαστικών τμημάτων, της νεολαίας, των λαϊκών συνοικιών, των αντισιωνιστών Εβραίων και υπερασπιζόμαστε το στρατηγικό ορίζοντα της απελευθέρωσης ολόκληρης της Παλαιστίνης, έναν αγώνα χειραφέτησης, μιας περιφερειακής επανάστασης που θα σαρώσει τις ιμπεριαλιστικές δυνάμεις.

Εκτελεστικό Γραφείο της 4ης Διεθνούς

16 Οκτωβρίου 2025



ΣΥΡΙΑ

Η στρατηγική του HTC για την εδραίωση της εξουσίας του στη Συρία

του Joseph Daher

Η πτώση του καθεστώτος του Μπασάρ αλ-Άσαντ τον Δεκέμβριο του 2024 και η άρση των αμερικανικών κυρώσεων που ακολούθησε έδωσαν ελπίδες για το μέλλον της Συρίας. Ωστόσο, περισσότερο από δέκα μήνες μετά, ο αντιδημοκρατικός, νεοφιλελεύθερος και φιλοϊμπεριαλιστικός χαρακτήρας του καθεστώτος γίνεται όλο και πιο εμφανής.

Η χώρα αντιμετωπίζει εδαφικό και πολιτικό κατακερματισμό, ξένες επιρροές και κατοχές, καθώς και θρησκευτικές εντάσεις. Αυτές εκφράστηκαν κυρίως με τις σφαγές του Μαρτίου εναντίον των αλαουΐτικων πληθυσμών των παράκτιων περιοχών, που προκάλεσαν περισσότερους από 1.000 νεκρούς, στη συνέχεια με τις επιθέσεις εναντίον των πληθυσμών των Δρούζων τον Απρίλιο, τον Μάιο και τον Ιούλιο, και κατόπιν με μια βομβιστική επίθεση σε μια εκκλησία της Δαμασκού τον Ιούνιο.

Μια συνεχιζόμενη αστάθεια

Στα μέσα Ιουλίου, τα δραματικά γεγονότα στην επαρχία Σουέινα επιδείνωσαν ακόμη περισσότερο την κατάσταση: διαπράχθηκαν μαζικές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαι-

ωμάτων, ιδίως από ένοπλες ομάδες που συνδέονται με τις κεντρικές αρχές της Δαμασκού και τις υποστηρίζουν. Πιο πρόσφατα, στις αρχές Οκτωβρίου, ξέσπασαν συγκρούσεις στο Χαλέπι μεταξύ δύο συνοικιών με κουρδική πλειοψηφία (Sheikh Maqsoud και Ashrafieh) και των περιοχών που ελέγχονται από τις κυβερνητικές δυνάμεις. Μια τοπική εκκεuirία έθεσε τέλος στις συγκρούσεις την επόμενη μέρα τα ξημερώματα. Από την πτώση του καθεστώτος Άσαντ, γίνονται τακτικές συγκρούσεις μεταξύ των Συριακών Δημοκρατικών Δυνάμεων (FDS) – που κυριαρχούνται από την κουρδική ένοπλη ομάδα YPG – και το νέο καθεστώς υπό την ηγεσία του Hayat Tahrir al-Cham (HTC) στο βόρειο και βορειοανατολικό τμήμα της Συρίας, παρά τη συμφωνία που συνήφθη τον Μάρτιο μεταξύ της Δαμασκού και των αρχών του βορειοανατολικού τμήματος της Συρίας, η οποία προβλέπει την ενσωμάτωση

των πολιτικών και στρατιωτικών θεσμών της κουρδικής αυτόνομης διοίκησης στους εθνικούς θεσμούς. Ωστόσο, πολλά ζητήματα παρέμεναν σε εκκρεμότητα όσον αφορά την πραγματική εφαρμογή της.

Όλα αυτά συμβαίνουν εν μέσω της συνεχιζόμενης απουσίας μιας περιόδου πολιτικής μετάβασης που θα είναι δημοκρατική και θα περιλαμβάνει όλους τους φορείς. Αυτές οι προκλήσεις έχουν αρνητικό αντίκτυπο στην πιθανή οικονομική ανάκαμψη και στη μελλοντική διαδικασία ανασυγκρότησης, η οποία είναι ωστόσο ζωτικής σημασίας. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι πάνω από το ήμισυ του συριακού πληθυσμού παραμένει εκτοπισμένο, είτε μέσα στη χώρα είτε στο εξωτερικό. Πάνω από το 90 % των Σύρων ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας και 16,7 εκατομμύρια άτομα – δηλαδή τα τρία τέταρτα του πληθυσμού – χρειάστηκαν ανθρωπιστική βοήθεια το 2024, σύμφωνα με τον ΟΗΕ.

Σε αυτό το δύσκολο πλαίσιο, η νέα ηγετική ελίτ με επικεφαλής τον Χαγιάτ Ταχρίρ αλ-Σαμ ενδιαφέρεται περισσότερο για την εδραίωση της εξουσίας της στη χώρα παρά για την εφαρμογή μιας πολιτικής μετάβασης που θα ευνοεί την ευρεία και χωρίς αποκλεισμούς συμμετοχή της συριακής κοινωνίας. Για να το επιτύχουν αυτό, οι ηγετικές αρχές με επικεφαλής τον HTC έχουν αναπτύξει μια στρατηγική που βασίζεται σε τρεις βασικούς παράγοντες: νέες διεθνείς συμμαχίες, κυριαρχία επί των κρατικών θεσμών και της κοινωνίας των πολιτών, και εργαλειοποίηση του θρησκευτικού φανατισμού.

Το παρόν άρθρο αποσκοπεί στην ανάλυση του τρόπου με τον οποίο οι πολιτικές της HTC ενισχύουν τον έλεγχο και την κυριαρχία της επί του πληθυσμού, σε πλήρη αντίθεση με τα αρχικά αιτήματα της λαϊκής εξέγερσης στη Συρία τον Μάρτιο του 2011, συμπεριφερόμενη έτσι σαν αντεπαναστατικός παράγοντας. Οι αντεπαναστατικές ενέργειες των αρχών υπό την ηγεσία του HTC αποδεικνύουν επίσης ότι σε μια επαναστατική διαδικασία, το «παλιό καθεστώς» ή τα στοιχεία που συνδέονται με αυτό δεν είναι ο μόνος αντεπαναστατικός πόλος που απειλεί τα συμφέροντα των λαϊκών τάξεων.

Η Συρία σε μια νέα διεθνή συμμαχία

Οι νέες αρχές που βρίσκονται στην εξουσία, με επικεφαλής τον HTC στη Δαμασκό, έχουν τις ρίζες τους σε μια συμμαχία που έχει σαν βάση τις Ηνωμένες Πολιτείες και περιλαμβάνει περιφερειακά κράτη όπως η Τουρκία, το Κατάρ και η Σαουδική Αραβία. Αν και η Άγκυρα και η Ντόχα ήταν οι μεγάλοι κερδισμένοι από την πτώση του καθεστώτος Άσαντ και διατηρούν σχέσεις με τον HTC εδώ και χρόνια, οι συριακές αρχές φρόντισαν να επεκτείνουν τις σχέσεις τους και με άλλες χώρες της περιοχής, και πιο συγκεκριμένα με το Βασίλειο της Σαουδικής Αραβίας. Το Ριάντ είναι πράγματι ο βασικός παράγοντας για την επιτάχυνση της αναγνώρισης και της αποδοχής στην περιοχή, ιδίως μεταξύ των άλλων μοναρχιών του Κόλπου.

Η αναγνώριση των νέων συριακών αρχών από τις διεθνείς και περιφερειακές δυνάμεις έκφραστηκε επίσης με τη συμμετοχή του καθεστώτος της Δαμασκού στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στη Νέα Υόρκη τον Σεπτέμβριο του 2025. Ο προσωρινός πρόεδρος Ahmed al-Charaa ήταν

ο πρώτος Σύρος ηγέτης που συμμετείχε σε μια υψηλού επιπέδου συνάντηση των Ηνωμένων Εθνών εδώ και σχεδόν 60 χρόνια και εκφώνησε ομιλία ενώπιον της Γενικής Συνέλευσης. Η τελευταία συμμετοχή ενός Σύρου προέδρου σε αυτή χρονολογείται από το 1967, πριν από τα 50 χρόνια της δυναστείας των Άσαντ. Επιπλέον, η συριακή αντιπροσωπεία πραγματοποίησε πολλές συναντήσεις με ηγέτες διαφόρων χωρών, συμπεριλαμβανομένης μιας δεύτερης συνάντησης μεταξύ του αλ-Σάρα και του Αμερικανού προέδρου Τραμπ μετά από εκείνη που πραγματοποιήθηκε στη Σαουδική Αραβία τον Μάιο του 2025.

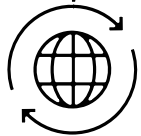
Προσαρμογή στην παγκόσμια αγορά

Αυτή η πολιτική νομιμοποίησης της νέας εξουσίας επέτρεψε την έναρξη μιας διαδικασίας άρσης των κυρώσεων κατά της Συρίας, ανοίγοντας το δρόμο για τη διευκόλυνση των χρηματοοικονομικών συναλλαγών και την επανένταξη της συριακής οικονομίας στην παγκόσμια χρηματοοικονομική αγορά. Με αυτόν τον τρόπο, προσπαθεί να δημιουργήσει τις συνθήκες για την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) και επιχειρήσεων της συριακής διασποράς, που αποτελούν βασικούς στόχους για τις νέες αρχές. Σε αυτό το πλαίσιο, η Δαμασκό προσπαθεί να προσελκύσει περιφερειακές και διεθνείς επιχειρήσεις ώστε να επενδύσουν στη χώρα, ιδίως για τον εκσυγχρονισμό των υποδομών της και τη δημιουργία εσόδων. Μετά την ανακοίνωση της άρσης των κυρώσεων, η συριακή κυβέρνηση πολλαπλασίασε τα πρωτόκολλα συμφωνίας με περιφερειακές και διεθνείς επιχειρήσεις.

Η πολιτικοοικονομική κατεύθυνση των νέων αρχών που βρίσκονται στην εξουσία φαίνεται να ευνοεί όλο και περισσότερο ένα εμπορικό οικονομικό μοντέλο, που χαρακτηρίζεται από επενδύσεις με στόχο το βραχυπρόθεσμο κέρδος, σε βάρος των παραγωγικών τομέων της οικονομίας. Αυτό αντικατοπτρίζεται σε μεγάλο βαθμό στη φύση των επενδυτικών υποσχέσεων που έχουν δοθεί στη Συρία. Οι αρχές της Δαμασκού δίνουν προτεραιότητα στην προσέλκυση επενδύσεων σε τομείς όπως ο τουρισμός, τα ακίνητα και οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, που γενικά είναι βραχυπρόθεσμα κερδοφόροι, αντί να επιδιώκουν την ενθάρρυνση των άμεσων ξένων επενδύσεων σε παραγωγικούς τομείς όπως η μεταποίηση και η γεωργία.

Η «ομαλοποίηση» των σχέσεων με το Ισραήλ

Αυτή η πορεία περιλαμβάνει επίσης μια μορφή «ομαλοποίησης» με το Ισραήλ, άμεση ή έμμεση. Ο προσωρινός πρόεδρος αλ-Σαράα επανέλαβε επανειλημμένα ότι το καθεστώς του δεν αποτελεί απειλή για το Ισραήλ και, όπως φαίνεται, δήλωσε επίσης στον πρόεδρο Τραμπ την πρόθεσή του να προσχωρήσει στις συμφωνίες του Αβραάμ, εάν το επιτρέψουν οι συνθήκες. Σε σχέση με αυτό, υποστήριξε ότι η Συρία μπορεί να «διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην περιφερειακή ασφάλεια». Ο αλ-Σαράα πρόσθεσε ότι η Συρία έχει «κοινούς εχθρούς» με το Ισραήλ, ιδίως το Ιράν και τη Χεζμπολάχ. Έτσι, η Δαμασκό δεν καταδίκασε τις μαζικές ισραηλινές επιθέσεις κατά του Ιράν, θεωρώντας κάθε αποδυνάμωση της Ισλαμικής Δημοκρατίας (και της Χεζμπολάχ στο Λίβανο) ως θετικό στοιχείο. Αυτή η θέση δεν συνδέεται μόνο με τον βίαιο ρόλο



του Ιράν στην υποστήριξη του Άσαντ κατά τη διάρκεια της συριακής εξέγερσης, αλλά αντανakλά επίσης την πολιτική κατεύθυνση της νέας ηγετικής ελίτ, που ευθυγραμμίζεται με τις αμερικανικές πολιτικές. Είναι αναμφισβήτητο ότι η πτώση του καθεστώτος του Άσαντ τον Δεκέμβριο του 2024 είχε σημαντικό αντίκτυπο στην περιοχή όσον αφορά τις γεωπολιτικές ισορροπίες, σε βάρος της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν και των δικτύων επιρροής της.

Ενώ οι εντάσεις μεταξύ Δαμασκού και Τελ Αβίβ εντάθηκαν στα μέσα Ιουλίου, μετά τις σφαγές που διαπράχθηκαν από ένοπλες πολιτοφυλακές που συνδέονται με ή υποστηρίζουν τις αρχές της Δαμασκού στην επαρχία Σουέιντα και τις αεροπορικές επιδρομές που ακολούθησαν από το Ισραήλ κατά της Συρίας, οι συζητήσεις και οι συναντήσεις μεταξύ αξιωματούχων των δύο χωρών συνεχίστηκαν. Επιπλέον, συνεχίστηκαν οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των δύο μερών, με τη μεσολάβηση των Ηνωμένων Πολιτειών, με σκοπό τη σύναψη μιας συμφωνίας ασφάλειας για τη σταθεροποίηση των συνόρων. Η συμφωνία αυτή πρέπει να περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την υπόσχεση της Συρίας να αποτρέψει τη χρήση του εδάφους της για επιθέσεις κατά του Ισραήλ και μέτρα αποστρατιωτικοποίησης από τη συριακή πλευρά, προκειμένου να αποφευχθεί η κλιμάκωση της έντασης, ως πρώτο βήμα πριν από την καθιέρωση πιο επίσημων σχέσεων.

Κυριαρχία επί των κρατικών θεσμών και της κοινωνίας

Στηριζόμενες στη συνεχιζόμενη νομιμοποίηση της εξουσίας τους από τις περιφερειακές και διεθνείς δυνάμεις, οι νέες αρχές της HTC έλαβαν μέτρα για να εδραιώσουν την επιρροή τους επί των πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών παραγόντων. Η HTC κυριαρχεί στις θέσεις-κλειδιά των κρατικών θεσμών, του στρατού και των υπηρεσιών ασφαλείας. Ομοίως, θέσεις-κλειδιά στην μεταβατική κυβέρνηση καταλαμβάνουν προσωπικότητες που είναι στενά συνδεδεμένες με τον αλ-Σάρα. Για παράδειγμα, ο Ασάντ αλ-Σιμπάνι και ο Αμπού Κασρά διατήρησαν αντίστοιχα τις θέσεις τους ως υπουργός Εξωτερικών και υπουργός Άμυνας, ενώ ο Άνας Χατάμπ διορίστηκε υπουργός Εσωτερικών. Επιπλέον, οι νέες αρχές έχουν δημιουργήσει παράλληλους θεσμούς για να εδραιώσουν την εξουσία τους, όπως το Εθνικό Συμβούλιο Ασφαλείας της Συρίας, το οποίο διευθύνεται από τον αλ-Σαράα και αποτελείται από στενούς συνεργάτες του (υπουργός Εξωτερικών, υπουργός Άμυνας, υπουργός Εσωτερικών και διευθυντής των γενικών πληροφοριών). Ομοίως, το Υπουργείο Εξωτερικών δημιούργησε στα τέλη Μαρτίου τη Γενική Γραμματεία Πολιτικών Υποθέσεων, η οποία είναι αρμόδια για την εποπτεία των εσωτερικών πολιτικών δραστηριοτήτων, την εκπόνηση γενικών κατευθυντήριων γραμμών σε θέματα πολιτικής και τη διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων του διαλυθέντος κόμματος Μπαάς.

Η απουσία μιας δημοκρατικής και συμμετοχικής διαδικασίας στο πλαίσιο της νέας εξουσίας αντικατοπτρίστηκε επίσης σε διάφορες πρωτοβουλίες, διασκέψεις και επιτροπές που υποτίθεται ότι ήταν συμμετοχικές και ότι θα καθόριζαν τα επόμενα βήματα της χώρας. Μεταξύ αυτών των πρωτοβουλιών, η Διάσκεψη για τον Εθνικό Διάλογο της Συρίας, που

πραγματοποιήθηκε στις 25 Φεβρουαρίου, δέχθηκε ευρεία κριτική για την έλλειψη προετοιμασίας, αντιπροσωπευτικότητας και σοβαρότητας, δεδομένου του περιορισμένου χρόνου που διατέθηκε για τις συνεδριάσεις. Το προσωρινό Σύνταγμα, που υπογράφηκε από τον προσωρινό πρόεδρο της Συρίας, δέχθηκε επίσης έντονη κριτική από διάφορους πολιτικούς και κοινωνικούς παράγοντες, τόσο για την έλλειψη διαφάνειας στα κριτήρια επιλογής της συντακτικής επιτροπής όσο και για το περιεχόμενό του. Επιπλέον, αν και το προσωρινό Σύνταγμα διακηρύσσει επίσημα τη διάκριση των εξουσιών, αυτή παρεμποδίζεται από την έκταση των εξουσιών που απονέμονται στην προεδρία. Το πιο πρόσφατο παράδειγμα είναι οι λεγόμενες «εκλογές» της Λαϊκής Συνέλευσης τον Οκτώβριο, οι οποίες προκάλεσαν πολλές επικρίσεις. Η μεθοδολογία και η διαδικασία που υιοθετήθηκαν για την επιλογή των μελών του μελλοντικού κοινοβουλίου δεν ήταν διαφανείς και χωρίς αποκλεισμούς, ευνοώντας έτσι τους παράγοντες που είναι κοντά στους νέους ηγέτες. Επιπλέον, ο προσωρινός πρόεδρος Ahmed al-Charaa διορίζει το ένα τρίτο των μελών του Κοινοβουλίου, ενώ τα υπόλοιπα δύο τρίτα επιλέγονται από «περιφερειακές υποεπιτροπές» που διορίζονται από την Ανώτατη Επιτροπή για την Εκλογή της Λαϊκής Συνέλευσης, τα μέλη της οποίας επιλέγονται από την προεδρία... Χωρίς να ξεχνάμε ότι είκοσι μία έδρες παραμένουν προς το παρόν κενές, αυτές που αντιστοιχούν στις επαρχίες Χασάκα και Ράκκα στο βορειοανατολικό τμήμα της χώρας, με κουρδική πλειοψηφία, και στη Σουέιντα στο νότο, με δρούζικη πλειοψηφία, οι οποίες εξακολουθούν να διαφεύγουν του ελέγχου του κράτους. Εν αναμονή της συγκέντρωσης των «κατάλληλων πολιτικών και ασφαλιστικών συνθηκών», δήλωσε ο εκπρόσωπος της εκλογικής επιτροπής...

Γενικότερα, έχουν αναπτυχθεί άτυπα δίκτυα αποτελούμενα από «διοικητικούς σείχηδες» και άλλες μυστικές επιτροπές μέσα στα υπουργεία και τους κρατικούς θεσμούς, με σκοπό τη διαχείριση βασικών τομέων, από την ασφάλεια και τα οικονομικά έως την εξωτερική πολιτική και την εσωτερική διοίκηση, χωρίς κανένα ή με ελάχιστους περιορισμούς από την πλευρά του κρατικού μηχανισμού. Υπό αυτές τις συνθήκες, οι επίσημοι δίαυλοι των κρατικών θεσμών συχνά αγνοούνται και η πραγματική εξουσία ασκείται από ένα μικρό άτυπο δίκτυο ατόμων που απολαμβάνουν σημαντική αυτονομία και εμπιστευτικότητα.

Οικογενειακή διαχείριση

Πέρα από τους κρατικούς θεσμούς, οι αρχές που βρίσκονται στην εξουσία υπό την ηγεσία του HTC προσπάθησαν να επεκτείνουν επίσης την κυριαρχία τους σε άλλους πολιτικούς και κοινωνικούς παράγοντες. Για παράδειγμα, αναδιάρθρωσαν τα εμπορικά και βιομηχανικά επιμελητήρια της χώρας, αντικαθιστώντας την πλειονότητα των μελών και μειώνοντας τον αριθμό των μελών του διοικητικού συμβουλίου των κυριότερων επιμελητηρίων, ιδίως εκείνων της Δαμασκού, της υπαίθρου της Δαμασκού, της Αλέππο και της Χομς. Αρκετά νέα μέλη του διοικητικού συμβουλίου είναι γνωστά για τις στενές σχέσεις τους με τον HTC. Επιπλέον, οι αρχές κάλεσαν νέα πρόσωπα που συνδέονται με το καθεστώς για να ηγηθούν των συνδικάτων και των επαγγελματικών ενώσεων, χωρίς να διεξαχθούν εκλογές για την ανάδειξη των νέων

ηγέτών τους. Αυτές οι πρακτικές διορισμού μελών αντί της προώθησης εσωτερικών εκλογών αποτελούν άμεση συνέχεια του παλαιού καθεστώτος του Άσαντ.

Επιπλέον, ο αδελφός του αυτοαποκαλούμενου προέδρου της Συρίας, Hazem al-Charaa, έχει σταδιακά αναδειχθεί σε σημαντική προσωπικότητα στον τομέα των οικονομικών και της διαχείρισης των εμπορικών ελίτ. Συνόδευσε τον Ahmed al-Charaa στις πρώτες του επισκέψεις στο εξωτερικό, στη Σαουδική Αραβία και την Τουρκία. Μια πρόσφατη έρευνα του Reuters αποκάλυψε επίσης ότι ο Χαζέμ αλ-Σαράα είναι υπεύθυνος για τη σύσταση μιας επιτροπής με στόχο την αναδιάρθρωση της συριακής οικονομίας μέσω μυστικών εξαγορών επιχειρήσεων που ανήκουν σε επιχειρηματίες συνδεδεμένους με το παλιό καθεστώς του Άσαντ. Σύμφωνα με την έρευνα αυτή, η συγκεκριμένη επιτροπή έχει αναλάβει τον έλεγχο οικονομικού δυναμικού αξίας άνω των 1,6 δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ που ανήκουν σε επιχειρηματίες και εταιρείες που ήταν συνδεδεμένοι με το προηγούμενο καθεστώς του Άσαντ. Επιπλέον, το κύριο καθήκον του Χαζέμ αλ-Σαράα είναι να διαχειρίζεται τις σχέσεις με τους τοπικούς επιχειρηματίες και να προσελκύει άλλους επιχειρηματίες που διαμένουν στο εξωτερικό, ενώ παράλληλα διαχειρίζεται τις επενδύσεις και τα αναπτυξιακά ταμεία που έχει δημιουργήσει ο προσωρινός πρόεδρος αλ-Σαράα. Ταυτόχρονα, ορισμένες προσωπικότητες που ήταν κοντά στον πρώην πρόεδρο Άσαντ, όπως ο Μοχάμαντ Χαμτσό – ιστορικός σύμμαχος του Μαχέρ Άσαντ – και ο Σαλίμ Νταμπούλ, ιδιοκτήτης περισσότερων από 25 επιχειρήσεων και γιος ενός μακροχρόνιου γραμματέα του πρώην ηγέτη Χαφέζ Άσαντ, κατάφεραν να διαπραγματευτούν συμφιλιώσεις με τις αρχές που βρίσκονται στην εξουσία. Αυτό εκφράστηκε ιδίως με την παρουσία των γίων του Mohammad Hamcho κατά την έναρξη του Συριακού Ταμείου Ανάπτυξης στη Δαμασκό, στις 4 Σεπτεμβρίου, στο οποίο δώρισαν ένα εκατομμύριο δολάρια.

Ο κίνδυνος αποκλειστικού ελέγχου των κρατικών θεσμών από την HTC και τους συμμάχους της και επέκτασης της εξουσίας τους στην κοινωνία θα μπορούσε να δημιουργήσει νέους κύκλους βίας και θρησκευτικών εντάσεων, οδηγώντας παράλληλα σε μια διαδικασία μετάβασης και ανασυγκρότησης υπό την ηγεσία της ελίτ, η οποία θα αναπαράγει τις κοινωνικές ανισότητες, τη φτώχεια, τη συγκέντρωση του πλούτου στα χέρια μιας μειοψηφίας και την απουσία παραγωγικής ανάπτυξης.

Ο θρησκευτικός διαχωρισμός, ένα εργαλείο κυριαρχίας και ελέγχου της κοινωνίας

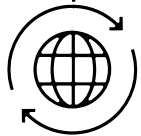
Τέλος, για να εδραιώσει την εξουσία του στην κοινωνία, το HTC χρησιμοποιεί τον θρησκευτικό διαχωρισμό ως εργαλείο κυριαρχίας και ελέγχου του πληθυσμού. Αν και η θρησκευτική βία που ξέσπασε τον Μάρτιο εναντίον των αλαουιτών πολιτών προκλήθηκε αρχικά από τα απομεινάρια του καθεστώτος Άσαντ, τα οποία οργάνωσαν συντονισμένες επιθέσεις εναντίον μελών των υπηρεσιών ασφαλείας και πολιτών, η αντίδραση έπληξε όλους τους αλαουίτες, σύμφωνα με μια λογική θρησκευτικού μίσους και εκδίκησης. Τον Απρίλιο και τον Μάιο, ένοπλες ομάδες που συνδέονται με τις αρχές ή τις υποστηρίζουν εξαπέλυσαν επιθέσεις εναντίον του δρούζι-



κου πληθυσμού, πριν από τις σφαγές που διαπράχθηκαν στη Σουέιντα στα μέσα Ιουλίου.

Η ευθύνη για τις σφαγές που διαπράχθηκαν τον Μάρτιο και τον Ιούλιο, τις αδιάκοπες δολοφονίες και απαγωγές αλαουιτών πολιτών στις παράκτιες περιοχές και τη συνεχιζόμενη πολιορκία της επαρχίας Σουέιντα βαρύνει κυρίως τις νέες συριακές αρχές. Δεν κατάφεραν να τις αποτρέψουν, ενώ ορισμένες πολιτοφυλακές εμπλέκονταν άμεσα στις επιθέσεις. Τα ανώτατα κλιμάκια του κράτους γνώριζαν για τις σφαγές και τις ενέκριναν, όπως ανέφεραν το Reuters και η Human Rights Watch (1). Επιπλέον, οι αρχές που βρίσκονται στην εξουσία στο HTC δημιούργησαν τις πολιτικές συνθήκες που τις κατέστησαν δυνατές.

Πράγματι, οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά ατόμων και πληθυσμών της αλαουίτικης κοινότητας, ιδίως οι απαγωγές και οι δολοφονίες, έχουν αυξηθεί από την αρχή του έτους, ορισμένες από αυτές, όπως η σφαγή στο Φαχίλ στα τέλη Δεκεμβρίου 2024 και η σφαγή στην Αρζά



στις αρχές Φεβρουαρίου 2025, έμοιαζαν με γενικές πρόβες πριν από τις σφαγές που έλαβαν χώρα στην ακτή. Στη συνέχεια, πριν από τις σφαγές στα μέσα Ιουλίου, έλαβαν χώρα θρησκευτικές επιθέσεις εναντίον των πληθυσμών των Δρούζων στη Δαμασκό και στο νότο, στη Σουείντα. Για άλλη μια φορά, δεν ελήφθησαν μέτρα εναντίον των πολιτοφυλακών που εμπλέκονταν στις επιθέσεις, ούτε εναντίον των ατόμων που εξαπέλυσαν καλέσματα θρησκευτικού φανατισμού και προέβησαν σε αντίστοιχες δραστηριότητες. Οι αρχές που βρίσκονται στην εξουσία συνέχισαν να χαρακτηρίζουν αυτές τις πράξεις ως μεμονωμένες, χωρίς να λαμβάνουν σοβαρά μέτρα εναντίον των δραστών.

Επιπλέον, η HTC και οι Σύροι αξιωματούχοι παρουσίασαν επανειλημμένα άδικα τον αλαουίτικο πληθυσμό σαν όργανο του παλαιού καθεστώτος κατά του συριακού λαού. Για παράδειγμα, κατά την ομιλία του στην 9η διάσκεψη των δωρητών για τη Συρία στις Βρυξέλλες, ο Σύρος υπουργός Εξωτερικών, Asaad al-Chibani, δήλωσε: «54 χρόνια μειοψηφικής διακυβέρνησης οδήγησαν στον εκτοπισμό 15 εκατομμυρίων Σύρων...», υπονοώντας σιωπηρά ότι η αλαουίτικη κοινότητα στο σύνολό της κυβερνούσε τη χώρα για δεκαετίες, και όχι μια δικτατορία που ελέγχονταν από την οικογένεια Άσαντ. Αν και είναι αδιαμφισβήτητο ότι αλαουίτικες προσωπικότητες κατείχαν θέσεις-κλειδιά στο παλιό καθεστώς, ιδίως στο στρατιωτικό και ασφαλιστικό μηχανισμό, η αναγωγή της φύσης του κράτους και των κυρίαρχων θεσμών του σε μια «αλαουίτικη ταυτότητα», όπως και το να παρουσιάζει το καθεστώς ότι ευνοούσε τις θρησκευτικές μειονότητες και είχε σε συστηματική δυσμένεια την αραβική σουνίτικη πλειοψηφία, είναι ταυτόχρονα παραπλανητική και μακριά από την πραγματικότητα.

Οι αρχές δεν έχουν επίσης θεσπίσει μηχανισμό που να ευνοεί μια ολοκληρωμένη διαδικασία μεταβατικής δικαιοσύνης με στόχο την τιμωρία όλων των ατόμων και ομάδων που εμπλέκονται σε εγκλήματα πολέμου κατά τη διάρκεια της συριακής σύγκρουσης. Αυτό θα μπορούσε να διαδραματίσει καίριο ρόλο για την πρόληψη πράξεων αντεκδίκησης και την άμβλυνση των αυξανόμενων θρησκευτικών εντάσεων.

Γενικότερα, αυτές οι θρησκευτικές εντάσεις και επιθέσεις επιδιώκουν τρεις βασικούς στόχους. Πρώτον, να εργαλειοποιηθούν οι θρησκευτικές εντάσεις και ο λόγος της «Mazlumiya Sunniya» (θυματοποίηση των σουνιτών) προκειμένου να προσπαθήσουν να συσπειρώσουν την κοινή γνώμη και να ενώσουν γύρω τους ένα μεγάλο μέρος της αραβικής σουνιτικής κοινότητας, παρά τις πολλές πολιτικές και κοινωνικές διαφορές που υπάρχουν μέσα σε αυτή την κοινότητα.

Ο θρησκευτικός διαχωρισμός είναι ουσιαστικά ένα εργαλείο που επιτρέπει την εδραίωση της εξουσίας και τη διαίρεση της κοινωνίας. Χρησιμοποιείται για να αποσπάσει την προσοχή των λαϊκών τάξεων από τα κοινωνικοοικονομικά και πολιτικά ζητήματα, υποδεικνύοντας μια συγκεκριμένη ομάδα – που ορίζεται από τη θρησκεία ή την εθνικότητά της – ως την αιτία των προβλημάτων της χώρας και ως απειλή για την ασφάλεια, δικαιολογώντας έτσι τις πολιτικές διακρίσεις και καταστολής εναντίον της. Επιπλέον, ο θρησκευτικός φανατισμός λειτουργεί ως ένας ισχυρός μηχανισμός κοινωνικού ελέγχου, διαμορφώνοντας την πορεία της ταξικής

πάλης, καθώς ευνοεί την εξάρτηση των λαϊκών τάξεων από τους ελιτιστές ηγέτες τους. Σαν αποτέλεσμα, οι λαϊκές τάξεις στερούνται της ικανότητας ανεξάρτητης πολιτικής δράσης και καταλήγουν να ορίζονται – και να εμπλέκονται πολιτικά – μέσω της θρησκευτικής τους ταυτότητας. Και σε αυτό το θέμα, η νέα εξουσία ακολουθεί τα βήματα του παλαιού καθεστώτος του Άσαντ, συνεχίζοντας να χρησιμοποιεί θρησκευτικές πολιτικές και πρακτικές ως μέσο διακυβέρνησης, ελέγχου και κοινωνικής διαίρεσης.

Δεύτερον, αυτές οι θρησκευτικές επιθέσεις και εντάσεις στοχεύουν στο να καταστρέψουν τον δημοκρατικό χώρο ή τη δυναμική που προέρχεται από τα κάτω. Μετά τις σφαγές κατά την διαδήλωση, οι άνθρωποι φοβούνται περισσότερο να οργανωθούν. Για παράδειγμα, τον Ιανουάριο και τον Φεβρουάριο του 2025 διοργανώθηκαν διαδηλώσεις σε διάφορες επαρχίες από απολυμένους δημόσιους υπαλλήλους. Μπορούμε επίσης να επισημάνουμε προσπάθειες οργάνωσης εναλλακτικών συνδικάτων, ή τουλάχιστον δομών συντονισμού. Ωστόσο, οι θρησκευτικές σφαγές στις παράκτιες περιοχές μείωσαν σημαντικά τη δύναμη του κινήματος διαμαρτυρίας, λόγω του φόβου ότι ένοπλες ομάδες που είναι κοντά ή προέρχονται από τις νέες αρχές στην εξουσία θα αντιδράσουν βίαια. Οι σφαγές στη Σουείντα δεν έκαναν τίποτα άλλο από του να ενισχύσουν αυτή τη δυναμική.

Τρίτον, αυτές οι θρησκευτικές επιθέσεις επέτρεψαν στις νέες αρχές που βρίσκονται στην εξουσία στη Δαμασκό να επανισχυροποιήσουν την κυριαρχία τους σε ορισμένες περιοχές (παράκτιες ζώνες) και να επιχειρήσουν να κάνουν το ίδιο σε περιοχές με μεγάλο πληθυσμό Δρούζων, αν και αυτό δεν πέτυχε, ιδίως στην επαρχία Σουείντα, γεγονός που προκάλεσε την απογοήτευση των κεντρικών αρχών. Οι στόχοι των αρχών που βρίσκονται στην εξουσία σε αυτά τα γεγονότα εντάσσονταν επομένως σε μια ευρύτερη στρατηγική που αποσκοπούσε στην συγκεντροποίηση της εξουσίας και στην εδραίωση της κυριαρχίας τους σε περιοχές που δεν ήταν υπό τον πλήρη έλεγχό τους.

Συμπέρασμα

Αν και κάθε κυβέρνηση μετά τον Άσαντ θα κληρονομούσε μια σειρά από σοβαρά πολιτικά και οικονομικά προβλήματα, οι σημερινές αρχές, με επικεφαλής τον HTC, δημιουργούν τις δικές τους προκλήσεις. Ο πολιτικός και οικονομικός τους προσανατολισμός κάνει ακόμη πιο δύσκολη τη δημιουργία των βάσεων για μια βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς δημοκρατική διαδικασία και ανασυγκρότηση. Επιπλέον, οι πολιτικές τους οδηγούν σε αυξανόμενη απώλεια της κυριαρχίας της χώρας προς όφελος ξένων παραγόντων. Αντίθετα, το HTC έχει επιδιώξει να εδραιώσει τη δική του εξουσία στους κρατικούς θεσμούς, τον στρατό και την κοινωνία.

Για τον λόγο αυτό, οι πολιτικές του HTC στους τομείς της διπλωματίας, της οικονομίας, των εσωτερικών υποθέσεων κ.λπ. πρέπει να αναλυθούν με βάση τη συνολική τους κατεύθυνση. Η βούληση να προσδεθεί η νέα Συρία σε μια ολοκληρωτική συμμαχία με τον δυτικό άξονα, με τους περιφερειακούς συμμάχους του, και να αναζητηθούν μορφές ομαλοποίησης με το Ισραήλ, συμβάλλει στην εδραίωση της εξωτερικής νομι-



μότητας της νέας ηγετικής ελίτ και στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων, ιδίως μέσω της ιδιωτικοποίησης των κρατικών περιουσιακών στοιχείων και της απελευθέρωσης της οικονομίας. Η εφαρμογή τέτοιων πολιτικών, η εξομάλυνση των σχέσεων με το Ισραήλ και η νεοφιλελεύθερη δυναμική που φτωχαίνει περαιτέρω την κοινωνία και επιδεινώνει τις κοινωνικοοικονομικές ανισότητες, θα μπορούσαν να δημιουργήσουν αστάθεια στη χώρα, η οποία θα μπορούσε να εκφραστεί ιδίως με αυξανόμενα κινήματα επικρίσεων και διαμαρτυρίας.

Σε αυτό το πλαίσιο, ο θρησκευτικός διαχωρισμός αποτελεί ένα εργαλείο για την προσπάθεια δημιουργίας ενός ομοιογενούς σουνίτικου μπλοκ, προσπαθώντας να αγνοηθούν και να καλυφθούν οι κοινωνικοοικονομικές και περιφερειακές διαφορές, προκειμένου να εξουδετερωθεί η διαφωνία στη χώρα ή να κινητοποιηθούν ορισμένα τμήματα του πληθυσμού εναντίον συγκεκριμένων ομάδων, ώστε να αποσπαστούν από την ταξική δυναμική και να διαιρεθεί ο πληθυσμός.

Ας είμαστε ξεκάθαροι: οι αρχές που βρίσκονται στην εξουσία δεν θα αλλάξουν τις πολιτικές και τις πρακτικές τους, ούτε θα κάνουν πραγματικές παραχωρήσεις υπέρ των πολιτικών και κοινωνικοοικονομικών συμφερόντων των λαϊκών τάξεων της Συρίας, χωρίς μια αλλαγή στην ισορροπία δυνάμεων και, κυρίως, χωρίς την οικοδόμηση και την ανάπτυξη μιας αντιπολίτευσης στο εσωτερικό της κοινωνίας, που θα συγκεντρώνει δημοκρατικά και προοδευτικά δίκτυα και παράγοντες.η

1) «Συρία: έρευνα του Reuters για τη σφαγή των Αλαουιτών τον Μάρτιο ανατρέπει σε μια αλυσίδα διοίκησης που φτάνει μέχρι τη Δαμασκό», Hala Kodmani, Libération, 2 Ιουλίου 2024. «Συρία: Οι διοικητές που εμπλέκονται στις φρικαλεότητες του Μαρτίου πρέπει να λογοδοτήσουν», Human Rights Watch, 23 Σεπτεμβρίου 2025.

Joseph Daher

Ο **Τζόζεφ Νταχέρ** είναι αγωνιστής της IVης Διεθνούς, Ελβετός πανεπιστημιακός, συριακής καταγωγής και εμπειρογνώμονας στην πολιτική οικονομία της Μέσης Ανατολής. Είναι συγγραφέας πολλών βιβλίων, μεταξύ των οποίων Η Χεζμπολάχ, ένας θρησκευτικός φονταμενταλισμός στη δοκιμασία του νεοφιλελευθερισμού (Syllepse, 2019), Συρία, το μαρτύριο μιας επανάστασης (Syllepse, 2022), La question palestinienne et le marxisme (La Brèche, 2024) και Gaza, un génocide en cours, Palestine, Proche-Orient et internationalisme (Syllepse, 2025). Έχει διδάξει σε πολλά πανεπιστήμια, μεταξύ άλλων στο Πανεπιστήμιο της Λωζάνης στην Ελβετία (όπου η σύμβασή του καταγγέλθηκε λόγω της ακτιβιστικής του δράσης) και στο Πανεπιστήμιο της Γάνδης στο Βέλγιο.

10 Οκτωβρίου 2025

Μετά τη μεγάλη βλάβη στο δίκτυο ηλεκτροδότησης: ποιο ενεργειακό μοντέλο για την οικολογική μετάβαση;

του Daniel Albarracin Sanchez

Η βλάβη στο δίκτυο ηλεκτροδότησης της 28 Απριλίου αναστάτωσε για μερικές ώρες την Ιβηρική χερσόνησο και τη Νότια Γαλλία. Όλες και όλοι που ζουν εκεί θίχθηκαν με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο. Αυτό υπήρξε αντικείμενο πολλών συζητήσεων που, δεδομένων των συστημικών κινδύνων επανάληψης μιας τέτοιας κατάστασης, απαιτούν έναν σοβαρό προβληματισμό και ανάλυση, για να μη μείνουμε στα ανέκδοτα. Πρέπει να πάρουμε μαθήματα για το μέλλον.

Για το θέμα αυτό μπορούμε να πούμε ότι το ενεργειακό σύστημα βρίσκεται σε μια ιστορική καμπή. Η επείγουσα κλιματική κατάσταση, η γεωπολιτική αστάθεια και ο περιορισμός των ενεργειακών πηγών μας αναγκάζουν να ξανασκεφτούμε τον τρόπο που παράγουμε, διανέμουμε και καταναλώνουμε την ενέργεια. Σε αυτό το πλαίσιο η αύξηση της ενεργειακής παραγωγικής δυνατότητας βασίζομενη στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας παρουσιάζεται σαν ένα κρίσιμο στοίχημα.

Αλλά η οποιαδήποτε ανάπτυξη δεν είναι πάντοτε καλή : στην πράξη αναπαράγει πολλές από τις λογικές του συστήματος των ορυκτών καυσίμων που είναι προορισμένο να αντικαταστήσει, γιατί το τωρινό μοντέλο της ενεργειακής μετάβασης καθοδηγείται από μεγάλες ιδιωτικές επιχειρήσεις, που έχουν στόχο το κέρδος. Ένα ιδιωτικό ολιγοπώλιο έχει διεισδύσει και προαγοράσει όλες τις πηγές και τις τεχνολογίες, συμπεριλαμβανομένων και των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, υπό την προστασία του Κράτους και με ένα σύστημα τιμών που του εξασφαλίζουν περιθώρια ελιγμών και μια αγορά στον πιο αποδοτικό τομέα της οικονομίας της Ισπανίας. Απέναντι σε αυτή την κατάσταση είναι αναγκαίο να υπερασπιστούμε μια δίκαιη, δημοκρατική και σχεδιασμένη οικοσσιαλιστική μετάβαση που βάζει στο κέντρο τη συλλογική ζωή και ευημερία.

Πως λειτουργεί το σύστημα ηλεκτροδότησης;

Το σύστημα ηλεκτροδότησης δεν είναι η κυριότερη μορφή παροχής ενέργειας και δεν αντιπροσωπεύει παρά μόνο το 24% της χρησιμοποιούμενης ενέργειας, το υπόλοιπο παρέχεται από ορυκτά καύσιμα που χρησιμοποιούνται για τις μεταφορές και τη θέρμανση. Το δίκτυο ηλεκτροδότησης απαιτεί μια πολύπλοκη υποδομή που επιτρέπει στον ηλεκτρισμό που παράγεται να φτάσει στα σημεία κατανάλωσης με ακαριαίο, συνεχή και ασφαλή τρόπο. Για να αντιληφθούμε τις τωρινές προκλήσεις και αποφάσεις που προϋποθέτει η μεταβολή του είναι σημαντικό να γνωρίσουμε τα βασικά στοιχεία του και τις

αλληλοεπιδράσεις τους.

Το σύστημα ηλεκτροδότησης περιλαμβάνει τέσσερις μεγάλες φάσεις:

- Παραγωγή ενέργειας στους σταθμούς παραγωγής (θερμοηλεκτρικοί, πυρηνικοί, υδροηλεκτρικοί, ηλιακοί, αιολικοί κλπ.)
- Μεταφορά της ηλεκτρικής ενέργειας υπό υψηλή τάση σε μεγάλες αποστάσεις μέσω των γραμμών μεταφοράς
- Διανομή της ηλεκτρικής ενέργειας υπό μέση και χαμηλή τάση στις κατοικίες, τις επιχειρήσεις και τα γραφεία.
- Κατανάλωση : τελική χρησιμοποίηση της ηλεκτρικής ενέργειας από τους οικιακούς, βιομηχανικούς ή δημόσιους χρήστες.

Το συγκεντροποιημένο σύστημα ηλεκτροδότησης απαιτεί η παραγωγή και η κατανάλωση να είναι κάθε στιγμή εξισορροπημένες. Αυτό απαιτεί έναν συνεχή τεχνικό έλεγχο, γενικά αυτοματοποιημένο, για να προσαρμόζει ακαριαία την προσφορά στην πραγματική ζήτηση, την παραγωγή στην κατανάλωση. Για να ανταποκριθεί σε αυτή την απαίτηση, δεν απαιτείται μόνο μια τέλεια επιτήρηση και συντονισμός αλλά και ο συνδυασμός τεχνολογιών που παρουσιάζουν πολύ διαφορετικά χαρακτηριστικά, ορισμένα πιο δύσκολο να διαχειριστούν απ' ό,τι άλλα – αυτή είναι η περίπτωση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας – στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

Τα χαρακτηριστικά των τεχνολογιών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας

Συνοπτικά, οι κύριες σύγχρονες τεχνολογίες παρουσιάζουν τα ακόλουθα χαρακτηριστικά

Θερμοηλεκτρικοί σταθμοί (φυσικό αέριο, άνθρακας, πετρέλαιο)

Συμβάλουν στη διαχείριση του συγκεντροποιημένου συστήματος ηλεκτροδότησης έχοντας το πλεονέκτημα ότι μπο-

ρούν να τεθούν εντός ή εκτός λειτουργίας (*) ανάλογα με τη ζήτηση. Έχουν επίσης μια υψηλή εγκατεστημένη ισχύ και μια αδράνεια που εξασφαλίζουν την σταθερότητα του συστήματος.

Ωστόσο, μολύνουν πολύ το περιβάλλον, εκπέμπουν μεγάλες ποσότητες CO2 και άλλων αερίων, χωρίς να ξεχνάμε την εξωτερική εξάρτηση που συνεπάγεται η προσφυγή στην εισαγωγή αυτών των καυσίμων, την ασάφεια που προκαλούν οι γεωπολιτικές αναταράξεις και άλλοι σοβαροί κίνδυνοι στο περιβάλλον και στην υγεία.

Πυρηνικοί σταθμοί

Αποδίδουν συχνά στην τεχνολογία αυτή το πλεονέκτημα του ότι είναι μια συνεχής παραγωγή που συμβάλει στη σταθερότητα του δικτύου, λόγω της αδράνειας της. Αλλά πρέπει να γνωρίζουμε ότι αυτή η συνέχεια δεν είναι πλεονέκτημα, αλλά στοιχείο ακαμψίας, γιατί αν οι πυρηνικοί σταθμοί μπορούν να σταματήσουν, η επαναλειτουργία τους είναι πολύ αργή και πολύ δαπανηρή. Το γεγονός της υποχρέωσης διαρκούς παραγωγής είναι ακριβώς το αντίθετο από εκείνο που έχει ανάγκη το σύστημα του συγκεντροποιημένου δικτύου. Τα πυρηνικά λόμπι προσπαθούν να προωθήσουν την τεχνολογία τους με το προσόν της σταθερότητας του, αλλά αυτό συνεπάγεται ότι πρέπει να προσαρμοσθεί το σύστημα και οι υπόλοιπες ενεργειακές πηγές.

Είναι επίσης αλήθεια ότι δεν εκπέμπουν άμεσα CO2, αλλά διάφορα στοιχεία κάνουν απολύτως απορριπτέα τη χρήση τους στο πλαίσιο της οικολογικής μετάβασης μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα : ακόμη και αν τα κόστη εκμετάλλευσης τους είναι χαμηλά, τα κόστη επένδυσης τους είναι μεγάλα, γεγονός που τους κάνει ελάχιστα αποδοτικούς. Η διάρκεια ζωής τους περιορίζεται σε μερικές δεκαετίες και προκύπτουν

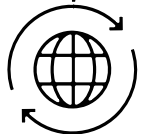
πολύ υψηλά κόστη αποσύνδεσης και επανεπένδυσης. Η διαχείριση των ραδιενεργών αποβλήτων επεκτείνεται σε γεωλογική κλίμακα και δεν υπάρχουν κατάλληλοι υποδοχείς που να ανθίστανται στη διάβρωση για περισσότερο από έναν αιώνα. Επίσης, παρά τις βελτιώσεις σε θέματα ασφαλείας, οι κίνδυνοι κάνουν μακροπρόθεσμα βέβαιη την περίπτωση ατυχήματος, όπως θα το βεβαιώνει ο Ulrich Beck (1), χωρίς να παραγνωρίζουμε την κατανάλωση νερού, αναγκαία για την ψύξη των μονάδων.

Οι ανανεώσιμες πηγές

Οι ανανεώσιμες πηγές παρουσιάζουν την εναλλακτική λύση, αλλά δεν είναι απαλλαγμένες από αντιφάσεις. Καταρχήν το συγκεντροποιημένο σύστημα δεν είναι σωστά προσαρμοσμένο στις ανανεώσιμες πηγές.

Η αιολική ενέργεια είναι καθαρή, καθώς και η ηλιακή φωτοβολταϊκή ενέργεια, αυτή μάλιστα παράγεται από μικρά τεμάχια που είναι εύκολο να εγκατασταθούν. Και οι δύο έχουν μικρό κόστος εκμετάλλευσης. Αλλά είναι αδιάλειπτες, πιο δύσκολες στη διαχείριση, απαιτούν τη διάθεση μεγάλων επιφανειών και το σημερινό τεχνολογικό μοντέλο δεν δημιουργεί αδράνεια. Για να αυξηθεί η συμβατότητα τους σε ένα σταθερό περιβάλλον, με το τωρινό σύστημα, χρειάζονται λύσεις αποθήκευσης ή επικουρίας, που σήμερα είναι ανεπαρκείς. Σε χώρες με επάρκεια νερού, όπως οι σκανδιναβικές χώρες, οι υδροηλεκτρικές μονάδες λειτουργούν κανονικά, αλλά σε χώρες που θίγονται από χρόνιες ξηρασίες, όπως η δική μας, οι συσσωρευτές αποτελούν μια εναλλακτική λύση. Αυτοί είναι εξίσου δαπανηροί τόσο από οικονομική σκοπιά όσο και από τη σκοπιά των κρίσιμων υλικών (λίθιο, κοβάλτιο, νικέλιο) με την οικολογική επιβάρυνση που προκύπτει, ενώ το υδρογόνο είναι ελάχιστα αποτελεσματικό σαν συσσωρευτής και οι χρήσεις του είναι περιορισμένες.





Όσο περισσότερο ενσωματώνουμε αδιάλειπτες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στο δίκτυο, τόσο το δίκτυο ηλεκτροδότησης γίνεται τεχνικά πιο πολύπλοκο. Γιαυτό, παράλληλα με την ανανεώσιμη παραγωγή ενέργειας, είναι αναγκαίο να προωθηθεί ένα μοντέλο αποκεντρωμένο και κατανεμημένο με τρόπο ώστε να δοθεί προτεραιότητα στην αυτοκατανάλωση σε ενεργειακές κοινότητες, γεγονός που μειώνει την πίεση στο κεντρικό δίκτυο. Πρέπει επίσης να εφαρμοστούν πολιτικές διαχείρισης της ζήτησης που να ενθαρρύνουν την κατανάλωση σε ώρες που η παραγωγή είναι μεγαλύτερη. Στον τομέα αυτόν μπορούν ήδη να παρθούν ορισμένα μέτρα. Στο βαθμό που το σύστημα ηλεκτροδότησης απαιτεί έναν συγχρονισμό μεταξύ της παραγωγής και της κατανάλωσης, τι νόημα έχει την Άνοιξη και το Καλοκαίρι, η υψηλότερη χρέωση της κατανάλωσης να γίνεται τις πιο ηλιόλουστες ώρες; Αντίθετα αυτή την περίοδο του έτους θα έπρεπε η ηλεκτρική ενέργεια να είναι φτηνότερη κατά τις πιο ηλιόλουστες ώρες της ημέρας.

Τι δεν λειτουργεί στην τωρινή ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας

Χωρίς να αποτελεί μια πραγματική εναλλακτική λύση στο σύστημα ορυκτών καυσίμων, η τωρινή ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας καθοδηγείται από τη λογική της αγοράς και όχι των κοινωνικών ή οικολογικών αναγκών. Οι ιδιωτικές επιχειρήσεις επενδύουν με ακατάστατο τρόπο, προωθώντας τις ζώνες όπου η σύνδεση στο δίκτυο ηλεκτροδότησης είναι πιο εύκολη και αποδοτική, και εκείνες όπου η κατανάλωση είναι πιο σημαντική, χωρίς να πάρουν υπόψη τους τις συνέπειες στις περιοχές και τις συγκρούσεις με τις ανάγκες των τοπικών κοινοτήτων, που συχνά είναι εγκατεστημένες πολύ κοντά σε αυτά τα σημεία σύνδεσης.

Στην πραγματικότητα αυτή η λογική υπερεκμετάλλευσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας δεν περιορίζει την προσφυγή στις μη ανανεώσιμες πηγές ενέργειας : σε πολλές περιπτώσεις απλά προστίθεται σε αυτές, όσο τα συστήματα ορυκτών καυσίμων και πυρηνικής ενέργειας διατηρούνται στο βαθμό που συνεχίζουν να παράγουν κέρδη. Άλλωστε, η συγκεντροποίηση του συστήματος – που αναπαράγει το μοντέλο των ορυκτών καυσίμων – μέσα από τις ηλιακές και αιολικές mega-εγκαταστάσεις και ένα συγκεντροποιημένο δίκτυο ηλεκτροδότησης που για να είναι σταθερό απαιτεί ένα σημαντικό τμήμα ρυπαντικής ενέργειας, έρχεται συχνά σε σύγκρουση με τους αγροτικούς πληθυσμούς, τις παραδοσιακές αγροτικές χρήσεις και τη βιοποικιλότητα.

Αντί να προχωρούν προς μια μείωση της κατανάλωσης και μια αναδιοργάνωση του ενεργειακού μοντέλου, αναπαράγουν ένα παραγωγίστικο μοντέλο που συγκρούεται μετωπικά με τα οικολογικά όρια του πλανήτη.

Προς ένα δίκαιο και διαρκές ενεργειακό μοντέλο

Η ενέργεια είναι ένα ουσιαστικό κοινωνικό αγαθό. Πρέπει να διαχειρίζεται από έναν δημόσιο σχεδιασμό, με μια δημοκρατική συμμετοχή των κοινοτήτων, και όχι σαν ένα πεδίο κερδοφορίας. Είναι αναγκαίο οι δημόσιες εξουσίες να ξαναλάβουν την πρωτοβουλία στη θεώρηση ενός ενεργειακού συστήματος, προσανατολιζόμενες προς ένα μοντέλο που θα

συνδυάζει :

- Την ανανεώσιμη ενέργεια σαν κύρια πηγή , μειώνοντας και αντικαθιστώντας προοδευτικά την ενέργεια από ορυκτά καύσιμα και πυρηνικά.
- Μια αποκεντρωμένη, βάσει των κοινοτήτων, διανομή με συστήματα αυτοκατανάλωσης, τοπικά δίκτυα και αποθήκευση ενέργειας προσαρμοσμένη σε κάθε περιοχή.
- Μια συνεργασία αγροτικών και αστικών κοινοτήτων, ενσωματώνοντας κριτήρια κοινωνικά, περιβαλλοντικά και τοπίου στην επιλογή των χώρων και των μοντέλων διαχείρισης.
- Μια δημοκρατική συμμετοχή στις ενεργειακές αποφάσεις, αναγνωρίζοντας την ενέργεια σαν δικαίωμα και όχι σαν εμπόρευμα.

Το μοντέλο αυτό απαιτεί μια δημόσια επένδυση που θα υποστηρίξει όχι μόνο τις υποδομές παραγωγής, αλλά επίσης και τα έξυπνα δίκτυα διανομής, την αποθήκευση, την ενεργειακή αποτελεσματικότητα και την τεχνική και κοινωνική εκπαίδευση. Μια δημόσια επένδυση δεν μπορεί να περιοριστεί στη χρηματοδότηση των υποδομών από τις οποίες βγάζουν κέρδη οι επιχειρήσεις. Πρέπει να ωφελεί το σύνολο της κοινωνίας. Για παράδειγμα, η μαζική χωροθέτηση των μπαταριών και των συστημάτων αποθήκευσης, αν και μπορεί να συμβάλει στη σταθεροποίηση του συστήματος ηλεκτροδότησης, έρχεται επίσης να μειώσει το κόστος επένδυσης που οι ιδιωτικές εταιρίες θα όφειλαν να αναλάβουν. Αν ο δημόσιος τομέας νοικιάζει μπαταρίες σε μεγάλη κλίμακα, θα ήταν λογικό το σύνολο του συστήματος να είναι δημόσιο, με μια κοινωνικοποίηση αυτού του στρατηγικού τομέα. Το κόστος, αν και μεγάλο, θα είναι σίγουρα κατώτερο του 5% που προβλέπεται για τις δαπάνες για την Άμυνα από τώρα μέχρι το 2030. Θα ήταν σίγουρα μια πολύ καλύτερη επιλογή.

Ωστόσο η εφαρμογή της κοινωνικοποίησης δεν αρκεί. Αυτή θα πρέπει να συνοδεύεται από ένα σχεδιασμό επαναχωροθέτησης των υποδομών και τεχνολογικών μετατροπών. Το μοντέλο αυτό βασιζόμενο στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας – και μόνο περιθωριακά στο φυσικό αέριο για καταστάσεις έκτακτης ανάγκης – θα πρέπει να αντικαταστήσει τις άλλες τεχνολογίες και πηγές ενέργειας. Να αναπτυχθεί ένα μοντέλο αποκεντρωμένο και οι πηγές ενέργειας να προσαρμοσθούν στις ιδιαιτερότητες των περιοχών, με δημοκρατικές αποφάσεις της κάθε κοινότητας σχετικά με τη χωροθέτηση των εγκαταστάσεων. Ομοίως φαίνεται αναγκαίο η αναδιοργάνωση και η επαναχωροθέτηση των υποδομών να πραγματοποιηθούν μέσα στο πλαίσιο μιας μετάβασης βασισμένης στην έρευνα και την ανανέωση. Έτσι θα μπορεί να στηρίζεται όλο και περισσότερο σε τεχνολογίες low tech – που αποκαλούνται και «ήπιες» ή «ελαφρές» - ανεξάρτητες από τη βιομηχανία ορυκτών καυσίμων και ικανές να ελαχιστοποιήσουν τη χρησιμοποίηση υλικών και ενέργειας, εντασσόμενες σε μια «ελικοειδή οικονομία», όπου τα υλικά επανεντάσσονται όσο περισσότερο γίνεται στην φυσική αλυσίδα – έχοντας υπόψη μας ότι η θερμοδυναμική είναι ξεροκέφαλη στο θέμα αυτό, όπως μας υπογραμμίζει συχνά ο καθηγητής Jose Manuel Naredo (2). Προσφέροντας ταυτόχρονα επαρκείς υπηρεσίες στο σύνολο του πληθυσμού.



Ενεργειακή ακεραιότητα και περιοχή

Σε έναν κόσμο που σημαδεύεται όλο και περισσότερο από εντάσεις γύρω από τον έλεγχο των ενεργειακών πηγών, η ενεργειακή αυτάρκεια γίνεται ένα στοιχείο – κλειδί της κυριαρχίας. Η Ιβηρική χερσόνησος και ιδιαίτερα ο νότος, διαθέτουν ένα τεράστιο δυναμικό, αρκετά σημαντικό για να ικανοποιήσει ένα μεγάλο μέρος της ζήτησης του με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Αλλά αυτό απαιτεί μια αλλαγή μοντέλου : η αλλαγή των ενεργειακών πηγών δεν αρκεί, χρειάζεται επίσης και η μεταβολή του συσχετισμού των δυνάμεων που δομούν το σύστημα.

Μια πραγματική ενεργειακή ακεραιότητα συνεπάγεται τη συλλογική απόφαση για το ποια ενέργεια πρέπει να παραχθεί, πως, που, για ποιόν και με ποιες συνέπειες. Αυτό απαιτεί την αναγνώριση ότι η ενέργεια δεν είναι ουδέτερη, ότι η άνιση πρόσβαση σε αυτήν επηρεάζει όλες τις όψεις της ζωής και ότι κάθε μετατροπή πρέπει να συνοδεύεται από μια εδαφική και κοινωνική δικαιοσύνη, πρώτο βήμα της οποίας είναι το ξερίζωμα της ενεργειακής προσωρινότητας μέσω της εγγύησης της βασικής τροφοδοσίας σε όλο τον πληθυσμό, λαμβάνοντας υπόψη τα όρια της βιόσφαιρας μας.

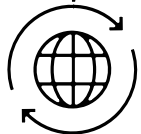
Η δικαιοσύνη αυτή συνεπάγεται, όπως ήδη αναφέραμε, μια συμφωνία για τη χωροθέτηση των εγκαταστάσεων σύμφωνα με κριτήρια που δεν διακυβεύουν τις δυνατότητες και τις ανάγκες της αγροτικής παραγωγής, ούτε τις ανάγκες των αγροτικών κοινοτήτων, και που περιλαμβάνουν την τεχνική προσαρμογή των αναγκαίων υποδομών. Για παράδειγμα : η ανάπτυξη αιολικών χωρίς πτερύγια, που μεταβιβάζουν ενέργεια μέσω των δονήσεων που επάγονται από vortex – γιατί τα πουλιά ακολουθούν τον ίδιο δρόμο με τον άνεμο που εκμεταλλεύονται οι μονάδες αυτές - ή η εγκατάσταση ηλιακών πάνελ στα πάρκινγκ, στις στέγες των κτιρίων και των εργο-

στασιών και στις αγροτικές περιοχές, με τρόπο που να έχουν την ελάχιστη επίπτωση στους πληθυσμούς, τη γεωργία και τη βιοποικιλότητα.

Τα βιοφυσικά όρια : η κρυμμένη όψη της μετάβασης

Δεν μπορούμε να μιλάμε για ενεργειακή μετάβαση χωρίς να αναγνωρίζουμε τα υλικά όρια του πλανήτη. Ο εξηλεκτρισμός της οικονομίας, από πολλές απόψεις αναγκαίος, δεν πρέπει να εκλαμβάνεται στο πλαίσιο μιας απεριόριστης ανάπτυξης της παραγωγής ανανεώσιμης ενέργειας. Μοιάζει αναγκαίο να αυξηθεί ριζικά η τωρινή δυνατότητα, υπό τον όρο να μην γίνει αυτό με τρόπο ανοργάνωτο και σύμφωνα με τα κριτήρια της αγοράς, αλλά παίρνοντας υπόψη τις κοινωνικές, περιβαλλοντικές, και τεχνικές ανάγκες και συνθήκες. Αλλά πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι αυτό συνεπάγεται την κατοχή τεράστιων ποσοτήτων υλικών όπως ο χαλκός, το λίθιο και οι σπάνιες γαίες, η διαθεσιμότητα των οποίων είναι περιορισμένη και ο κύκλος της ζωής τους θέτει τεράστιες οικολογικές προκλήσεις. Αυτό θα επιβάλει επίσης να συνεχίσει η επιστημονική έρευνα και αναπτυχθούν υποδομές όπου θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν άλλα υλικά που υπάρχουν σε αφθονία, όπως το αλουμίνιο που, αν και όχι τόσο καλός αγωγός όπως ο χαλκός, θα μπορούσε να ταιριάζει σε ορισμένες δραστηριότητες.

Οι σημερινές υποδομές των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας εξαρτώνται έμμεσα από την ενέργεια ορυκτών καυσίμων για την εξόρυξη τους, την κατασκευή τους, τη μεταφορά και τη συντήρησή τους. Η διάρκεια ζωής τους είναι περιορισμένη – γενικά όχι περισσότερο από 30 χρόνια – γεγονός που συνεπάγεται την επανακατασκευή τους και δημιουργούν απόβλητα. Δεν αρκεί λοιπόν η αλλαγή των πηγών ενέργειας, είναι αναγκαία η αλλαγή του οικονομικού μοντέλου προς μια



δίκαιη και απλή οικονομία, που λειτουργεί με επιλογές για την ικανοποίηση των ενεργειακών αναγκών, που αποφεύγει τις υπερβολικές και επιφανειακές καταναλώσεις, αντί να προσπαθεί να διατηρήσει το ίδιο επίπεδο κατανάλωσης.

Αυτό συνεπάγεται :

- Την προώθηση τρόπων ζωής και κατανάλωσης απλών, αποτελεσματικών και ισότιμων, χωρίς παραίτηση από την ικανοποίηση των αναγκών που συνδέονται με την ευημερία και έναν αξιοπρεπή τρόπο ζωής.
- Την προώθηση των δημόσιων, συλλογικών και εξηλεκτρισμένων μεταφορών, δίνοντας προτεραιότητα στα μεταφορικά μέσα σε ράγες και στα τραμ, αλλά επίσης στα λεωφορεία ή στο μετρό, και η χρήση των ηλεκτρικών αυτοκινήτων σε επίπεδο πόλεων να περιοριστεί στις βασικές υπηρεσίες (ταξί, νοσοκομειακά, πυροσβεστικά). Θα πρέπει επίσης να αναπτυχθούν δημοτικά συστήματα κοινών μεταφορών για την εξυπηρέτηση των αγροτικών περιοχών που δεν εξυπηρετούνται.
- Να δοθεί προτεραιότητα στη χρήση της ενέργειας για την κάλυψη των βασικών αναγκών και των δραστηριοτήτων μεγάλης κοινωνικής χρησιμότητας.

Ποια οικονομική πολιτική για ποιο ενεργειακό μοντέλο;

Μια οικολογική ενεργειακή μετάβαση απαιτεί μια οικονομική πολιτική στην υπηρεσία του κοινού καλού. Το ζήτημα δεν είναι μόνο η αλλαγή του ενεργειακού χάρτη, αλλά η οικοδόμηση ενός άλλου μοντέλου ανάπτυξης. Ενός μοντέλου που δεν επιζητεί μια απεριόριστη ανάπτυξη, αλλά την ισορροπία με τα όρια της φύσης και της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Αυτό χρειάζεται :

- Έναν δημόσιο μακροπρόθεσμο σχεδιασμό, με τεχνικά, κοινωνικά και οικολογικά κριτήρια.
- Μια δημοκρατική συμμετοχή και διαπραγμάτευση των κοινότητων για τις στρατηγικές αποφάσεις.
- Έναν αναπροσανατολισμό της απασχόλησης και της επαγγελματικής κατάρτισης προς οικολογικούς τομείς.
- Μια αποκέντρωση των συστημάτων παραγωγής και διανομής, διατηρώντας μια διάρθρωση, δηλαδή μια συνεργασία, ανάμεσα στα διάφορα συστήματα.

Οι παγκόσμιες οικονομικές και πολιτικές ελίτ δείχνουν να έχουν επιλέξει την αντίθετη κατεύθυνση : μια αυταρχική και αντικοινωνική μετάβαση, βασιζόμενη στον έλεγχο των στρατηγικών πόρων, στην υπερεκμετάλλευση, στη συνεχή προσφυγή στη βία, τις ανισότητες και τον αποκλεισμό. Πρόκειται για ένα μοντέλο όπου τα ορυκτά καύσιμα, η πυρηνική ενέργεια και οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας υπερβολικά συγκεντροποιημένες συνυπάρχουν σε ένα σύστημα όλο και πιο ασταθές, εξορυκτικό και στρατιωτικοποιημένο. Ένα μοντέλο που οχυρώνεται για να αντιμετωπίσει τις διαμαρτυρίες, περιορίζει τα δικαιώματα και σταθεροποιεί τα προνόμια μιας μειοψηφίας.

Αυτός ο δρόμος δεν είναι μόνο κοινωνικά άδικος, είναι

επίσης αντιοικολογικός και πολιτικά ανυπόφορος. Πηγαίνει αντίθετα στα συμφέροντα της πλειοψηφίας, ιδιαίτερα των λαϊκών τάξεων και των λαών του Νότου, και εμποδίζει κάθε πιθανότητα πραγματικής μετάβασης προς ένα βιώσιμο μέλλον.

Το ενεργειακό μοντέλο δεν είναι ένα απλό τεχνικό ζήτημα : είναι ένα βαθιά πολιτικό θέμα. Καθορίζει ποια ζωή είναι εφικτή και για ποιόν. Γιαυτό ο αγώνας για ένα νέο ενεργειακό σύστημα είναι επίσης ένας αγώνας για τη δημοκρατία, τη δικαιοσύνη και την αξιοπρέπεια. Ομοίως το σύστημα ηλεκτροδότησης δεν είναι μόνο ένα τεχνικό δίκτυο : είναι επίσης ένα πεδίο αποφάσεων πολιτικών, κοινωνικών και οικολογικών. Κάθε τεχνολογία έχει τους όρους της, τα πλεονεκτήματα και τα όρια της, και καμιά, ούτε ακόμη και οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, δεν αποφεύγει τις επιπτώσεις. Γιαυτό μια δίκαιη ενεργειακή μετάβαση απαιτεί όχι μόνο περισσότερες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, αλλά επίσης έναν συνειδητά δημοκρατικό σχεδιασμό, από το δημόσιο τομέα και τις κοινότητες, που θα δώσει την προτεραιότητα στις κοινωνικά αναγκαίες χρήσεις, θα ελαχιστοποιήσει τις επιπτώσεις και θα διανείμει την ενέργεια με πιο δημοκρατικό τρόπο.

Η αποφυγή των διακοπών στην ηλεκτροδότηση στο μέλλον δεν εξαρτάται μόνο από την εγκατάσταση περισσότερων φωτοβολταϊκών ή αιολικών, αλλά από ένα βαθύ μετασχηματισμό του τρόπου ζωής, παραγωγής και οργάνωσης μας. Χρειαζόμαστε ένα μοντέλο δημόσιο, δημοκρατικό, στο ύψος των αναγκών, οικολογικό και δίκαιο. Και πρέπει να το αναπτύξουμε από τώρα, γιατί το τωρινό μοντέλο είναι όλο και πιο αβέβαιο και επικίνδυνο.

Daniel Albarracin
6 Ιουνίου 2025

Ο Daniel Albarracin Sanchez είναι οικονομολόγος και κοινωνιολόγος, καθηγητής στον τομέα εφηρμοσμένης οικονομίας στο Πανεπιστήμιο της Σεβίλλης. Μέλος του συμβουλευτικού συμβουλίου του Viento Sur και μέλος των Anticapitalistas, ισπανικό τμήμα της 4ης Διεθνούς.

- (1) Ο Ulrich Beck London (1944 – 2015) είναι ένας Γερμανός κοινωνιολόγος, καθηγητής – ερευνητής στο London School of Economics συγγραφέας του Societe du risque (1986) και πολλών έργων και στοχασμών για την πολιτική και οικονομική διαχείριση και μετριασμό των κινδύνων στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες.
- (2) Ο Jose Manuel Naredo Perez (1942...) είναι ένας Ισπανός οικονομολόγος και στατιστικολόγος, πρωτοπόρος στην έρευνα και τη διάδοση της οικολογικής οικονομίας στην Ισπανία, τομέας όπου έχει προσφέρει πολλές συμβολές σαν συγγραφέας και εκδότης.

(*) Οι θερμοηλεκτρικοί σταθμοί φυσικού αερίου και πετρελαίου μπορούν να τεθούν εντός ή εκτός του συστήματος άμεσα και χωρίς πρόβλημα, εκείνοι του άνθρακα μπορούν να τεθούν άμεσα εκτός λειτουργίας αλλά απαιτείται χρόνος περί τις 24 ώρες για τη θέση τους πάλι σε λειτουργία. (σημ. του μεταφραστή)

ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΕΞΕΓΕΡΣΕΙΣ ΤΟΥ 1525

Ο πόλεμος των χωρικών στη Γερμανία

του Laurent Ripart

Πριν από 500 χρόνια η Γερμανία καιγόταν από μια μεγάλη αγροτική εξέγερση, που θα παραμείνει γνωστή με το όνομα Bauernkrieg (Ο πόλεμος των χωρικών). Οι στρατιές των χωρικών, συγκεντρώνοντας μέχρι 300.000 άνδρες, συντάραξαν την κυριαρχία των ευγενών, πριν συντριβούν σε ένα φοβερό λουτρό αίματος.

Η Ευρώπη, αφού γνώρισε τον 15ο αιώνα μια μεγάλη πληθυσμιακή αύξηση, που της επέτρεψε να καλύψει το δημογραφικό σοκ που προκλήθηκε από την μαύρη πανούκλα του 1348 και τις διάφορες αναζωπυρώσεις της, μπήκε στις αρχές του 16ου αιώνα σε μια πιο δύσκολη συγκυρία. Σε έναν χώρο που ξαναέμισε, η δημογραφική αύξηση συγκρουόταν με τα όρια των αγροτικών αποδόσεων που μειωνόταν, επειδή οι εκχερσώσεις που συνόδευαν την αύξηση του πληθυσμού γινόταν στα λιγότερο εύφορα χωράφια. Αυτή η υποβάθμιση των διαθέσιμων εσόδων προκάλεσε μια σκληρή ρύση των απαιτήσεων των ευγενών, επειδή η μεγάλη γονιμότητα των φεουδαρχικών οικογενειών, σε συνδυασμό με το αυξανόμενο βάρος των φορολογικών απαιτήσεων των καινούργιων μοντέρνων κρατών, προκάλούσε μια τάση φτωχοποίησης της αριστοκρατίας, αλλά επίσης και των μοναστικών ταγμάτων που ήταν μεγάλοι ιδιοκτήτες γης.

Ένα πλαίσιο κοινωνικών εντάσεων

Παντού, οι αριστοκράτες προσπαθούσαν να αυξήσουν τις αγγαρείες και τις αποδόσεις των χρεών, να φανούν πιο απαιτητικοί τόσο στην απόδοση της δεκάτης όσο και στον πολλαπλασιασμό των δικών για την αναγνώριση της δουλοπαροικίας των αγροτών τους. Αυτή η διαδικασία της αντίδρασης των ευγενών συγκρουόταν με την αντίσταση των χωρικών : το 1489 εξεγέρθηκαν οι χωρικοί της Βρετάνης, ακολούθησαν το 1492 οι «κόκκινες φορεσιές» του Fausigny (Σαβοΐα). Η εξέγερση πήρε πανευρωπαϊκή έκταση, γεγονός που μαρτυρεί η πολύ ισχυρή Ουγγρική εξέγερση του 1514, κατά την οποία περί τις 100.000 χωρικοί εντάχθηκαν στον λαϊκό στρατό του Gyorgy Dosza. Η Γερμανία θίχθηκε ιδιαίτερα από το κύμα εξεγέρσεων : το 1493 οι χωρικοί της Αλσατίας εντάχθηκαν στη συνομοσία του Bundschuh (το παπούτσι με κορδόνια), στη συνέχεια η εξέγερση αναζωπυρώθηκε το 1502 στην περιοχή του Brisach, προτού πυροδοτήσει τις επαρχίες του Fribourgeois το 1513.

Ο θρησκευτικός αναβρασμός

Στο πλαίσιο μιας χριστιανικής κοινωνίας, κάθε κοινωνική ή πολιτική διεκδίκηση παίρνει αναγκαστικά μια θρησκευτική μορφή. Οι εξεγέρσεις των χωρικών δεν ξέφευγαν από αυτό και συχνά πρόβαλαν διεκδικήσεις θρησκευτικής φύ-

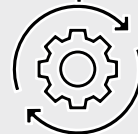
σης, παράδειγμα οι χωρικοί της Αλσατίας με το Bundschuh, που το Μάρτιο 1493 συγκεντρώθηκαν στο αλσατικό βουνό Ungersberg, για να απαιτήσουν την κατάργηση της συσσώρευσης των εκκλησιαστικών κερδών και την απέλαση των εβραίων. Σε κάθε περίπτωση, μέσα στο πλαίσιο του πολέμου των χωρικών, το θρησκευτικό ζήτημα ήταν τόσο περισσότερο έντονο, ώστε η Γερμανία έγινε μια κύρια εστία αναταραχής, με την εξέγερση ενάντια στις γερμανικές αρχές.

Το 1517 ο Λούθηρος δημοσίευσε στη Βυρτεμβέργη τις 95 Θέσεις του, που απέρριπταν την εξουσία του πάπα και του κλήρου και καλούσε σε μια επιστροφή στο αυθεντικό ευαγγελικό μήνυμα. Καταδικασμένος το 1521 από τον αυτοκράτορα, ο Λούθηρος είχε ωστόσο την προστασία του εκλέκτορα της Σαξονίας (1) και μπόρεσε έτσι να ιδρύσει μια νέα Εκκλησία, όπου προσχώρησαν πολλοί πιστοί σε ολόκληρη τη Γερμανία. Έτσι η λουθηρανική μεταρρύθμιση άνοιξε μια μεγάλη ρωγμή στην ιδεολογία της φεουδαρχίας, στο βαθμό που η εκκλησιαστική εξουσία ήταν εγγυήτρια της κοινωνικής τάξης.

Η εξέγερση

Τον Ιούνιο 1524, η επιθυμία ορισμένων ευγενών της κομπετίας του Stuhlingen και του Lurfen, στα νότια του Μέλανα Δρυμού, να επιβάλουν στους χωρικούς τους μια νέα αγγαρεία συλλογής σαλιγκαριών προκάλεσε μια τοπική αναταραχή των αγροτών. Αρνούμενοι να αποδεχθούν αυτό το νέο σύμβολο δουλοπαροικίας, οι αγρότες συνωμότησαν και πήραν τα όπλα για να αμυνθούν. Η εξέγερση εξαπλώθηκε αργά κατά το καλοκαίρι και στη συνέχεια το Φθινόπωρο, παραμένοντας ωστόσο ακόμη περιορισμένη στα νότια του Μέλανα Δρυμού και στα δυτικά της Σουαβίας.

Τον Ιανουάριο του 1525, η εξέγερση των χωρικών του Σουαβικού αβαείου του Kempten έδωσε στο κίνημα μια νέα ώθηση. Κατά τον Φεβρουάριο, η εξέγερση εξαπλώθηκε πολύ γρήγορα σε ολόκληρη τη Γερμανία, όπου οι χωρικοί οργανώθηκαν σε ένοπλες ομάδες, τόσο ισχυρότερες ώστε συχνά ενώθηκαν με αυτές και βιοτέχνες των πόλεων. Από την Αρχή του Μαρτίου, η εξεγερμένη αγροτιά είχε γίνει μια μεγάλη δύναμη, ικανή να καταλάβει πολλές πόλεις. Ολόκληρη η κοινωνία βρέθηκε σε αναβρασμό, η παρουσία γυναικών ανάμεσα στους εξεγερμένους μαρτυρά την κοινωνι-





κή ευρύτητα που έπαιρνε το κίνημα.

Τα Δώδεκα Άρθρα του Memmingen

Στις 19 Μαρτίου 1525 οι εκπρόσωποι των εξεγερμένων συγκεντρώθηκαν στην πόλη του Memmingen (περίπου 50 χλμ δυτικά του Μονάχου) για να δημοσιεύσουν το πρόγραμμά τους, γραμμένο στη γερμανική γλώσσα από τον συντεχνιακό γουνοποιό Sebastian Lotzer (2). Το κείμενο τυπώθηκε αμέσως με τίτλο Δώδεκα άρθρα της αγροτιάς και γνώρισε μια εντυπωσιακή διάδοση, δεδομένου ότι τυπώθηκε σε τουλάχιστον 25 διαφορετικές εκδόσεις, σε δεκάδες χιλιάδες αντίτυπα, στα οποία πρέπει να προσθέσουμε τα πολλά χειρόγραφα αντίγραφα, που συχνά διαβάζονταν δημόσια στα χωριά της Γερμανίας. Αυτά τα Δώδεκα Άρθρα, των οποίων υπάρχουν πολλές εκδοχές αλλά με περιορισμένες διαφορές, μαρτυρούν τη βία του φεουδαρχικού συστήματος και τις επιθυμίες της αγροτιάς να ζήσει μια λιγότερο σκληρή ζωή.

Στην πραγματικότητα τα Δώδεκα Άρθρα στόχευαν στην κατάλυση της δουλοπαροικίας, που για τους χωρικούς παρέμενε μια ατιμωτική και ανυπόφορη σφραγίδα. Το άρθρο 3, αναμφίβολα το ριζοσπαστικότερο, απαιτούσε την απελευθέρωση των δουλοπαροίκων, ενώ το άρθρο 11 ζητούσε την κατάργηση του λεγόμενου δικαιώματος επί των «αδιαθέτων», δηλαδή της δυνατότητας των ευγενών να

ιδιοποιούνται μέρος ή όλα τα αγαθά των δουλοπαροίκων τους μετά το θάνατο τους. Κατά τα λοιπά τα Δώδεκα Άρθρα δεν αποτελούσαν ένα επαναστατικό πρόγραμμα, αλλά επέμειναν στον περιορισμό της βίας και της αυθαιρεσίας του φεουδαρχικού καθεστώτος. Οι χωρικοί του Memmingen δέχονταν να πληρώσουν τα χρέη, αλλά ζητούσαν να μην μπορούν αυτά να αυξάνονται αυθαίρετα. Κυρίως διεκδικούσαν το δικαίωμα τους να ζουν από την εργασία τους, ζητώντας τα χρέη να αναθεωρηθούν έτσι ώστε κανένας αγρότης να μην φορτώνεται με ένα χρέος τόσο βαρύ που να μην μπορεί να το πληρώσει. Αυτή η μετριοπάθεια στις διεκδικήσεις ήταν αντανάκλαση της εικόνας ενός κινήματος όπου ήταν σχετικά περιορισμένη, η πλειοψηφία των χωρικών αναζητούσε μια συμφωνία με τους ευγενείς αντί για την πραγματική ανατροπή του φεουδαρχικού καθεστώτος.

Ένα σημαντικό τμήμα των Δώδεκα Άρθρων ήταν αφιερωμένο στα δικαιώματα χρήσης των κοινών αγαθών, δηλαδή του νερού και των δασών, ζητώντας οι χωρικοί να έχουν πρόσβαση σε αυτά. Ωστόσο οι χωρικοί σεβόμενοι το δικαίωμα της ιδιοκτησίας περιορίζαν τις απαιτήσεις τους στους κοινωτικούς αγρούς, αφού τα Δώδεκα Άρθρα καθόριζαν ότι δεν αφορούσαν τα δάση ή τα ποτάμια που οι ευγενείς είχαν αγοράσει νόμιμα. Άλλωστε σε όλο το μήκος του κειμένου, οι χωρικοί δήλωναν το σεβασμό τους στην τάξη και την ιεραρχία, για παράδειγμα εξηγώντας ότι αν δεν ήθελαν να είναι

πια δουλοπάροικοι, «αυτό δεν σημαίνει ότι επιθυμούμε να είμαστε απόλυτα ελεύθεροι και χωρίς αρχές».

Η απόρριψη του φεουδαρχικού καθεστώτος

Η εξέγερση των Γερμανών χωρικών δεν θα είχε λοιπόν τίποτα το εντυπωσιακό αν δεν υπήρχε η έκταση του. Στην πραγματικότητα η ιστορία του Μεσαίωνα και του Παλαιού Καθεστώτος δεν είναι τίποτα άλλο από μια μακριά λιτανεία αγροτικών εξεγέρσεων. Από τους Γάλλους Ζακ στους Τουσέν του Λανγκεντόκ ή του Πεδεμόντιου, περνώντας από τους Άγγλους Γεωργούς, τους Ταβορίτες της Βοημίας, ή τους Κροκάν της Ακουιτανίας, η συνεχής επανάληψη των αγροτικών εξεγέρσεων μαρτυρά μια βαθιά απόρριψη της φεουδαρχικής τάξης, την οποία οι ιστορικοί μπορούν επίσης να διαπιστώσουν και με πολλές άλλες μορφές, μέσα από πολλά σαμποτάζ, απόπειρες φόνου, δίκες ή διαμάχες για χρήση, που χαρακτηρίζουν πάντα την αντίσταση των αγροτών στην κοινωνική κυριαρχία.

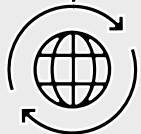
Αντίθετα από ότι συνεχίζουν να διδάσκουν πολλοί ιστορικοί/ές η φεουδάρχια δεν είχε ποτέ κανένα στοιχείο μιας κατάστασης ηρεμίας. Θεμελιωμένη πάνω στη βία και τον εκβιασμό, το φεουδαρχικό καθεστώς συγκρούσαν πάντα με την αντίσταση των αγροτών, με τον πανάρχαιο αγώνα τους ενάντια στην αυθαιρεσία και την κυριαρχία, με την ικανότητα τους να λαθροκυνηγούν για να πάρουν πίσω τα

δικαιώματα που τους είχαν αφαιρέσει. Από την άποψη αυτή, η ωραία και μεγάλη εξέγερση της αγροτιάς στη Γαλλία που το 1789 έβαλε τέλος στο φεουδαρχικό καθεστώς δεν αποτελεί παρά μια τελική αποθέωση, την τελευταία πράξη του πανάρχαιου αγώνα του αγροτικού κόσμου ενάντια σε μια άδικη τάξη, στον οποίο εγγράφονται οι Γερμανοί χωρικοί του 1525.

Θρησκεία και πάλη των τάξεων

Στη μελέτη για τον πόλεμο των χωρικών που έγραψε το 1850 ο Φρίντριχ Ένγκελς προσπάθησε να αποδείξει ότι ο κοινωνικός αγώνας της αγροτιάς εναντίον της φεουδαρχικής τάξης διαθλάται στις θρησκευτικές ιδέες, που αντιλαμβάνονταν σαν το ιδεολογικό πεδίο της ταξικής πάλης. Σε κάθε περίπτωση τα Δώδεκα Άρθρα μαρτυρούν την ισχυρή θρησκευτική διάσταση που είχε πάρει η εξέγερση των Γερμανών χωρικών, στο βαθμό που όλο το κείμενο είναι δομημένο σαν ένα ευαγγελικό μανιφέστο, που είχε στόχο να καταγγείλει τους ασεβείς άρχοντες που αρνιόταν να θέσουν σε εφαρμογή το λόγο του Θεού. Για παράδειγμα το πρώτο άρθρο ζητάει οι ιερείς να εκλέγονται από τις κοινότητες, ενώ το δεύτερο απαιτεί να ρυθμίζεται η δεκάτη σύμφωνα με τις διαδικασίες που καθορίζονται από τη Βίβλο και όχι από τις φεουδαρχικές συνθήσεις.

Όλες οι κοινωνικές διεκδικήσεις των χωρικών ήθελαν να



είναι σύμφωνες με τα Ευαγγέλια, σε σημείο που το άρθρο 12 καθόριζε ότι αν οι αντίπαλοι τους μπορούσαν να αποδείξουν ότι αυτό ή εκείνο το κομμάτι του προγράμματος τους ήταν αντίθετο με τις γραφές θα δεχόταν να το εγκαταλείψουν. Έτσι οι χωρικοί απαιτούσαν την κατάργηση της δουλοπαροικίας, με το επιχείρημα ότι ο Χριστός με τη θυσία του εξαγόρασε όλους τους ανθρώπους και επομένως θα έπρεπε να απελευθερωθούν. Ομοίως οι χωρικοί απαιτούσαν τη δυνατότητα να σκοτώνουν τα θηράματα που έτρωγαν τη σοδειά τους, εξηγώντας ότι αυτά τα παράλογα ζώα κατέστρεφαν ό,τι έκανε ο θεός να φυτρώσει για να το χρησιμοποιούν οι άνθρωποι. Επικαλούνταν επίσης το κεφάλαιο 1 της Γένεσης για να υπενθυμίσουν ότι ο Θεός είχε δώσει στον άνθρωπο εξουσία επάνω στα πτηνά του ουρανού και τα ψάρια του νερού, για να καταλήξουν στο ότι η θεότητα είχε λοιπόν δώσει στους ανθρώπους ένα παγκόσμιο δικαίωμα ψαρέματος και κυνηγιού το οποίο δεν μπορούσαν να τους αφαιρέσουν οι ευγενείς.

Οι αγροτικές εξεγέρσεις του Μεσαίωνα ήταν πάντοτε δι-αποτισμένες με ευαγγελισμό, στο μέτρο που η κοινωνική οργάνωση ήταν βασισμένη στις Γραφές, δεν θα μπορούσε να αμφισβητηθεί παρά μόνο μέσω μιας θρησκευτικής επιχειρηματολογίας. Έτσι οι Άγγλοι Γεωργοί του 14ου αιώνα νομιμοποίησαν την εξέγερση τους επικαλούμενοι τη Γένεση για να ζητήσουν: «Όταν ο Αδάμ έσκαβε και η Εύα έγνεθε, ποιος ήταν λοιπόν ο αριστοκράτης;» Στην αντίθετη πλευρά, οι εκκλησιαστικές αρχές ζητούσαν πάντοτε την καταστολή των εξεγέρσεων, αναφέροντας ιδιαίτερα το κεφάλαιο 13 της επιστολής του Παύλου Προς Ρωμαίους, που ανέφερε ότι «εκείνος που αντιτίθεται στην αρχή ανθίσταται στην τάξη που εγκαθίδρυσε ο Θεός». Σε κάθε περίπτωση ο πόλεμος των χωρικών στη Γερμανία πήρε μια ακόμη ισχυρότερη θρησκευτική διάσταση, στο βαθμό που διαθρήσθηκε με την ευαγγελική επανάσταση που προωθούσε ο Λούθηρος.

Το κάλεσμα του Λούθηρου για καταστολή

Γρήγορα οι χωρικοί απογοητεύθηκαν, διαπιστώνοντας ότι ο Λούθηρος σε καμία περίπτωση δεν αποσκοπούσε στη μετατροπή της εκκλησιολογικής του μεταρρύθμισης σε κοινωνική εξέγερση. Ο Λούθηρος υπενθυμίζοντας ότι η υποταγή στην κοινωνική τάξη και τις αρχές αποτελούσε το θεμέλιο των Γραφών, καταδίκασε με τη μεγαλύτερη ενεργητικότητα την εξέγερση των χωρικών. Το Μάιο του 1525 δημοσίευσε το Εναντίον των εγκληματικών και λεηλατητικών ορδών των χωρικών όπου καλούσε την αριστοκρατία σε μια κοινωνική σταυροφορία εναντίον της αγροτιάς. Ο Λούθηρος χρησιμοποίησε έναν ιδιαίτερα βίαιο τόνο, καταλήγοντας την πρόταση του έτσι: «Πρέπει να τους κομματιάσετε, να τους στραγγαλίσετε, κρυφά και δημόσια. Γιαυτό αγαπητοί μου ευγενείς ... αν πέσετε στον αγώνα, ποτέ δεν θα έχετε έναν πιο άγιο θάνατο!».

Ο Λούθηρος καταδικάζοντας τους χωρικούς, αποφάσιζε επίσης τη ρήξη με ένα τμήμα των υποστηρικτών του, ιδιαίτερα με τους ευαγγελικούς ιεροκήρυκες που συνόδευσαν τους χωρικούς και νομιμοποιούσαν τις πράξεις τους. Ο πιο γνωστός από αυτούς ήταν ο Τόμας Μύντζερ, που προέ-τρεπε τους χωρικούς να πάρουν τα όπλα αναφέροντας το

κεφάλαιο 10 του Κατά Ματθαίον Ευαγγελίου: «δεν ήρθα να φέρω ειρήνη, αλλά μάχαιρα». Αυτή η αντιδικία ανάμεσα στον Μύντζερ και τον Λούθηρο έγινε το κλειδί της ερμηνείας στο έργο του Ένγκελς για τον πόλεμο των χωρικών, στο βαθμό που είδε μια προαπεικόνιση της πολιτικο-κοινωνικής δομής της Γερμανίας, που εκφράστηκε στην επανάσταση του 1848. Για τον Ένγκελς, ο Λούθηρος αποτελούσε την ενσάρκωση του «αστικού μεταρρυθμιστικού» στρατοπέδου, που μπορούσε να φαίνεται εχθρικό στην φεουδαρχική αριστοκρατία, αλλά ωστόσο κατέληγε να συνταχθεί μαζί της όταν αισθανόταν ότι απειλείται από την κοινωνική επανάσταση. Αντίθετα, ο Ένγκελς θεωρούσε τον Μύντζερ σαν «έναν θεωρητικό εκπρόσωπο του αγροτικού κομμουνιστικού κόμματος», βλέποντας στο ριζοσπαστικό ευαγγελισμό του την ιδεολογική έκφραση των υλικών συμφερόντων της γερμανικής αγροτιάς.

Το τέλος

Οι Γερμανοί ευγενείς δεν περίμεναν το Λούθηρο για να κινητοποιηθούν. Από τον Απρίλιο του 1525, οι πρίγκιπες είχαν καταφέρει να συγκεντρώσουν στρατό, που συνέτριψε τους άπειρους και με φτωχό οπλισμό αγρότες. Ακόμη και όταν είχαν αριθμητική υπεροχή, οι δυνάμεις των αγροτών δεν μπορούσαν να αντισταθούν στους επαγγελματικούς στρατούς και η αγροτική επανάσταση αποσυντέθηκε σε μερικές εβδομάδες, με μοναδική εξαίρεση εκείνης στο Τυρόλο όπου οι συγκρούσεις συνεχίστηκαν μέχρι το 1527. Η καταστολή ήταν τρομερή, δεδομένου ότι οι ιστορικοί εκτιμούν ότι περίπου 100.000 χωρικοί σκοτώθηκαν, ενώ πολλοί άλλοι βασανίστηκαν ή ακρωτηριάστηκαν. Ωστόσο για τη γερμανική αγροτιά, ο απολογισμός της εξέγερσης δεν ήταν τελείως αρνητικός, δεδομένου ότι από τότε οι ευγενείς τρομοκρατημένοι φάνηκαν πιο μετριοπαθείς, γεγονός που της επέτρεψε να μην βουλιάξει σε μια βαθιά δουλοπαροικία, όπως συνέβη στην Ανατολική Ευρώπη.

Laurent Ripart
29 Ιουνίου 2025

Ο **Laurent Ripart** είναι μέλος της ηγεσίας του NPA-L' Anticapitaliste (οργάνωση μέλος της 4ης Διεθνούς), Ιστορικός του Μεσαίωνα και πρώην δημοτικός σύμβουλος. Είναι συγγραφέας πολλών βιβλίων για τη μεσαιωνική ιστορία.

- (1) Πρίγκιπας ενός μικρού γερμανικού κρατιδίου με πρωτεύουσα τη Βιρτεμβέργη.
- (2) Quellen zur Geschichte des Bauernkrieges, εκδόσεις G. Franz, , Ντάρμστατ 1963 σελ.. 174-179 με μετάφραση στα Αγγλικά J. H. Robinson, Readings in European History, A collection of extracts from the sources chosen with the purpose of illustrating the progress of culture in Western Europe since the German Invasions, Βοστώνη, Νέα Υόρκη, Σικάγο, Λονδίνο, 1904-1906, τ. 2, σελ.. 94-99.

ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΕΞΕΓΕΡΣΕΙΣ ΤΟΥ 1525

Τόμας Μύντζερ 1525 – 2025

του Michael Lowy

Φέτος οι επαναστάτες όλου του κόσμου τιμούν τη μνήμη του Τόμας Μύντζερ (1490 – 1525), που εκτελέστηκε στις 27 Μαΐου 1525 στο Μυλχάουζεν. Αναβαπτιστής ιεροκήρυκας και ένας από τους θρησκευτικούς ηγέτες του πολέμου των χωρικών στην Αγία Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία του Γερμανικού έθνους κατά τον 16ο αιώνα. Ήταν ένας πραγματικός επαναστατικός ηγέτης. .

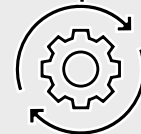


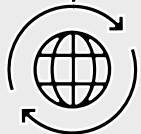
Ο Τόμας Μύντζερ γεννήθηκε σε μια οικογένεια φτωχών βιοτεχνών, σπούδασε θεολογία και χειροτονήθηκε ιερέας, αλλά το 1519 συντάχθηκε με τον Λούθηρο. Λίγο αργότερα, το 1521, συντάσσει το Μανιφέστο της Πράγας, που είναι ένα κάλεσμα σε εξέγερση ενάντια στην «πόρνη της Βαβυλώνας», την Εκκλησία της Ρώμης. Ωστόσο, σύντομα θα επικρίνει τον Λούθηρο, για την προσέγγιση του με τους ισχυρούς. Το 1524 εκφωνεί τον Όρκο στους Πρίγκιπες, όπου επιτίθεται με βιαιότητα στην εξουσία της Εκκλησίας και της Αυτοκρατορίας. Συντάσσεται με το αγροτικό κίνημα των Αναβαπτιστών και κηρύσσει

υπέρ μιας αποκατάστασης, αν χρειαστεί και με τη βία, της εκκλησίας των Αποστόλων για να μπορέσει να προετοιμαστεί το συντομότερο δυνατόν η βασιλεία του Χριστού. Το Φεβρουάριο του 1525 ο Τόμας Μύντζερ και η ομάδα του παίρνουν την εξουσία στο Μυλχάουζεν της Θουριγγίας, όπου εγκαθιστούν μια μορφή επαναστατικής εξουσίας ριζοσπαστικής και ισοπολιτειακής, συμμάχου της εξέγερσης των χωρικών.

Ο ηγέτης των εξεγερμένων χωρικών

Μυστικιστής και χιλιαστής, εμπνεόμενος από τη μεσαιω-





νική θεωρία της «Τρίτης Εποχής» του Joachim de Flore (1), ο Μύντζερ είναι επίσης ένας επαναστάτης, που καταγγέλλει την εξουσία των ισχυρών και τη συνενοχή του Λούθηρου με τους πρίγκηπες. Όπως οι αναβαπτιστές, ζητάει από τους οπαδούς του να βαφτίζονται ενήλικοι. Στην παράδοση της Αποκάλυψης, αναγγέλλει το επικείμενο Τέλος των Χρόνων και την Κρίση. Στους όρκους του της Βυρτεμβέργης (1523), προσπαθεί να ξεσηκώσει του βιοτέχνες και τους χωρικούς εναντίον της εκκλησιαστικής εξουσίας και των πριγκήπων που κυβερνούσαν.

Το Μάιο του 1525 ο Τόμας Μύντζερ, αποφασιστικά υπέρ της εξέγερσης των χωρικών, αναλαμβάνει την ηγεσία ενός στρατού επτά χιλιάδων αγροτών που προετοιμάζεται για να συγκρουστεί με τους πρίγκηπες στο Φράνκενχάουζεν. Η μάχη θα γίνει στις 15 Μαΐου : άπειροι και με φτωχό οπλισμό οι αγρότες θα κατασφαγούν από τους στρατούς των πριγκήπων που αποτελούνται από βαριά οπλισμένους επαγγελματίες μισθοφόρους, που διαθέτουν και κανόνια. Τραυματισμένος ο Μύντζερ συλλαμβάνεται στο Φράνκενχάουζεν, σε ένα σπίτι όπου είχε καταφύγει. Αφού τον βασανίσουν, τον αποκεφαλίζουν στο Μυλχάουζεν (Θουριγγία) μπροστά σε ένα κοινό εκπροσώπων της υψηλής αριστοκρατίας. Για το φρονηματισμό του λαού, το κεφάλι του, βαλσαμωμένο, κρεμίζεται στα τείχη της πόλης.

Μια επιγραφή σε τοίχο της πόλης Χέλντρουγκεν τον στιγματίζει σαν archifanaticus patronus et capitaneus seditiosorum rusticonum (αρχιφανατικός, προστάτης και αρχηγός των εξεγερμένων χωρικών), ένας ακούσιος τίτλος τιμής.

Ένας επαναστάτης προφήτης

Από τον 19ο αιώνα οι Γερμανοί σοσιαλιστές βρήκαν στον πόλεμο των χωρικών και το πρόσωπο του Τόμας Μύντζερ μια πηγή έμπνευσης και ένα κεφαλαιώδες ιστορικό προηγούμενο.

Ιδιαίτερα ο Φρήντιχ Ένγκελς του αφιέρωσε μία από τις σημαντικότερες – αν όχι τη σημαντικότερη – ιστορική του μελέτη : το βιβλίο Ο πόλεμος των χωρικών (1850). Το ενδιαφέρον του, ακόμη και η γοητεία του, πιθανόν να προέρχεται από το γεγονός ότι αυτή η εξέγερση ήταν η μόνη καθαρά επαναστατική παράδοση στη γερμανική ιστορία. Αναλύοντας την προτεσταντική Μεταρρύθμιση και τη θρησκευτική κρίση στο γύρισμα του αιώνα στη Γερμανία με όρους ταξικής πάλης, ο Ένγκελς διακρίνει τρία στρατόπεδα που συγκρούονται σε ένα πεδίο πολιτικο-θρησκευτικής μάχης : το καθολικό συντηρητικό στρατόπεδο, που αποτελείται από την Αυτοκρατορική εξουσία, τους αρχιερείς και ένα τμήμα των πριγκήπων, την πλούσια αριστοκρατία και τους πατρικούς των πόλεων. Το κόμμα της μετριοπαθούς αστικής Λουθηρανικής Μεταρρύθμισης, που συγκεντρώνει τους αντιπολιτευόμενους κατέχοντες, τη μάζα της μικρής αριστοκρατίας, την αστική τάξη, ακόμη και ένα τμήμα των πριγκήπων, που ήλπιζαν να πλουτίσουν από την κατάσχεση της εκκλησιαστικής περιουσίας. Τέλος, οι χωρικοί και οι πληβείοι αποτελούσαν ένα επαναστατικό κόμμα, «που τα αιτήματα του και οι ιδέες του εκφράστηκαν με τον πιο ξεκάθαρο τρό-

πο από τον Τόμας Μύντζερ» (Ο πόλεμος των χωρικών στη Γερμανία, 1850, κεφ. 2).

Αυτή η ανάλυση των θρησκευτικών συγκρούσεων μέσα από το πρίσμα των ανταγωνιστικών κοινωνικών τάξεων είναι αξιοπρόσεκτη, ακόμη και αν ο Ένγκελς μοιάζει να μην θεωρεί τη θρησκεία παρά μόνο σαν μια «μάσκα» ή ένα «προκάλυμμα» (Decke) κάτω από το οποίο κρύβονται «τα συμφέροντα, οι ανάγκες και οι διεκδικήσεις των διαφόρων τάξεων». Στην περίπτωση του Μύντζερ, ισχυρίζεται ότι «κάλυπτε» τις επαναστατικές του πεποιθήσεις κάτω από μια «χριστιανική φρασσεολογία» ή κάτω από μια «βιβλική μάσκα». Αν απευθυνόταν στο λαό «με μια γλώσσα θρησκευτικού προφητισμού» είναι γιατί αυτή ήταν «η μόνη που μπορούσαν να καταλάβουν εκείνη την εποχή». Η ιδιαίτερα χριστιανική διάσταση του Μυντζεριανού χλιασμού, η πνευματική και ηθική του δύναμη, το μυστικιστικό του βάθος που βίωνε αυθεντικά, απουσιάζουν από αυτή την προσέγγιση.

Ταυτόχρονα, δεν κρύβει τον θαυμασμό του για τη μορφή του χιλιαστή (2) προφήτη, τις ιδέες του οποίου περιγράφει σαν «σχεδόν κομμουνιστικές» και «επαναστατικές θρησκευτικές».

«Η πολιτική του θεωρία δενόταν με εκείνη ακριβώς την επαναστατική θρησκευτική θεώρηση και ξεπερνούσε τόσο τις υπάρχουσες κοινωνικές και πολιτικές σχέσεις όσο η θεολογία του ξεπερνούσε τις θρησκευτικές θεωρήσεις της εποχής (...) Το πρόγραμμα αυτό που ήταν λιγότερο η σύνθεση των διεκδικήσεων των πληβείων της εποχής του, και περισσότερο μια ιδιοφυής πρόβλεψη των συνθηκών χειραφέτησης των προλεταριακών στοιχείων που αναπτύσσονταν ανάμεσα στους πληβείους, απαιτούσε την άμεση εγκαθίδρυση της βασιλείας του Θεού στη γη, από τη χιλιετία των προφητών, με την επιστροφή της Εκκλησίας στις ρίζες της και με την κατάργηση όλων των θεσμών που ήταν σε αντίφαση με αυτή την Εκκλησία την αυτοαποκαλούμενη πρωτόγονη αλλά στην πραγματικότητα τελείως καινούργια. Για τον Μύντζερ, το βασίλειο του Θεού δεν ήταν άλλο από μια κοινωνία όπου δεν θα υπήρχε καμιά ταξική διαφορά, καμιά ατομική ιδιοκτησία, καμιά αυτόνομη κρατική εξουσία, αποξενωμένη από τα μέλη της κοινωνίας» (Ο πόλεμος των χωρικών στη Γερμανία, 1850, κεφ. 2).

Αυτό που υπογραμμίζεται σε αυτή την εντυπωσιακή παράγραφο είναι όχι μόνο η λειτουργία ενός θρησκευτικού κινήματος σαν διαμαρτυρία ή ακόμη και σαν επανάσταση αλλά και η απελευθερωτική του διάσταση, η ουτοπική του λειτουργία. Βρισκόμαστε εδώ στους αντίποδες της θεωρίας της «αντανάκλασης» : μακριά από του να είναι απλά η «έκφραση» των συνθηκών που υπάρχουν, η πολιτικο-θρησκευτική θεωρία του Μύντζερ εμφανίζεται σαν μια «ιδιοφυής πρόβλεψη» των κομμουνιστικών προσδοκιών του μέλλοντος. Στο κείμενο αυτό βρίσκουμε ένα νέο πεδίο, που δεν διερευνήθηκε από τον Ένγκελς και θα το επεξεργασθεί, αργότερα ο Ερνστ Μπλόχ, στο δοκίμιο της νεότητας του για τον Τόμας Μύντζερ μέχρι το magnus opus του Η Αρχή της ελπίδας.

Για έναν απλό και ακριβοδίκαιο απολογισμό της συμβολής

του Ένγκελς στην κοινωνικο-ιστορική μελέτη της Μεταρρύθμισης, μπορούμε να αναφερθούμε στον πρόλογο του Leonard Krieger στην αγγλική έκδοση (1967) του βιβλίου του Εισαγωγή στον Φ. Ένγκελς. Η Γερμανική Επανάσταση : «Η σύνδεση ανάμεσα στις ριζοσπαστικές σέκτες και τις πληβείες – αγροτικές τάξεις» - η σύνδεση που επέτρεψε στον Ένγκελς τις πιο διεισδυτικές ιστορικές αναλύσεις του – παραμένει η μόνη ακριβής σχέση που είναι αποδεκτή από τους ιστορικούς και των δύο πλευρών της διαχωριστικής γραμμής του μαρξισμού. Ωστόσο, γενικά ακόμη και αν η προτεραιότητα που δίνεται από τον Ένγκελς στα κοινωνικά συμφέροντα και η προσηγορική σχέση των άλλων θρησκευτικών πεποιθήσεων με τις κοινωνικές τάξεις δεν είχε μια ανάλογη αποδοχή, η σημασία της κοινωνικής διάστασης στις θρησκευτικές συγκρούσεις της εποχής της Μεταρρύθμισης δεν αμφισβητείται, και η ανακάλυψη του τρόπου με τον οποίο η σχέση αυτή μπόρεσε να λειτουργήσει παραμένει ένα από τα ζωντανά ζητήματα για την ευρωπαϊκή ιστοριογραφία».(Leonard Krieger, Εισαγωγή στον Φ. Ένγκελς, Σικάγο 1967)

Σχεδόν κομμουνιστής

Σχεδόν έναν αιώνα αργότερα, το 1921, ο νεαρός Έρνστ Μπλόχ θα δημοσιεύσει το Τόμας Μύντζερ, θεολόγος της επανάστασης έναν ενθουσιαστικό φόρο τιμής, από έναν ελευθεριακό μαρξιστή, στον ηγέτη των Αναβαπτιστών, και μια λεπτομερή ανάλυση των διακηρύξεων του. Η αποκαλυπτική διάσταση του λόγου του Μύντζερ αναδεικνύεται με θαυμασμό :

«Εδώ δεν έκαναν διόλου τον αγώνα για καλύτερους καιρούς, αλλά για το τέλος όλων των εποχών : για να μιλήσουν ξεκάθαρα σε μια αποκαλυπτική προπαγάνδα της δράσης. Όχι για να νικήσουν τις επίγειες δυσκολίες σε έναν ευδαιμονιστικό πολιτισμό, αλλά για (...) την επιβολή της Βασιλείας». (Ε. Μπλόχ, Τόμας Μύνστερ, θεολόγος της επανάστασης, (1921), Παρίσι, εκδόσεις Julliard 1975)

Σε μια ερμηνεία με αναρχικό τονισμό, ο Μπλόχ αντιλαμβάνεται την ιδεολογία του Μύντζερ και των Αναβαπτιστών σαν μια άρνηση της εξουσίας του Κράτους και κάθε νόμου που επιβάλλεται απέξω, «ξεπερνώντας ακόμη και τον Μπακούνιν». Ο Μύντζερ κηρύσσει «μια δημοκρατία μυστικιστική και παγκόσμια» και ακόμη «κάτι το ακόμη βαθύτερο : μια πλήρη κοινοκτημοσύνη των αγαθών, την επιστροφή στις ρίζες του χριστιανισμού, την απόρριψη κάθε δημόσιας αρχής» (Ε. Μπλόχ, Τόμας Μύνστερ, θεολόγος της επανάστασης, (1921), Παρίσι, εκδόσεις Julliard 1975)

Για τον Μπλόχ ο Μύντζερ τοποθετείται στους αντίποδες της λουθηρανικής θεοποίησης του Κράτους και του «καπιταλισμού σαν θρησκεία» του Καλβίνου. Περιγράφει το κάλεσμα του το 1525 στους νέους σαν μια «κήρυξη πολέμου στον οίκο του Βαάλ», και ακόμη σαν «την πιο παθιασμένη, το πιο ένθερμη επαναστατική διακήρυξη όλων των εποχών» - δυστυχώς χωρίς σοβαρό αποτέλεσμα.(Ε. Μπλόχ, Τόμας Μύνστερ, θεολόγος της επανάστασης, (1921), Παρίσι, εκδόσεις Julliard 1975)

Λίγο αργότερα στο Φρανκενχάουζεν, «ο μεσσιανικός και

επαναστατικός στρατός» των χωρικών με φτωχό οπλισμό – χωρίς πυροβολικό και μπαρούτι – και χωρίς έμπειρο επιτελείο, εμπνεόμενο αλλά όχι διοικούμενο από τον Μύντζερ, εξοντώθηκε από τους ευγενείς.

Ο Έρνστ Μπλόχ βλέπει τον Μύντζερ σαν μια κρίσιμη στιγμή της υπόγειας ιστορίας της επανάστασης, που πηγαίνει από τους Καθαρούς, τους Βωντουά και τους Αλβιγνούς στον Ρουσώ, τον Βάιτλινγκ και τον Τολστόι : μια τεράστια παράδοση που θέλει «να τελειώνει με το φόβο, με το Κράτος, με κάθε απάνθρωπη εξουσία». (Ε. Μπλόχ, Τόμας Μύνστερ, θεολόγος της επανάστασης, (1921), Παρίσι, εκδόσεις Julliard 1975)

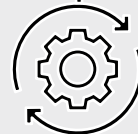
Ποιοι θα ήταν σήμερα οι κληρονόμοι του Τόμας Μύντζερ και αυτής της υπόγειας ιστορίας; Ο Έρνστ Μπλόχ επικαλείται τον Καρλ Λήμπνεχτ και τον Λένιν, και στο συμπέρασμα του δοκιμίου του εύχεται μια συμμαχία «ανάμεσα στο μαρξισμό και το όνειρο του ασυμβίβαστου (...) στο ίδιο πεδίο του αγώνα». Το δοκίμιο του Έρνστ Μπλόχ γράφτηκε σε μια στιγμή, το 1921, που η επανάσταση στη Γερμανία φαινόταν ακόμη δυνατή. Γιαυτό υπάρχει αυτό το εκπληκτικό συμπέρασμα του βιβλίου :

«Ορθιο ανάμεσα στα ερείπια ενός κατεστραμμένου πολιτισμού, να που υψώνεται το πνεύμα της αερίζωτης ουτοπίας». (Ε. Μπλόχ, Τόμας Μύνστερ, θεολόγος της επανάστασης, (1921), Παρίσι, εκδόσεις Julliard 1975)

Michael Lowy
15 Ιουνίου 2025

Ο **Michael Lowy** είναι μαρξιστής κοινωνιολόγος, φιλόσοφος και οικοσολογιστής. Μέλος της 4ης Διεθνούς Είναι συγγραφέας, μεταξύ άλλων, του Μαρξισμός και θεολογία της απελευθέρωσης, Άμστερνταμ, Διεθνές Ινστιτούτο έρευνας και κατάρτισης, 1989, Η πάλη των θεών – Χριστιανισμός της απελευθέρωσης και πολιτική στη Λατινική Αμερική, Παρίσι εκδόσεις Van Dieren 2019. .

- (1) Η «Τρίτη Εποχή» θεωρείται ότι είναι μια μελλοντική εποχή που σημαδεύεται από την έλευση του Αγίου Πνεύματος, διαδέχεται την Εποχή του Πατρός (Παλαιά Διαθήκη) και την Εποχή του Υιού (Καινή Διαθήκη). Αυτή θα πρέπει να είναι μια εποχή πνευματικής ελευθερίας, χωρίς ιεραρχία, όπου καθένας θα έχει μια άμεση πρόσβαση στο Θεό. Ο Joachim de Flore βλέπει σε αυτήν μια κοινωνία ειρηνική και καθοδηγούμενη από την αγάπη.
- (2) Η θρησκεία, που συνδέεται με το χιλιασμό, πρόκειται για θρησκευτικό δόγμα σύμφωνα με το οποίο οι εκλεκτοί θα ζήσουν χίλια χρόνια στον παράδεισο, μετά την τελική κρίση.



Το μίσος για τον αποικιοκρατη

του Michel Cahen

Στο γραμμένο το 2023 αλλά πάντα επίκαιρο άρθρο «Το μίσος για τον αποικιοκράτη», ο συγγραφέας του κάνει μια σύγκριση μεταξύ της ενέργειας της Χαμάς στις 7 Οκτωβρίου 2023 και της επίθεσης του FNLA στην Αγκόλα το Μάρτιο 1961 εξηγώντας ότι η πρακτική τρομοκρατικών ενεργειών από μία οργάνωση δεν την αποκλείει από του να είναι ένα κίνημα αντιαποικιακής αντίστασης. Δεν μπορούμε να κατανοήσουμε την επίθεση της Χαμάς χωρίς να δούμε τι είναι ιστορικά το μίσος για τον αποικιοκράτη.

«Ο άποικος ξεχνά πολύ γρήγορα ότι είναι άποικος: πρώτα απ' όλα, δικαιολογεί την κατάκτησή του λέγοντας ότι παλαιότερα η γη αυτή ήταν έρημος, ότι αυτός την «έκανε να ανθίσει», ότι αυτός έχτισε αυτή τη χώρα. Ο αποικισμένος, από την άλλη, δεν ξεχνά ποτέ. Ξέρει ότι αυτή η γη παλαιότερα ήταν δική του».

Στις 15 Μαρτίου 1961, οι αντάρτες του Εθνικού Μετώπου Απελευθέρωσης της Αγκόλας (FNLA) εισέβαλαν στο έδαφός της από τα σύνορα με το Κονγκό. Όπου εμφανίζονταν, ξεσπούσε εξέγερση του αφρικανικού πληθυσμού εναντίον των Πορτογάλων αποίκων. Οι σφαγές λευκών, μιγάδων και μερικές φορές και Αφρικανών που εργάζονταν για αυτούς, που διαπράχθηκαν είτε από τους αντάρτες είτε από τον εξεγερμένο πληθυσμό, ήταν φρικτές, δεν γλίτωσαν ούτε οι γέροι, ούτε οι γυναίκες, ούτε τα παιδιά, που σφάχτηκαν με μαχαίρια ή τεμαχίστηκαν ανάμεσα σε δύο σανίδες στα πριονιστήρια των αποίκων. Ο Πορτογάλος δικτάτορας φώναζε για τρομοκρατία, για αγώνα για την υπεράσπιση του πολιτισμού και έστειλε τον στρατό. Ο πόλεμος διήρκεσε δεκατέσσερα χρόνια.

Η τρομοκρατία του FNLA μήπως σήμαινε ότι δεν ήταν μια οργάνωση αντι-αποικιακής αντίστασης; Πάντως, αναγνωρίστηκε από την Οργάνωση Αφρικανικής Ενότητας κατόπιν αιτήματος του αλγερινού FLN (Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο), με τη στήριξη του Frantz Fanon. Επίσης υποστηρίχτηκε και από τις Ηνωμένες Πολιτείες (ΗΠΑ), που τότε επιδίωκαν την ανάπτυξη ενός αντι-αποικιοκρατισμού χωρίς συμπάθειες προς την ΕΣΣΔ. Το FNLA έγινε αποδεκτό από ολόκληρη τη διεθνή κοινότητα ως μία από τις νόμιμες οργανώσεις που εκπροσωπούσαν τον λαό της Αγκόλας και συμμετείχε στις διαπραγματεύσεις που οδήγησαν στις Συμφωνίες του Άλβωρ (Πορτογαλία, 15 Ιανουαρίου 1975).

Μήπως η τρομοκρατία του κατά το 1961 δεν είχε συνέπειες στην μετέπειτα ιστορία του; Όχι, φυσικά: το FNLA παρέμεινε μια οργάνωση με ολοκληρωτικό τρόπο λειτουργίας, σε μεγάλο βαθμό σε βάση φυλετική (bakongo), ελεγχόμενη αυστηρά από δικτάτορα Μομπούτου (Ζαΐρ) και τη CIA, και στη συνέχεια συμμάχησε με τη Νότια Αφρική του απαρτχάιντ για να εμποδίσει την άνοδο στην εξουσία της Λουάντα του Λαϊκού Κινήματος για την Απελευθέρωση της Αγκόλας (MPLA -ένα μοντερνιστικό κίνημα, με έντονο κρεολικό και αστικό χαρακτήρα) που υποστηριζόταν από τους

Κουβανούς. Ωστόσο, η τρομοκρατία του FNLA το 1961 δεν άλλαξε τη φύση του ως αντι-αποικιακού απελευθερωτικού κινήματος, το οποίο στην αρχή του διέθετε μια ισχυρή αγροτική κοινωνική βάση. Μπορεί κανείς να είναι τρομοκρατικό κίνημα και κίνημα αντίστασης, ακόμη και αν το πρώτο προκαλεί τον εκφυλισμό του δεύτερου.

Το αλγερινό FLN ξεκίνησε τον ένοπλο αγώνα του την 1η Οκτωβρίου 1954 δολοφονώντας Γάλλους δασκάλους, στη συνέχεια σκότωσε χιλιάδες ακτιβιστές του MTLD (ένα άλλο αντιαποικιακό κίνημα, πολύ πιο αριστερό, το οποίο όμως δεν είχε πάρει την πρωτοβουλία του απελευθερωτικού πολέμου) και δεν δίστασε να τοποθετήσει βόμβες σε καφετέριες όπου σύχναζαν Γάλλοι πολίτες στο Αλγέρι. Θα μπορούσαμε άραγε, με την χρονική απόσταση σήμερα, να αναλύσουμε το FLN ως ένα γενικά τρομοκρατικό κίνημα και όχι ως ένα κίνημα αντίστασης; Και όμως, οι ιδρυτικές του πράξεις και η συμπεριφορά του ήδη από τα πρώτα χρόνια του αγώνα εξηγούν και τη δικτατορική φύση του κράτους που δημιούργησε μετά την αποαποικιοποίηση.

Στην πράξη, δεν είναι εύκολο να καταπολεμήσεις την αποικιοκρατία χωρίς να αγγίζεις ούτε μια τρίχα αποίκου. Ωστόσο, αυτό ακριβώς έκανε, στην άλλη άκρη της Αφρικής, το Μέτωπο Απελευθέρωσης της Μοζαμβίκης (Frelimo), το οποίο από την αρχή έθεσε πολύ καθαρά το ερώτημα: «Ποιος είναι ο εχθρός;» και απάντησε: «Ο εχθρός είναι το αποικιακό σύστημα, όχι οι άποικοι ως άτομα». Από το 1964 (έναρξη του ένοπλου αγώνα) έως το 1974 (Επανάσταση των Γαρίφαλων που οδήγησε σε κατάπαυση του πυρός και αποαποικιοποίηση), το Frelimo δεν σκότωσε ούτε έναν λευκό άποικο, ενώ ο πορτογαλικός στρατός δεν πήρε ποτέ αιχμαλώτους ενώ διέπραξε φρικτές σφαγές.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η Χαμάς είναι το προϊόν του εκφυλισμού της εθνικής αντίστασης του παλαιστινιακού λαού. Αποτελεί απλώς το αντικαθρέπτισμα της Φατάχ, η οποία κρατάει την Παλαιστινιακή Αρχή και ασκεί μια πολιτική συνεργασίας, τύπου Πεταίν, με τον κατακτητή. Όμως η Χαμάς δεν είναι Αλ Κάιντα ούτε «Ισλαμικός Κράτος», που μπορεί να γνώρισαν μεγάλες προσωρινές επιτυχίες, αλλά είναι τρομοκρατικά δίκτυα και μηχανισμοί χωρίς σταθερή κοινωνική βάση. Σήμερα, οι ισραηλινές βόμβες μπορούν να σκοτώσουν 10.000 μαχητές της Χαμάς (και ακόμη περισσό-



τερους πολίτες), αλλά 50.000 παλαιστίνιοι έφηβοι θα ενταχθούν στις τάξεις της αν δεν βρεθεί μια αξιοπρεπής πολιτική λύση. Και είναι επίσης με τη Χαμάς που θα πρέπει να γίνει η διαπραγμάτευση για μια πολιτική λύση.

Εξήγηση δεν σημαίνει δικαιολόγηση, αλλά είναι απαραίτητη. Πώς μπόρεσαν οι στρατιωτικοί της Χαμάς να διαπράξουν τις σφαγές της 7ης Οκτωβρίου, σφαγές «εξ επαφής» σε αντίθεση με τις σφαγές «από απόσταση» των ισραηλινών βομβών; Μπόρεσαν να το κάνουν χάρη στο κλασικό φαινόμενο της αποανθρωποποίησης του εχθρού, που βρίσκεται στη βάση όλων των γενοκτονιών. Για τους στρατιωτικούς της Χαμάς, οι Ισραηλινοί που σκοτώθηκαν ή απήχθησαν ήταν άποικοι και παιδιά αποίκων.

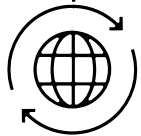
Ο άποικος ξεχνά πολύ γρήγορα ότι είναι άποικος: πρώτα απ' όλα, δικαιολογεί την κατάκτησή του λέγοντας ότι παλαιότερα η γη αυτή ήταν έρημος, ότι αυτός την «έκανε να ανθίσει», ότι αυτός έχτισε αυτή τη χώρα. Ασφαλώς, κατέλαβε «άδειες κατοικίες», από τις οποίες οι κάτοικοι «είχαν φύγει» (δεν σας θυμίζει κάτι αυτό;). Δεύτερον, οι επόμενες γενιές, πέρα από τις παράνομες αποικίες στη Δυτική Όχθη, δεν αισθάνονται πλέον αποικιοκρατικές, διότι εν τω μεταξύ η αποικία έχει γίνει έθνος-κράτος. Κατά τη διάρκεια του απαρτχάιντ, οι λευκοί του Γιοχάνεσμπουργκ ή της Πρετόρια που καθόντουσαν ήσυχα στις βεράντες των καφέ δεν είχαν καμία ιδέα για το τι συνέβαινε 30 χιλιόμετρα μακριά, στο Σοβέτο για παράδειγμα.

Ο αποικισμένος, από την άλλη, δεν ξεχνά ποτέ. Ξέρει ότι αυτή η γη κάποτε ήταν δική του. Οι νέοι που σφαγιάστηκαν ή απήχθησαν στις 7 Οκτωβρίου δεν είχαν καμία ιδέα για την κατάσταση που επικρατούσε λίγα χιλιόμετρα μακριά, από την άλλη πλευρά του φράχτη, αλλά για τους στρατιώτες της Χαμάς, αυτοί ήταν άποικοι. Οι αντάρτες του FNLA το 1961 εξέφραζαν το μίσος τους για τους αποικιοκράτες που, κατά την άνθιση τη καφεκαλλιέργειας στις δεκαετίες 1930-1950, τους είχαν απαλλοτριώσει τα παραδοσιακά τους εδάφη με

πρόσχημα την αξιοποίησής τους.

Στις συζητήσεις μεταξύ αριστερών τον τελευταίο καιρό υπάρχουν, κατά τη γνώμη μου, δύο παρανοήσεις: το γεγονός ότι μια οργάνωση είναι τρομοκρατική θα την εμποδίζει να είναι ένα εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα· το γεγονός ότι μια αποικία έχει γίνει έθνος-κράτος θα σήμαινε ότι δεν είναι πλέον αποικία. Ωστόσο, στην ιστορία, πολλές αποικίες έχουν γίνει έθνη-κράτη χωρίς να χάσουν τον αποικιακό τους χαρακτήρα: όλα τα αμερικανικά κράτη είναι σε αυτή την περίπτωση, για παράδειγμα, ή ακόμα και η Αυστραλία. Σε αυτές τις χώρες, οι αυτόχθονες/ιθαγενείς/πρώτες φυλές (ανάλογα με τις τοπικές αυτοαποκαλούμενες ονομασίες τους) συνεχίζουν να διεξάγουν αντιαποικιακούς αγώνες. Οι Παλαιστίνιοι συνεχίζουν την αντιαποικιακή τους αντίσταση, συμπεριλαμβανομένης της ένοπλης, με μορφές που προκαλούνται κατά κύριο λόγο από το εθνο-αποικιακό κράτος του Ισραήλ. Μήπως αυτό συνεπάγεται ότι οι ευρωπαίοι αντιιμπεριαλιστές θα πρέπει πάντα να αυτοαποκαλούνται αντισιωνιστές;

Θα ήθελα να απαντήσω καταφατικά και καταλαβαίνω ότι ορισμένοι το κάνουν. Αλλά πρέπει να το θέσουμε στο πλαίσιο του. Το 1947-48, το να είσαι αντισιωνιστής σήμαινε να είσαι κατά της ίδρυσης του κράτους του Ισραήλ στην Παλαιστίνη. Λόγω της γενοκτονίας των Εβραίων της Κεντρικής Ευρώπης και της εξαφάνισης του Bund (του σοσιαλιστικού εβραϊκού κόμματος της Πολωνίας και της Λιθουανίας), που ήταν κοσμικό και αντισιωνιστικό, το σιωνιστικό κίνημα κατάρχε να κερδίσει αρκετή επιρροή στους εβραϊκούς πληθυσμούς, έτσι ώστε η Ευρώπη να αποφασίσει να επιβάλει στις αραβικές χώρες να πληρώσουν αυτές για ένα ευρωπαϊκό πρόβλημα. Μια πολύ μικρή μειοψηφία αριστερών αντιτάχθηκε τότε στη δημιουργία του νέου εθνο-αποικιακού κράτους (όπως οι τροτσκιστές, που κατάγγειλαν «αυτή τη νέα συμφορά για την παγκόσμια εβραϊκή κοινότητα»). Αλλά υπάρχουν αποικιοκρατίες που επιτυγχάνουν (για άλλη μια φορά, ας αναφέρουμε το σύνολο των κρατών της Αμερι-



κής). Σήμερα, υπάρχει ένας ισραηλινός λαός, υπάρχει ένα ισραηλινό έθνος και η παλαιστινιακή καταστροφή δεν μπορεί να αποκατασταθεί με την καταστροφή του νέου αυτού έθνους, ακόμη και αν αυτό είναι απολύτως αποικιακό. Ο αντισιωνισμός σήμερα δεν μπορεί λοιπόν να είναι συνώνυμος με την επιθυμία καταστροφής αυτού του αποικιακού έθνους. Αντίθετα, μπορεί και πρέπει να σημαίνει την καταγγελία της συνεχιζόμενης, αφανιστικής, απολύτως απεχθούς αποικιοκρατίας στη Δυτική Όχθη, καθώς και την καταγγελία του εγκλεισμού των κατοίκων της Γάζας σε αυτό που οι ίδιοι αποκαλούν «κλουβί».

Το πρόβλημα είναι ότι, κάτω από αυτή την ονομασία του αντισιωνισμού, που είναι θεμελιακά σωστή, κρύβονται και αυθεντικοί αντισιωνίτες, για τους οποίους ο αντισιωνισμός είναι συνώνυμος του «να ρίξουμε τους Εβραίους στη θάλασσα». Είναι αυτό που ο μαρξιστής ερευνητής από το Λίβανο, ο Gilbert Achcar, ονόμασε «αντισιωνισμό των ηλιθίων», αναφερόμενος στον «αντικαπιταλισμό των ηλιθίων» ορισμένων αντισιωνιστών αναρχικών πριν από το 1914 («οι Εβραίοι είναι τραπεζίτες, άρα θάνατος στους Εβραίους»). Το πρόβλημα είναι ότι αυτός ο αντισιωνισμός των ηλιθίων, ο οποίος είναι συγκυριακός, καθώς προκαλείται ουσιαστικά από την πολιτική του αποικιακού κράτους του Ισραήλ, συγχωνεύεται όλο και περισσότερο με τον παραδοσιακό ευρωπαϊκό αντισιωνισμό, ο οποίος χρονολογείται από τον Μεσαίωνα –αυτό είναι πολύ σαφές σε πολλά ισλαμιστικά ρεύματα, συμπεριλαμβανομένης της Χαμάς, η οποία θέλει να χτίσει ένα ισλαμιστικό κράτος σε όλη την περιοχή της πρώην Παλαιστίνης και, κατά συνέπεια, να «εκδιώξει τους Εβραίους». Για όλους αυτούς τους λόγους, μου φαίνεται πιο αποτελεσματικό να υποστηρίζουμε απλώς τον αντιαποικιοκρατισμό, ο οποίος είναι πιο δύσκολο να συγχέεται με τον αντισιωνισμό.

Εν τω μεταξύ, ο μεγαλύτερος παραγωγός αντισιωνισμού παραμένει φυσικά το εθνο-αποικιακό κράτος του Ισραήλ. Όλοι οι καθηγητές στα προάστια των γαλλικών πόλεων, όλοι οι ακτιβιστές των συλλόγων των ίδιων περιοχών, γνωρίζουν πόσο δύσκολο είναι σήμερα να κινητοποιηθούν ενάντια στον αντισιωνισμό, όταν, προφανώς, υπάρχει ένα γιγαντιαίο «δύο μέτρα, δύο σταθμά». Ακόμα και όταν οι δημοσιογράφοι αναφέρουν την απελευθέρωση ομήρων και παλαιστινίων κρατουμένων». Αλλά όταν, χωρίς καν να αναφερθούμε στις εξωδικαστικές εκτελέσεις που πραγματοποιεί συνεχώς, το ισραηλινό κράτος συλλαμβάνει Παλαιστίνιους, συμπεριλαμβανομένων ανηλίκων, στη Δυτική Όχθη, χωρίς απόδοση κατηγορίας, χωρίς δίκη, για αόριστο χρονικό διάστημα, τι είναι αυτό; Πρόκειται ακριβώς για ομήρους, που χρησιμεύουν στο Ισραήλ για να πιέζει συνεχώς τις οικογένειες των κρατουμένων. Όσο για τους κρατούμενους που έχουν συλληφθεί νόμιμα, είχαν άραγε δικαίωμα σε δίκαιη δίκη; Το ερώτημα δίνει και την απάντηση. Όμως, είναι ένα εκατομμύριο οι Παλαιστίνιοι που έχουν ήδη συλληφθεί από την πρώτη Ιντιφάντα. Είναι άραγε το 20% του παλαιστινιακού πληθυσμού «τρομοκράτες»; Σήμερα, όταν ο Νετανιάχου συναινεί σε εκχειρίδες, γίνονται ανταλλαγές

ομήρων, τελεία και παύλα.

Και αυτός ο μαζικός παραγωγός αντισιωνισμού που είναι το κράτος του Ισραήλ μήπως δεν έχει τα παπαγαλάκια του στη Γαλλία; Όταν εβραϊκές οργανώσεις, και ιδίως το Συμβούλιο, που αυτοαποκαλείται «εκπρόσωπος των εβραϊκών ιδρυμάτων της Γαλλίας», έχουν υιοθετήσει εδώ και χρόνια μια πολιτική άνευ όρων υποστήριξης της ισραηλινής πολιτικής, ακόμη και υπό την ηγεσία μιας ρατσιστικής ακροδεξι-άς κυβέρνησης, είναι αυτές που δημιουργούν την εξίσωση «Εβραίος = ισραηλινός έποικος» και διευκολύνουν τη μετάβαση στον αντισιωνισμό. Όταν η Μισέλ Αλιό-Μαρί, υπουργός Άμυνας (2002-2007), κατηγόρησε απεχθέστατα την εκστρατεία BDS (Μποϊκοτάζ, Αποεπένδυση, Κυρώσεις) ότι δήθεν καλεί σε «μποϊκοτάζ των κασέρ προϊόντων», εφάρμοζε κυνικά την εξίσωση «μποϊκοτάζ ισραηλινών προϊόντων = μποϊκοτάζ εβραϊκών προϊόντων» και, επομένως, «εχθρότητα προς την ισραηλινή πολιτική = εχθρότητα προς τους Εβραίους». Έτσι, και πάλι, ενθάρρυνε τον αντισιωνισμό, έστω και «για ηλιθίους», ωθώντας τους τελευταίους να είναι εχθρικοί προς τους Εβραίους γενικά.

Αυτό που κάνει και εξακολουθεί να κάνει ο Νετανιάχου σήμερα στη Γάζα είναι απολύτως συγκρίσιμο με αυτό που έκαναν οι ναζί στο γκέτο της Βαρσοβίας: πλήρη αποανθρωποποίηση ενός πληθυσμού, σφαγή αμάχων, πείνα, δίψα, επιδημίες. Φυσικά, δεν επιλέγουμε τον έναν τρομοκράτη έναντι του άλλου. Ωστόσο, αν και δεν υποστηρίζουμε τη Χαμάς, υποστηρίζουμε το παλαιστινιακό εθνικό κίνημα, συμπεριλαμβανομένου, κατά τη γνώμη μου, του δικαιώματος της Χαμάς να συμμετάσχει στις διαπραγματεύσεις. Γενικότερα, πρέπει να επιδιώκουμε να συγκεντρώσουμε τα αντιαποικιακά ρεύματα σε διεθνιστική κατεύθυνση, ανεξάρτητη από τους στόχους και τις μεθόδους οργανώσεων όπως η Χαμάς ή η Φατάχ, χωρίς προφανώς να εξισώνουμε τους αποικιοκράτες με τους αποικιοκρατούμενους: μόνο με μια τέτοια κατεύθυνση θα είναι δυνατό να συσπειρωθούν οι μέγιστες δυνατόν δυνάμεις, τόσο στις ιμπεριαλιστικές χώρες, όσο και στις κυριαρχούμενες χώρες και πιο συγκεκριμένα στη Μέση Ανατολή.

Michel Cahen
3 Δεκεμβρίου 2023

Μετάφραση ΤΠΤ – “4” από τα γαλλικά -άρθρο που δημοσιεύτηκε στα:

1. Violences en colonialité : « Angola 1961. Gaza-Israel 2023 », Démocratie et socialisme, n° 310, décembre 2023
2. La haine du colon, Michel Cahen
3. Réflexions : « La haine du colon - Colonialité, Israël, Hamas, précédents historiques ».

Ο **Michel Cahen** είναι ιστορικός, ειδικευμένος στην πορτογαλική αποικιοκρατία και πολιτικός αναλυτής της πορτογαλόφωνης Αφρικής, ομότιμος καθηγητής ερευνών στο CNRS, και μέλος της 4ης Διεθνούς στη Γαλλία. Το τελευταίο του βιβλίο αφορά τον “αποικιοκρατισμό” (“Colonialité. Plaidoyer pour la précision d’un concept”, Paris, Karthala).

Οι δικοί μας:

Αντρέας Κλόκε (1953-2025)

από ΤΠΤ – “4”

Ο σύντροφός μας Andreas Kloeke, με τον οποίο αγωνιζόμασταν στο τότε ενιαίο ελληνικό τμήμα της 4ης Διεθνούς, πέθανε στις αρχές Οκτωβρίου, πολύ εξασθενημένος από μια μακρά ασθένεια που προκλήθηκε από μια δύσκολη εγχείρηση. Όλα αυτά τα τελευταία χρόνια, στο μέτρο που του επέτρεπαν οι δυνάμεις του, ο Αντρέας συνέχισε να ασχολείται με την παρατήρηση και την ανάλυση όσων μπορούσαν να οδηγήσουν στην επαναστατική κρίση.

Γεννημένος στην Κολωνία, αγωνίστηκε στο GIM, τότε γερμανικό τμήμα της 4ης Διεθνούς, και στη συνέχεια, αφού εγκαταστάθηκε το 1988 στην Ελλάδα όπου δίδαξε γερμανικά, εντάχθηκε στην ΟΚΔΕ-Σπάρτακος, όπου αγωνίστηκε ενεργά, ως συντονιστής συζητήσεων και μέλος της συντακτικής ομάδας του περιοδικού. Εκτός από πολλά άρθρα, συνέγραψε επίσης βιβλία, είτε μεταφράζοντας στα ελληνικά γερμανικά κείμενα, είτε δημοσιεύοντας βιβλία στα ελληνικά όπως το «Πολιτική επανάσταση, εθνικισμός, σοσιαλισμός», το 2015. Το βιβλίο αυτό παρουσιάστηκε στην Εργατική Λέσχη της Νέας Σμύρνης από τους συντρόφους Χρήστο Κεφαλή, Τάσο Αναστασιάδη και Μάνο Σκουφόγλου, που συνόδευαν τον Ανδρέα, ο οποίος ήταν ήδη εξασθενημένος από την ασθένεια. Κάτοικος αυτού του προαστίου, που δημιουργήθηκε από και για τους Έλληνες πρόσφυγες της Μικράς Ασίας μετά το 1922, ο Αντρέας δραστηριοποιήθηκε και στις κεντρικές διεργασίες, ιδίως ως ιδρυτικό μέλος της ΑΝΤΑΡΣΥΑ, αλλά και στα τοπικά κινήματα, όπως στη δημοτική παρέμβαση της ριζοσπαστικής και επαναστατικής αριστεράς στη Νέα Σμύρνη, το σχήμα Μια Πόλη Ανάποδα.

Η ασθένεια και ο θάνατος του Αντρέα είναι μια μεγάλη απώλεια για τους-τις συντρόφους-ισσές του, για την ποιότητα των αναλύσεών του, αλλά κυρίως για την ανοιχτή του αντίληψη στη συζήτηση μεταξύ επαναστατών. Βεβαίως, διαφωνούσε με την πλειοψηφική αντίληψη της Διεθνούς για τη δημιουργία πλατιών κομμάτων. Ήθελε να μας πείσει ότι αυτός ο δρόμος ήταν λάθος, παραθέτοντας παραδείγματα αποτυχιών, συνοδευόμενα από ένα μικρό χαμόγελο που δεν ήταν καθόλου ειρωνικό, γιατί, ακόμα και αν οι συζητήσεις ήταν μερικές φορές σκληρές, για τον Αντρέα ένα πράγμα ήταν σίγουρο: αυτές οι διαφωνίες ήταν μέρος των συζητήσεων μεταξύ επαναστατών, και ποτέ δεν ισχυρίστηκε ότι αντιτάσσουν τους «αληθινούς επαναστάτες» απέναντι στους «ρεφορμιστές», σε αντίθεση με την παράδοση του αριστερού σεκταρισμού που δυστυχώς συνεχίζει να επικρατεί στην Ελλάδα. Η επιμονή του στη διαφωνία του με τη δημιουργία πλατιών κομμάτων εξηγείται πολύ συγκεκριμένα από τον φόβο του ότι τα τμήματα της 4ης Διεθνούς που θα ακολουθούσαν αυτόν τον δρόμο θα αποδυναμώνονταν ή θα έχαναν τον επαναστατικό τους χαρακτήρα.

Αλλά το πιο σημαντικό, όπως τονίστηκε κατά την αποχαιρετιστήρια τελετή στην οποία συμμετείχαν οι πρώην σύντροφοι και φίλοι του, μεταξύ των οποίων μέλη και των δύο ομάδων του σημερινού ελληνικού τμήματος, δηλαδή της ΤΠΤ (Τεταρτοδιεθνιστική Προγραμματική Τάση) και της ΟΚΔΕ-Σπάρτακος, είναι ότι στα βασικά επίδικα της εποχής, ο Ανδρέας συμφωνούσε με τη γραμμή της 4ης Διεθνούς.

Και αυτό συνέβαινε συχνά μετά από βαθιά συζήτηση όπου η άποψή του εξελισσόταν λαμβάνοντας υπόψη την πραγματικότητα στο πεδίο. Έτσι, για παράδειγμα, για την κατάσταση στην πρώην Γιουγκοσλαβία (ενάντια στον φιλοσερβικό καμπισμό της ελληνικής αριστεράς), ή για τη σημασία της ανάπτυξης του γερμανικού Die Linke... Αυτός ο “πραγματισμός”, που ήταν το αντίθετο των παγιωμένων και συχνά αναχρονιστικών αντιλήψεων (σκεφτείτε την εντυπωσιακή άγνοια που επιδεικνύει σήμερα σχεδόν το σύνολο της ελληνικής αριστεράς για την αντιιμπεριαλιστική αντίσταση του ουκρανικού λαού), ήταν μια ιδιότητα που έκανε τον σύντρόφό μας πολύτιμο και πολύ αγαπητό.

Και αυτό θέλαμε ιδιαίτερα να τιμήσουμε μεταφέροντας στην κηδεία τον χαιρετισμό το δικό μας αλλά και της 4ης Διεθνούς. Και φυσικά, θα θυμόμαστε πάντα την ευγένεια και το χιούμορ του, αρετές ανεκτίμητες για έναν επαναστάτη! Όλες μας οι σκέψεις είναι με τη σύντρόφό του, τη Μέρι, (ή Μαίρη) και τον γιο του, τον Μανώλη.

ΤΠΤ – “4” [ελληνικό τμήμα της 4ης Διεθνούς]
10/10/2025

